

Հայկական գիտահետազոտական հանգույց Armenian Research & Academic Repository

Սույն աշխատանքն արտոնագրված է «Ստեղծագործական համայնքներ
ոչ առևտրային իրավասություն 3.0» արտոնագրով

**This work is licensed under a Creative Commons Attribution-NonCommercial
3.0 Unported (CC BY-NC 3.0) license.**

Դու կարող ես.

պատճենել և տարածել նյութը ցանկացած ձևաչափով կամ կրիչով
ձևափոխել կամ օգտագործել առկա նյութը ստեղծելու համար նորը

You are free to:

Share — copy and redistribute the material in any medium or format

Adapt — remix, transform, and build upon the material

ՕՐ. ՄԷՐԻ Ս. ԱՂԱՍԵԱՆ

ԳԵՂԱՆԻՆ

ՖՐԱՆՍԻՆ

ՍԻՐԱՎԷՊ

Ե. ՊՈԼԻՆ

ԳԱԼԹԵԱՆ ԳՈՐԾԱԿԱՆՈՒԹԻՒՆ

Սիրժեհի, Խորասանեան իսկ

1903

K17

Fransin

Bowen

39/39

28

331

ՕՐ. ՄԷՐԻ Ս. ԱՂԱՍԵԱՆ

ԳԵՂԱՆԻՆ

ՖՐԱՆՍԻՆ

Ս Կ Բ Ա Կ Ե Պ

Կ. ԳՈՂԻՍ
1903

ՏՊԱԳՐՈՒԹՅԱՆ ՍԱԳԱՆԱՆ
Կալաթա, Գուրգուրու խան, թիւ 7

ԻՄ ՍԻՐԵԼԱԳՈՅՆ ՀԱՆԻՆԵՐՈՒՄ ԱՆՄՈՌԱՅ ՅԻՇԱՏԱԿԻՆ

Մանկութիւնը չը գրգուեցի՛ք համբոյրով,
Դուք որ յայնժամ կը նընչէիք անխըռով
Ամենակուլ սապաններու մէջ ցրտին.
Բայց ես մեծցայ, եւ պասկերներն ձեր տեսայ,
Բախ ժամերուս մէջ՝ ուր հոգին միշտ կ'անսայ
Գերմարդկային նուրբ ըզգացման խաւարչին,
Իմ փափաքս եղաւ կանգնել մահարձան,
Մահարձան մը ձեր անմտոաց լի գորով
Անուշայուշ յիշատակին բարձրաձայն :
Ե՛տե՛ս գայս վէպ կ'ստձօնեմ Ձեզ, սուրբ մայրեր.
Մարիամներու յիշատակին եւ Մարիամ,
Համբոյր կուսամ եւ անունովս կը խայտամ :

Ս.Ո. բազմերան հանգուցեալ հանիս իմ
Տիկին Մարիամ Աղաւտան
Տիկին Մարիամ Ս. Արապեան
Պատկանոս սիրով
ԹՈՌՆԵՍԱՆ
ՄԷՐԻ Ա. ԱՂԱՍԵԱՆ

Զմիւռնիս
5 Սեպտեմբեր 1901

معارف نظارت جلیله سنك ۱۳۹ نومروى و فى ۲۰ مایس ۳۱۹ تاریخلو
رخصتنامه سیه طبع اولمشدر

ԱՏ

1-691122

Ներկայ իրավիկայս կը հրահարակեմ մասնաւորապէս երկու նպասակով. նախ ցոյց տալու համար թէ անհասկան հասակի մէջ սկիզբ առած արմատական սերը միշտ ու միշտ խորհրդաւոր եղած է եւ անխախտ չի՝ մտերիմ յարաբերութիւններու եւ միեւնոյն ժամանակ ծնողներու անարբերութեան հանդիպ աւելի նաւակ գտնելով: Երկրորդ՝ հաստատելու համար թէ նշմարիտ եւ շինիչ երջանկութիւնը ակնկալուած առեւտրային հարստութեան մէջ չի կայանար:

Յաջողած եմ արդեօք. ներողամիտ ընթերցողը միայն պիտի կրնայ ըսել նշմարութիւնը. ես յաւակնութիւն չունիմ կատարելապէս երկ մը արտադրած ըլլալու. հակառակ հասակի անհրամարտ անփորձութեան, աշխատեցայ պատկերել ընտանեկան մուր խաւերէն որուագ մը:

Յորչափ կենց մը սիրտը խորհրդաւոր պիտի մընայ, ցորչափ երկուքին՝ մեկի վերածուելը մշտադարձ նիւթ մը պիտի մնայ մարդկութեան մէջ, ներկայ սիրավիկայս թերեւս խորհողներու համար չըլլայ անօգուտ:

Մ. Ս. Ս.

ազար ութ հարիւր իննսուներեք թուականին, սեպտեմբերի կիրակի օր մը, իրիկուան ժամը ութին, այն ինչ Յոյն եկեղեցին զանգակը սկսեց եր ուժգին նշնչել, Զմիւռնիոյ Կէօղթէփէ արուարձանին

մէջ, երբ ծովափնեայ մեծաշէն եւ հոյակապ տան մը երկաթեայ մեծ դուռը անշշուկ՝ կիսովի բացուեցաւ եւ հազիւ տասն եւ ութը գարուններ բոլորած Օրիորդ մը դուրս ելլելով, կանգ առաւ դրան սեմին վրայ:

Նոյն պահուն քամին սատարիկ կը փչէր. կծու ցուրար հեղհեղէն գգալի կը դառնար. գիշերը արդէն իջեցուցած էր իր մթադոյն վարագոյրները շրջակայ սարերուն վերեւէն:

Անցորդներ սկսան հիասքանչ դիտել փողոցի օդային կազին լոյսին զօրութեամբ դեռատի աղջկան հազիւ նշմարելի, նաշխարհիկ դէմքը եւ անտիական հասակը: Իրօք Աստղկան մէկ պատկերն էր այդ Օրիորդը իր դեղձան մազերովը, խորաթափանց ծաւի աչերովը եւ դիմադիմներու այն աստիճան զարմանալի գեղեցկութեամբը որ կարծես թէ աւելի Ռաֆայէլի վրձինին յօրինած նկարն էր, քան թէ հողեղէն արարած մը:

Սակայն մեղամաղձիկ էր ան, գլխահակ ու խոհուն, այնպէս որ բոլորովին անգէտ մնաց իր հմայիչ գեղեցկութեան վրայ

Ժամ մը վերջը, թրամկայի լայն պողոտան թափուր ճնացած էր: Արուարձանին բնակիչները իրենց բնակարանները քաշուած էին ճաշելու համար:

Ամայութիւնը կը տիրապետէր, և խոր լուսութեան մէջ միայն լսելի կ'ըլլար սօսիներու սղաւոր սօսափիւնը. լուսնակը իր սպիտակ սաստիէ շողերը կը սրսկէր Հերմեան ծովածոցին վրայ, յատկապէս ձկնորսներու նաւակները լուսաւորելու համար կարծես:

Նորատի գեղուէին դեռ կայնած էր հոն, անշարժ արձանի մը նման:

Եւ ահա այդ խոր լուսութեան մէջ մարդկային քայլերու դոփիւններ լսուեցան հեռուէն. հաղիւ քսանըմէկ տարեկան գանգրահեր, սեւակն, գեղեցիկ երիտասարդ մը երեւցաւ, և յանկարծ նշմարելով Օրբորդը, հազիւ կարող եղաւ բռնան զգացումներու յոյզ մը զսպել, և կ'իտո քայլերով մօտենալով չքնաղ աղջկան, արցունքի երկու խոշոր կաթիլներ գլորեցան իր գունատ այտերուն վրայ, ապա դառն շեշտով մը թոթովեց:

— Վերջապէս գրեզ կը տեսնեմ, պաշտելի Յրանսինս, երեք երկար ամիսներու տխուր բաժանումէ մը ետքը... Ի՛նչ երջանկութիւն...:

— Արնօ՛լտ, Արնօ՛լտ, սիրելի Արնօ՛լտս գոչեց գեղանի Օրբորդը գորովագին յուզուած շեշտով մը, և երիտասարդին ձեռքերը իր փափուկ ձեռքերուն մէջ սեղմեց. այնքա՛ն յուզուած էր որ զժուարութեամբ կը զսպէր ինքզինքը, վերջապէս թողուց որ հակի իր սիրուն գլուխը աղուն ուսին վրայ:

Երիտասարդը ինքն ալ յուզուած, ուժգին սեղմեց

քնքուշ Օրբորդը իր կուրծքին վրայ և արտասուագին համբուրեց:

— Բայց, եկո՛ւ, ննջասնեակս ելլենք, առաջարկեց Յրանսին երիտասարդին հեղձուկ ձայնով մը:

— Ինչպէ՞ս կարելի է առ, քանի որ մեր տեսութիւնը գաղտնի պիտի մնայ, պատասխանեց Արնօլտ անհանդատութեամբ:

— Անհոգ եղիր այդ մասին, մէկը չպիտի տեսնէ մեզ, մեր ընտանիքը ամբողջ թատրոն գացած է, բարեբաղդաբար սովորական տաղտուկս թեթեւ հիւանդութեան մը պատճառաւ չպիտի ունենամ այս գէշերը, իսկ սպասուհիները ծովափը կը գտնուին... քալէ, երթանք... հովը անտանելի դարձաւ:

Յրանսինի ննջարարին՝ սիրոյ այդ բոյնին մէջ աչքի դարնող համեստ պարզութիւն մը և կանոնաւորութիւն մը կը տիրէր: Միլֆլէօրի ու Վէրվէնի զգլխիչ բուրումներով առլցուած այդ մթնոլորտը երջանիկ Արնօլտի վրդովուն սրտին ամենամուրթ թելերը շարժեց, այնպէս որ յայտնի սարսառ մը եկաւ նկարուիլ անոր տխրամոյն դէմքին վրայ:

Նուրը ու ձերեակ ժանեակներով եղերուած կոկիկ երկճղի վարագոյրները Յրանսինի մահճակալին աւելի փայլ մը կուտային. դարդարանքին փայլը կ'աւելցնէին մետաքսեայ վերմակները, պատէն կախուած մաթիսէները, նաեւ պարսկական այն նկարէն գորդը՝ որուն վրայ կը կոխէր այդ հմայիչ աղջիկը երբ կ'իջնէր մահճակալէն:

Պատերը ծածկուած էին իր իսկ ձեռքով պատրաստուած ջրանկար պատկերներով, որոնք գեղեցիկ տեսարաններ՝ և իր գերդաստանին անդամները կը ներկայացնէին:

Մասնակալին ձախ կողմը կը բարձրանար թան-
գարան մը ուր կը տեսնուէին մեծ վիպասաններու
գործերը, փնտռուած թատրերգութիւններ եւ լրագիր-
ներ: Աջ կողմը գրասեղան մը որուն վրայ ցլրուցան
թուղթեր նետուած էին: Պատահանները սքօղուած էին
ձաքոնական նկարէն վարագոյրներով: Հոտաւէտ շէշե-
րով, արդուզարդի ափէն պէտքերով, լուսանկարներով
բեռնաւորուած Լուի ԺԴ. սեղան մը իր փաւաւոր հա-
յելիովը. մէկ թիկնաթու, երկու բազկաթու, երկու
աթու սենեակին կարասիքը կ'ամբողջացնէին:

Կանթեղ մը կը վառէր հոն որուն բեկրեկուն ազօտ
լոյսը սենեակը կէս մթութեան մէջ կը թողար:

— Արնօ'լաւ... ա'խ, հեծեց Պրանսին, ձեռքերը
միացնելով, մինչ իր տառապած սրտին ամբողջ դաւ-
նութիւնը յանդիմանական շեշտի մը մէջ կը մարէր:

— Խօսէ՛, սիրելի'ս Պրանսին, որքան կարօտ եմ ձայ-
նիդ... :

— Արնօ'լաւ, կը տեսնե՞ս սա գրասեղանին վրայ ցի-
րուցան նետուած թուղթերը. ատոնք նամակներ են,
կրակտա սրտի մը ամբողջ հեծեծումներովը ինկաւէտուած
վրդովիչ նամակներ՝ որոնց ընթերցումը ցաւերու, տագ-
նապներու ովկէան մը բացած է սրտիս մէջ, հողիիս
խորը: Երեք երկար ամիսներէ ի վեր արցունքներովս
կը թրջեմ այդ նամակները. կը տեսնե՞ս ա' լուսանը-
կարը, գիշերներ ամբողջ կուրծքիս վրայ սեղմած եմ
զայն, առանց կարող ըլլալու՝ բառ մը, մրմունջ մը
կորզել սիրուն բերնէն... :

Այնօրտ մեքենարար նայեցաւ եւ տեսաւ. Պրանսինին
ուղղած իր նամակներն էին ատոնք. լուսանկարն ալ
իրն էր...: Բռուն յուզում մը զգաց այդ միջոցին եւ
ծնրադրելով անոր ոտքերուն առջեւ՝ տկար ձայնով մը
գոչեց.

— Ներէ՛ ինձ, սիրելիս Պրանսին, ի՞նչ յիմար եմ ե-
ղեր... տատարակի նման անմեղ ես դո՛ւն, այս նամակ-
ները եւ այս լուսանկարը շատ բաներ խօսեցան ինձի:

Պրանսինի դէմքին վրայ անձառելի ժպիտ մը շող-
շողաց. տառապանքի, անյուսութեան, սպառումներու,
յուսախաբութեան զգացմունքը իր զգայնոտ լանջքը
կը յուզէին: Բայց սա ամէնը տեղի տուին սիրոյ զգաց-
ման՝ որ եկաւ տիրեց երջանիկ ազջկան էութեան վրայ:

— Ուաքի ելիր, Արնօ'լաւ... մենք պիտի կրնանք երջա-
նիկ ըլլալ... օր մը...: Դառն է կեանքը: Շատ ան-
գամ սիրոյ մէջ հպատակութիւնը սրտեր կը վրդովէ...
ու հէք զաւակ մը կը ծռէ իր խորհուրդներով լեցուն
գլուխը մարդու մը առջեւ որ իր հայրն է, խոստո-
վանելով սիրելը զայն որուն հաճար հողի կուտայ: Ես
համոզուած եմ թէ երջանկութիւնը չի կայանար հարըս-
տութեան մէջ... քու սէրդ ինձ երջանկութիւն կը պար-
զուէ:

Երկուքն ալ լուեցին, բայց պէտք եղածները խօսե-
ցան: Յանկարծ կառքի մը անիւներու թաւալումը լըս-
ուեցաւ. երկուքն ալ սթափեցան եւ ուշադրութեամբ
մտիկ ըրին:

— Կարծեմ մեր կառքն է... մերկնները թատրոնէն
կը վերադառնան ըսաւ ազջիկը անտարբերութեամբ:

— Ուրիմն ես մտնիմ, Պրանսին, պատասխանեց երի-
տասարդը: Դառնութեամբ կը բաժնուիմ քենէ բայց քեզ
վերադին տեսնելու քաղցր յոյսով:

Ապա Արնօլաւ, իր շուրթերուն տանելով Պրանսինի
սիրուն ձեռքերը, զգուշաւոր քայլերով տան կողմնակի
դահէն դուրս ելաւ, եւ մթութեան մէջ անյայտացաւ:

Արնօլաի մեկնումէն անմիջապէս վերջը Պրանսին

բազկաթուռի մը վրայ նետուեցաւ, Արտէմիսեան գլուխը ձուեց և թաղուեցաւ խոր մտածումներու մէջ:

Երկու տարբեր զգացումներ կը վրդովէին զինքը: Արնօլտի եւ Դուքս Մաքսիմ Տիւրանի զիմաստեաները կուգային կ'անցնէին յաջորդաբար իր աչքին առջևէն, երկուքն ալ՝ ժպտելով: Տիւրանի հարստութիւնը փառքը, պատիւը ցուրտ կ'երեւային իրեն. ընդհակառակը՝ Արնօլտի դէմքը իր անձուիրութեան մէջ պաշտելի կը թուէր իր երեւակայութեանը:

Այս միջոցին արցունքի կաթիլներ մարզրիտներու պէս կը գլորէին այտերէն:

Ո՛վ գիտէ որքան ժամանակ այդ վիճակին մէջ կը գտնուէր, երբ յանկարծ իրեն այնպէս եկաւ թէ սենեակին դուռը կը զարնեն. ախանջ դրաւ, նոյն պահուն մատերու քանի մը թեթեւ հարուածներ լսուեցան: Յըրանսին մեքենաբար թաշկինակը աչքերուն տարաւ եւ «մտէք» ըսաւ առոյգ առողջանութեամբ մը:

Սենեակին դուռը բացուեցաւ և ներս մտաւ սիրուն կին մը ժպտազին:

Ժէրմէնն էր, Արնօլտի քոյրը, Յրանսինի հարսը:

— Բարեւ, Յրանսին, բայց ի՞նչ է ատ, կուլա՞յիր, հարցուց ժէրմէն մտահոգութեամբ:

— Պօղ եւ Վիրգինե կը կարդայի, սիրելի ժէրմէն, դիտես արդէն թէ որչափ սրտագրաւ է այս իրավէպը: Այնքան հետաքրքրուեցայ որ չուզեցի ձգել վերջին գըլուխը չաւարտած: Հիմա անկողին պիտի մանէի երբ դուն եկար: Ի՞նչ ներկայացուցին նայինք, խաղը յաջողեցա՞ւ արդեօք:

— Մի՛ հարցնիր, Յրանսին, Մալսոն Լեագօն ներկայացուցին, բայց շատ անհամ էր այս անգամ. շատեր քնանալու գեղեցիկ ատենը գտան: Շիտակը շատ զրգըացինք երթալուս:

Այս խօսակցութեան միջոցին Յրանսին գերագոյն ճիւղեր կ'ընէր սրտին տագնապը չզգացնելու համար:

Ժէրմէն՝ իբր Եւայի թու վեր վար չափեց, ձեւեց, ենթադրեց և համոզուեցաւ ինքնին թէ Պօղ եւ Վիրգինե ընթերցումէն տարբեր ոյժ մըն էր Յրանսինը լացնողը: Մտածեց թէ արդեօք իր եղբայրը Արնօլտը յանդիմանական գի՛ր մը գրած էր Յրանսինի, քանի որ Յրանսին երգմագրութ եղած էր իր մանկութեան ընկերին. և որովհետեւ ժէրմէն սկիզբէն մինչեւ վերջը պատահածները լաւ գիտէր, տխուր կերպարանք մը առաւ: Խորհեցաւ միտիթարել Յրանսինը, բայց յանկարծ անհամբեր չարժու՛մ մը ընելով ոտքի ելաւ և «գիշերի բարի» ըսելով դուրս ելաւ:

Ուղղակի իր ննջարանը գնաց, բայց չի կրցաւ քնանալ: Սեւ մտածումներ ունէր, անորոշ վրդովմանք մը զինքը կը ճնշէր. իր աչքին առջևէն էր Յրանսինի դէմքը՝ տխուր, մաղձոտ, արցունքով ծածկուած: Կը մտածէր թէ արդեօք քնացած էր հէք աղջիկը. լաւ կ'ըլլա՞ր արդեօք եթէ այդ պահուն երթար սիոսիչ խօսքեր ընէր անոր եւ մուցնել տար իր վիշտը:

Վերջապէս իր սպիտակ գիշերնոցովը, ոտքերը մերկ եւ մաղերը թափած վերատին Յրանսինի սենեակը գնաց և յափշտակութեամբ դիտեց գեղանի աղջիկը որ թեւատարած և յոգնած երեւոյթով կը քնանար բազկաթուռին վրայ: Մեղմ քայլերով մօտենալով՝ գոգը լուսանկար մը տեսաւ... Արնօլտի պատկերն էր... հաղիւ կրցաւ զարմանքի ճիչ մը դապել... Աթուռին մօտ կը տեսնուէր ծալուած թուղթ մը. հետաքրքրութեամբ առաւ դայն... Արնօլտի նամակն էր Յրանսինի ուղղուած... ի՞նչ շահեկան բաներ...:

Ու հոն, գիշերային լուութեան մէջ քնացող Օրբիոս

դին քով, սրտազոզով մը ժէրմէն կարգաց հետեւեալը :

Կ

« Սիրելիս Ֆրանսին ,

« Սիրելիս » կը կոչեմ զեւս, որովհետեւ կը սիրեմ եւ « յաւէտ պիտի սիրեմ քեզ, հող չէ թէ դուն զիս չի սիրես : Ահա երեք ամիսներ սահեցան մեր դառն բաժանումէն եւ դեռ չեմ կրնար համոզուիլ թէ դուն « Լքեցիր զիս . համակերպած եմ սա դադարիարին թէ , « մեծ արգելք մը մեր միութիւնը անկարելի ըրաւ :

« Չեմ կրնար երբեք ըմբռնել թէ ինչպէս ուրիշի մը « յարեցար, դո՛ւն որ այնքան դուրդուրանք, համակրանք ու սէր ցոյց կուտայիր ինծի, դուն որ միշտ կ'ըսէիր թէ ճոխութիւնը, պերճանքը ու փառքը կարեւորութիւն չունին քու քովդ, թէ երջանիկ ամուր որ « սէր կը շնչէ սիրակցորդ միութենէ մը կախում ունի « և թէ պարզ ու անպաճոյճ կեանքի մէջն է իրական « երջանկութիւնը :

« Ինչպէ՞ս եղաւ ուրեմն որ Դուքսին հարստութիւնը « ու պերճանքը չլացուցին քեզ եւ դո՛ւն վայրկինսարար « մոռնալով սէր, խոստում, ամէն բան, փարեցար այդ « փառահեղ ապագային : Սակայն ես չպիտի մոռնամ « քեզ և երբեք չպիտի փորձեմ սիրել ուրիշ մը . . . :

« Պիտի բաւականանամ միայն քեզ հեռուէն տեսնել « լով : Կը մաղթեմ որ երջանիկ միութիւն մը ունենաս « Դուքսին հետ . երբ քեզ երջանիկ տեսնեմ պիտի ուրախանամ : Միայն սաչափը կը խնդրեմ քենէ որ քու « ամէնէն բերկրալի օրերուդ մէջ երբ կեանքը քեզ « ժպտի, յիշէ՛ միշտ թէ անցեալիդ մէջ խորտակած ես « քեզ սիրող սիրտ մը :

« Բու չֆեսայ ստուերիդ միշտ հետեւող
ԱՐՆՕՒՏ ՅԼՕՊԷՐ »

Նամակին աջ լուսանցքին վրայ տարբեր մեղանով ու տարբեր դիրով մը սա տողերը շարունակեց կարգաւ նորառի կինը՝

« Սիրեցեալ ու պաշտելի Արնօլտս ,

« Յառաջիկայ կիրակի դիշեր, ժամը ութին, մեր « տան դրան առջև կը սպասեմ քեզ : Անպատճառ :

« Միշտ քեզ սիրող
« ՖՐԱՆՍԻՆ ՄԱՅՆԱՐ »

Ֆրանսին ու Արնօլտ, երբ տղայ էին, Ի. քաղաքին ամէնէն հաշակաւոր վարժարաններէն մէկը կ'երթային՝ որ թէեւ աղջկանց յատկացուած, կ'ընդունէր նաեւ չորսէն տասերեք տարեկան տղեկներ : Ֆրանսին՝ ինչպէս գեղանի իր չափահաս տարիքին մէջ, նոյն հմայքն ունէր նաեւ իր մանկութեան օրերուն՝ դպրոցական շրջանին մէջ :

Շատ սիրելի էր տեսնել դասարանին մէջ, երբ իր դասը կ'արտասանէր, կամ փոքրիկ մատներով դաշնակ կը զարնէր՝ դպրոցական սեւ զգեստով, կարճ ու սեւ դուլպաններով, Ֆիլէի մը մէջ անհիփուած էին իր ոսկեղոյն սիրուն մազերը . արծաթեայ շքանշան մը արծաթեայ չղթայով մը վիզէն կախուած էր, և զոր նուէրած էր իրեն՝ վարժարանին Տեսչուհին, ի վարձատրութիւն՝ դասերուն մէջ ըրած անսովոր յառաջդիմութեան ու միեւնոյն ժամանակ բարի վարքի :

Չի կար մէկը Ֆրանսական այդ վարժարանին մէջ

որ չսիրէր Յրանսինը : Ան դրաւած էր ամէնուն սիր-
տը իր ուշիմութեամբ, զգոնութեամբ, բարեարտու-
թեամբ և հրապուրած էր ամէնը իր դիւթիչ խօսակցու-
թեամբը : Ուսուցչուհիներն ու բարձր դասարանին չա-
փահաս աշակերտուհիները սովոր էին միշտ գգուել և
համբուրել զինքը . ամէն խնամք կը տանէին անոր և
զինքը կը կոչէին «Գեղանիկ Յրանսին» :

Յրանսին սակայն չէր չփանար, միշտ կը մնար խո-
նար՝, քաղցրաբարոյ, լուրջ, աւարկելով միշտ ման-
կական պարզամտութեամբ թէ իր հայրը կարեւորութիւն
չի տար արտաքին գեղեցկութեան, և սովոր էր միշտ
ըսել իրեն թէ մարմնի գեղեցկութիւնը գնահատելի չէ
այնքան որքան հոգիի գեղեցկութիւնը :

Կ'ըսէր՝ ես պիտի հետեւիմ սիրելի հօրս խրատին և
միշտ պիտի ջանամ օրինակելի ու բարի աղջիկ մը ըլլալ,
քան թէ գեղեցկութեան վրայ սիգալով չփանալ և ա-
պագային ծիծաղելի դառնալ ամէնուն :

Միշտ առոյգ, կայտառ էր ան . չէր գիտեր թէ լալը
ինչ է : Վիշտ կամ տրամութիւն չէր ճանչցած ընաւ, իր
մեղրածորան շրթունքներուն վրայ ժպիտ մը կը թրթը-
ռար միշտ . անուշ կ'երգէր եւ երբ տաք խօսակցութիւն
մը ունենար՝ հեշտալուր ձայնին հնչիւնը իր ունկնդիրնե-
րուն սրտին մինչեւ խորը կ'աղդէր :

Ինչպէս գեղձանիկը կ'ոտոտտէ գալար մարգագե-
տիններու մէջ, Յրանսին իր գնացքին մէջ յաճախ նոյն
ոտտումով կ'ընթանար : Գիշերօթիկ էր, իր մեծ քոյրը
կը հպարտանար իրմով, իսկ կրտսերը անբաժան էր իր-
մէ : Գիշերները երբ անկողին կը մտնէր, քոյրերուն կ'ը-
սէր .

— Որչափ բարեբաղդ ենք՝ մենք, երեք քոյր մէկտեղ .
ընտանիք մը կազմած ենք հոս, միայն սիրելի հօրս եւ

գորովագութ մայրիկիս կարօտին չեմ դիմանար . . . :
Սակայն երջանիկ եմ ըսելու թէ սիրական եւ անբաժա-
նելի բարեկամս Արնօլտը երբեք չի մոռնար լուրեր պա-
լինձ տունէն, ու պատուէրս կը սրահէ ամէն իրիկուն
գարտոյն գարձին ուղղակի մեր տունը երթալով, ծը-
նողքս եւ սիրական եղբայրներս իմ կողմէս համբու-
րելով : Ա՛խ, չես գիտեր, քոյրս Սաղին, ինչ՝ անզու-
գական սիրտ մը ունի Արնօլտ, ս'ըքան բարի զգացում-
ներ կը կրէ : Ես, իմ մասիս, բուռն սէր մը կ'զգամ այդ
աղուն նկատմամբ, եւ ան փոխադարձաբար կը սիրէ,
կը պաշտէ զիս . . . : Ա՛խ, երանի թէ եղբայրս ըլլար . . . :
Միշտ միատեղ ասրէինք, խաղալով, պտըտելով եւ
ձաշելով միասին :

1-69466

Արդարեւ Արնօլտ Յրանսինի անբաժան, սրտակից,
դաղափարակից ընկերն էր . թէ գարտոյն մէջ եւ թէ՛
անկէ դուրս իրենց ընակարանները կից էին իրարու :

Արնօլտի համար Յրանսինի հրամանները կատարելէ
աւելի մեծ հաճոյք մը չի կար : Ինքզինքը անոր անուշ
իշխանութեանը ենթարկել՝ կ'ուրախացնէր զինքը որով-
հետեւ կ'զգար թէ Յրանսին, մանկական անմեղու-
թեամբ, արտասովոր սէր մը ունէր իրեն նկատմամբ :

Շատ անգամ իրիկունները կ'երթար իր ընկերուհին
տեսնելու . աղջիկը անոր վիզին կը նետէր սիրուն թե-
ւերը, մեղմ ձայնով ականջին մրմնջելով .

— Երբ մեր տունը երթաս եւ սկսիս խաղալ, զիս
անընդհատ կը յիշես, այնպէս չէ՞, սիրելիս Արնօլտ,
երբ տեսնես այն սիրուն ծառուղին ուր քեզի հետ սովոր
ենք պտըտիլ ամէն անգամ որ տունը դանուինք, երբ
տեսնես այն շագանակինին որուն շուքին տակ դալարի-
քին վրայ քեզ հետ բազմած վիպակներ կը կարգայինք .
զիս կը յիշես, այնպէս չէ՞ :

— Սիրական Ֆրանսիս , միայն սա՛ զխուս՛ թէ պարտէզը առանց քեզ ամայի անապատ մը կ'երեւայ ինծի . . . :

— Սակայն , Արնօլտոս , չես կրնար երեւակայել թէ որչա՛փ ուրախ եմ , ահա՛ ամապղլուխը կը մօտենայ , եւ գարձեալ պիտի տեսնուինք հոն , մեր պարտէզին մէջ , չէ՞ սիրուն ժամանց . . . :

Այսպէ՛ս կ'անցնէին օրերը :

Նոյն հազար ութը հարիւր իննսուն՝ Յունիսի սկիզբը , գեղածիծաղ կիրակի առաւօտ մըն էր , արեւը կը փայլէր , ամբողջ բնութիւնը կը ժպտէր արդէն եւ պարտէզները ինսկաւ տառած էին անուշարոյր բարձունքներով :

Ֆրանսին գեռ օր մը առաջ իր քննութիւնները աւարտած , վկայագիր մը ձեռքը , վարժարանէն շրջանաւարտ ելած էր :

Ուրախ էր Ֆրանսին Կէօզթէփէի իրենց ամարանոցին պարտէզին մէջ . մրտենիի մը մօտ բազմած , երազուն աչքերով , զէրք մը կը թղթատէր , առանց կարդալու , կարծես միայն մէջի պատկերները դիտելու համար :

Ողբերգութեան մը ոսկեզօծ հատորն էր այդ :

Յանկարծ Ֆրանսիսի ձակտէն մուսլ մը անցաւ , թողուց զիրքը իր ծունկերուն վրայ , մտածեց խորապէս եւ շուրթները մրմնջեցին .

— Ինչպէ՛ս կարելի է որ մեկնիմ այս պարտէզէն , քանի որ սիրտս հոս է . . . :

Անշուշտ Ֆրանսին հանդիպած էր այն պատկերին

ուր Ռօմէնո՛ւ անբաղդ սիրահարը օրինորդին պարտէզին պտոխն վրայ ելած , չէր կրնար չդիտել իր սիրունիկն զեղանի դէմքը :

Տպտօրութիւնը տխուր էր սակայն , Ֆրանսին կըրկներ էր Ռօմէօի հետ . — Ինչպէ՛ս կարելի է որ մեկնիմ այս պարտէզէն , քանի որ սիրտս հոս է . . . :

Գեղանին Ֆրանսին սիրտ ունեցող եւ սիրո՛ղ աղջիկ մըն էր հիմա . . . : Անտովոր զգացում մը իր հոգին կը ճմլէր : Միեւնոյն ժամանակ նորատի Օրիորդը ուղեւով վանել ամէն տխուր մտածում , ելաւ իր տեղէն ու գնաց իր վարդերուն քով եւ փրցուց անոնցմէ : Անոնք խորհրդաւոր ժպիտներու եւ քաղցր դմալանքի գաղանիքը ունէին իրենց բաժակներուն մէջ :

Հոն , պարտէզին ծայրը , թփուտ հովանոցին տակ , խումբ մը տղաք կը խաղային . օդը կը թնդար անոնց դալալուն ճիչերով . Ֆրանսին ուղղեց իր քայլերը դէպի անոնց . տղաքը իսկոյն մօտենալով , շրջապատեցին աղջիկը , ամէն տեսակ մանկական հարցում ուղղելով անոր : Ֆրանսին անո՛նց նուիրեց վարդերը , զգուելով ամէնն ալ :

— Ֆրանսին կ'ըսէին տղաքը , չես կրնար երեւակայել թէ ո՛րքան ուրախ եսք : Վերջապէս տուն դարձար , միշտ մեր քովը պիտի մնաս այսուհետեւ , այսպէս չէ՞ :

Ֆրանսին անուշ յոյզ մը զգաց եւ չի պատասխանեց : Կրկին համուրեց անոնցմէ շտտերը , նստաւ անոնց մօտ , դիտեց խաղը , երբեմն քաջալերելով , երբեմն ալ քաղցրիկ մը յանդիմանելով կուտարարները , որոնք սովորաբար իրաւունք ունենալ կը պահանջէին :

Յանկարծ անոնք իրենց խաղը դադրեցուցին գոչելով .

— Գա՛մի՛յլ . . . Պարոն Գամիլլին է . . . այս առտու մեզի չաքար տուաւ :

Եւ արդարեւ պարտէզ մտած էր վայելուչ երիտա-
սարդ մը, երկայնահասակ, սեւեր հագած, զուարթ եւ
առոյգ: Գամիլը եղբայրն էր Ֆրանսիսին:

Նորաստի օրիորդը եւ երիտասարդը բարեւեցին իրար
եւ ձեռք ձեռքի՝ գացին առանձնանալ բազմոցին վրայ,
մինչ տղաքը կը գոչէին.

— Ֆրանսիս, եկ'ա՛, նայէ՛, հիմա մենք կը շահն'ք:
Ի՞նչ ներկայութիւնդ կ'ոգեւորէ մեզ ամէնքս:

— Լաւ, սիրելի պզտիկներ, — պատասխանեց Ֆրանս-
սին, — վերջը նորէն պիտի գամ, բայց խաղի միջոցին
երբ կռուիք՝ ես կը տխրիմ:

— Մենք չի պիտի կռուինք որ դուն չի տխրիս,
Ֆրանսիս... Ի՛նչ սիրուն քոյրիկ... մենք իրար սիրենք
որ Ֆրանսիսն ալ մեզ սիրէ: Ու տղաքը նորէն սկսան
խաղալ:

— Այս առաւօտ կանուխ ելար ու մեկնեցար, եկե-
ղեցի՞ գացիր, հարցուց Ֆրանսին Գամիլի:

— Իժարազարար, պատասխանեց Գամիլը, սիկառ
մը վառելով:

— Հապա ինչպէ՞ս անցուցիր ժամանակը:

— Առտուն Ֆլօպէրներուն բնակարանէն անցայ:

— Ե՛ւ... գոչեց աղջիկը ակամայ սարսուռով, բայց
հրճուելով միանգամայն:

— Վերջը... ամէն մարդ պառկած էր հարկաւ, բայց
եւ դռունէն հարցուցի եւ խմացայ որ Արնօլտ ճաշարանը
կը գտնուէր, բնականաբար ներս մտայ, Արնօլտ գտնձ
մը գտնողի պէս ուրախ էր: Բայց գիտեցի որ մեքենա-
բար գրպանեց լուսանկար պատկեր մը դոր բռնած էր
ձեռքը... Ինչ որ է, վերջապէս միասին նախաձայ
ըրինք:

— Լուսանկար էր տեսնենք, հարցուց Ֆրանսին այ-
լայլած բայց ուրախ:

— Վտտահ ե՛՛՛, լաւ տեսայ... թերեւս... զիտեմ...
վերջապէս լուսանկար մըն էր...: Ասկէ անկէ բա-
ւախան խօսեցանք: Ետքը քաղաք իջայ Գրամէրի սըր-
ճարանը գացի, անկէ հոս եկայ:

— Կինը հետաքրքիր ստեղծուած է, Գամիլը, բայց
դուն կարճ կը խօսիս, եւ ես չեմ կրնար հասկնալ
թէ Արնօլտի լուսանկարը որո՞ւնն էր: Մենք կիներս ան-
միջապէս կ'ուզենք իմանալ դադանիք մը... ներքէ ինծի,
Գամիլը, կ'ուզէի իմանալ թէ... վերջապէս... պարզ
հետաքրքրութիւն մը... թէ... կ'ազգայեմ ըսե՛ ինծի
թէ...:

— Է՛հ, լաւ բայց...:

— Ինչ որ է... միմեջեց Ֆրանսիսն եւ այնքան շիկնե-
ցաւ որ կարծես կարմիր քօղ մը պատեց չքնաղ դէմքը.
անհանգստութեան շարժում մը ըրաւ:

— Կիսկատար խօսքեր, չիներէն կամ ճարտներէն,
բայց ես բան մը չեմ հասկնաւ... հաւատա՛, քոյրս, որ
չեմ կրնար ըմբռնիլ... թէ որ կ'ուզես աւելի բացորոշ
խօսէ ինծի հետ:

— Շատ լաւ, Գամիլը, պատմէ ինձ ինչ որ խօսեցար
այս առաւօտ դուն եւ Արնօլտը, թո՞թովեց մանկտի աղ-
ջիկը մեզմ ձայնով մը:

— Յնորա՞ծ ես, քոյրս վրայ բերաւ Գամիլը զար-
մաց խօսք:

— Չեմ յուսար, եղբայրս:

— Բայց չեմ կրնար հասկնալ... կիները ինչ զարմա-
նալի էակներ են: Ի՞նչ կարեւորութիւն կրնայ ունենալ
այս խօսակցութիւնը քեզի համար: Երկուքն ալ լռեցին:

Յրանսին ըստորովին տեղունած էր, մինչդեռ ընդհա-
կառակը Գամիլը միայն իր սիկառին վրայ կը մտածէր:

Անուրանալի է թէ Յրանսին ճգնաժամ մը անցուց:
Պահ մը վերջը Գամիլը թափանցեց իր քրոջ հոգիին
տագնասպնեռուն, գուշակեց սլափիկ գաղտնիք մը, բայց
միեւնոյն ժամանակ սկսաւ ինքզինքը մեղադրել իր
քրոջ վրայ կասկածած ըլլալուն համար. եւ արդեօք բա-
ւական չէ՞ր կնոջական հետաքրքրութեան վերագրել այս
ամէնը: Ինչ որ է, Գամիլը գլխաց Յրանսինի կացու-
թեանը, թերեւս անիկա վիրաւորած ըլլալու վախը հե-
ռացնելու դիտումով. անմիջապէս գրիկեց, համբուրեց
անոր այտերէն եւ ըսաւ.

— Արնօլտ նախկին մտերիմդ է, սրտակիցդ է, բա-
րեկամդ է, խաղակիցդ է, այնպէս չէ՞... հիմա կը
հասկնամ պատճառը...:

Փոթորիկը անցած էր. եղբայր եւ քոյր հանդարտ
էին: Գամիլը աւելցուց.

— Արնօլտ սքանչելի տեղեկութիւններ ունի կենցա-
ղավարութեանդ մասին, ինչ աւելի հողածու է քեզի
համար, վերջապէս... չի կայ ժամ մը, վայրկեան մը
որ ան չի մտածէ եւ չի խօսի քու վրայ:

— Կը հաւատամ'մ, եղբայրս, որովհետեւ Արնօլտ ման-
կութեանս անբաժանելի ընկերն էր: Կը սիրէր զիս, կը
սիրէր ան, ինչպէս քոյր ու եղբայր կը սիրեն իրար:
Երբ ան տասերեք տարեկան եղաւ եւ մեր դպրոցէն
ելլելով Պ...ի բարձրագոյն վարժարանը մտաւ, ահա
այն առնն սկսաւ մեր թղթակցութիւնը, անմեղ գրակ-
ցութիւն մը անհամեմատ կերպով նուիրական...: Ամէն
անգամ որ գերս կը վերջացնէի սա տողերը կ'աւել-
ցընէի.

« Սովորականին համեմատ ամէն անգամ որ

« մատուռ կ'երթամ, սեւ քօղ մը ծածկած գլուխս,
« համբիչս ձեռքս, Ս. Խորանին առջեւ կեցած՝ կ'ա-
« զօթեմ Աստուծոյ որ կրկին միացնէ մեզ: Ի՛նչ
« փոթ աղմուկն ու ժխորը, երբ դուսն չի կաս:
« Առանց քեզի այս աշխարհի մէջ մենաւոր Յրան-
« սինդ »:

Իսկ Արնօլտ սովորաբար կը վերջացնէր իր նամակ-
ները սա'պէս.

« Ամէն առաւօտ երբ տունէն ելլեմ՝ քայլերս
« դէպի քու եղած վարժարանդ կ'ուղղեմ, քեզ
« տեսնելու քաղցր յոյսով. յետոյ քունէ արթնցողի
« մը պէս սթափելով Պ...ի ճամբան կը բռնեմ
« յուսակտուր...: Սիրովդ ապրող անբազդ Ար-
« նօլտ »:

— Ուրեմն ըսաւ չէլ՞ք տեսնուիր:
— Ամէն ամիս բնականաբար եւ ամէն կիրակի մա-
նաւորաբար...:

— Ամէն կիրակի: Լաւ, եւ նամակները որո՞ւ միջո-
ցաւ կը փոխանակէիք:

— Արնօլտի քրոջ ժէրմէնի միջոցաւ, անիկա ցերե-
կօթիկ էր:

— Ժէրմէն... մեր հա՞րսը...:
— Այո՛, մեր եղբօր՝ Արմանի կինը շատ մեծ ծառա-
յութիւն մատուց մեզ:

— Արդեօք որքա՛ն կը սիրես զինքը:

— Կը խենթենամ վրան:

— Շատ կը նմանի Արնօլտին, անոր սեւ հրավառ
աչքերը ունի եւ սեւ մազերը:

— Արդեօք Արնօլտի ձեռքը գտնուած լուսանկարը...:

— Ո՛չ ժէրմէնինը չէր... վստահ եմ թէ ժէրմէնի
պատկերը չէր ան:

— Հապա՞... :

— Այո՛, Արնօլա պաշտո՞ղ մըն է... արդարեւ...
գեղեցիկ լուսանկար մըն էր ան :

— Թերեւս իր քրոջը պատկերն էր եւ դուն չի ճանչ-
ցար... :

— Քրոջը... է՛ն, այո՛, դուն անոր քոյրը չե՞ս... :

— Ի՞նչ կ'ըսես :

— Այո՛, քու լուսանկարդ էր ձեռքը բռնածը... ո՞վ
տուաւ անոր :

— Ես... Գամիլլ, ներէ ինձի :

— Եւ ե՞րբ... զարմանք... :

— Այն օրը երբ առաջին անգամ Ս. Հաղորդութիւն
առի... :

Այդ միջոցին ճաշարանի ժամացոյցը տասնըմէկ զար-
կաւ :

— Փութա՛ հագուելու, քոյրս, ճաշի ժամը մօտ է,
ըսաւ Գամիլլ :

Եւ Ֆրանսին սենեակը ելաւ ժպտուն :

Ժամը տասերկու կը հնչէր : Ֆրանսին սպիտակ շքր-
ջագեհատ մը հագած, հրեշտակի մը երևոյթով, մտաւ
ճաշարան, ուր գտաւ գերդաստանին բոլոր անդամները
և ճաշի սեղանը ծաղիկփունջներով զարդարուած :

— Եկո՛ւր, սեանենք Ֆրանսին, ո՛ւր մնացիր, զա-
ւակս, ըսաւ աղջկան հայրը, կոմս Ֆրէտէրիք Մայնար :

— Պարտէզը կը գանուէի, հա՛յր, Գամիլլի հետ կը

խօսակցէի : Կ'երեւայ թէ ուշ մնացի հագուելու : Արդեօք
սպասցուցի՞ ձեզ :

— Ո՛չ աղջիկս, թէեւ ճաշի ժամը հասած է, սալայն
դեռ Պարոն Արնօլտի կ'ազատենք : Իրաւ, զարմանքս կը
չարժէ այս սղան երբ այսպէս կ'ուշանայ : Երէ՛ խոտա-
ցաւ ինձի կանուխ գալ : Ո՞վ գիտէ, չըլլայ որ պատճառ
մը արդիւած ըլլայ զինքը իր խոտուածը կատարելու :

— Կը կարծե՞ս որ չի գայ, հա՛յր, հարցուց Ֆրանսին
կցկտուր շեշտով մը և թեթեւ կարմրութեամբ մը :

— Քանի որ ուշացաւ... գիտե՞մ... թերեւս... :

Այս միջոցին հոն գանուողներն ալ իրենց կարգին
թեր ու դէ՛մ կարծիքներ փոխանակեցին :

Յանկարծ սպասուող մը դուռնէն աղբարարեց .

— Պարոն Այնօլտ Ֆրօպէր :

Համակրելի երիտասարդը երեւցաւ սեմին վրայ :
Շքեղ հագուած էր. սիւպար Ալթօնիս մը, գրաւիչ,
տաքարին :

Ֆրանսին չի կրցաւ ծածկել իր ողևորութիւնը եւ
այն թրթուռն ժպտը որ իր երկնային դէմքին նոր
գեղ մը կ'աւելցնէր : Մեքենարար մօտեցաւ երիտա-
սարդին և ձեռքը սեղմելով .

— Ո՛ւր մնացիր, Արնօլտ, երբեք չէի մտածեր թէ
այսքան ուշ պիտի յիշես զիս :

— Երէ՛ ինձի այս մտայն, Ֆրանսին, սախողական
դօրձ մը արդիւնց զէտ կանուխ գալու, պատասխանեց
երիտասարդը վարդախունջ մը նուիրելով անոր, ինչ-
պէս սովոր էր ընել ամէն կիրալի երբ վարժարան կ'եր-
թար իր հողիլին հասարը տեսնելու :

Ֆրանսին նազելի խոնարհութեամբ մը և ժպտազին
ընդունեց փունջը, հետաքրքիր նայուածքով մը ծա-
ղիկներու դասաւորութիւնը դիտեց ու փունջին ճիշտ

մէջտեղը գալարուած թղթիկ մը նշմարեց . անհամբեր դուրս ելլելով ուղղակի իր սենեակը գնաց ու հոն՝ առանձինն կարդաց հետեւեալը .

« Կը թաւամի այս փնջիկ ,
« Անթարչամ է սիրոյ վարդ ,
« Ձարդ յին է այդ քու կուրծքին
« Ինչպէս դո՛ւն ես աղջկանց զարդ » :

Նոյն պահուն նորատի աղջկան հոգին լեցուեցաւ զերազոյն սիրով , իր կուսական լանջքին տակ զգաց սրբտին բուռն բարասուձը և քաջապէս համողուեցաւ թէ իր երբեմնի եղբայրական սէրը բոլորովին տարբեր զգացումի մը փոխուած էր . կը փափաքէր առանձնանալ և գոնէ պահ մը մտածել իր սիրոյն վրայ . բայց պէտք էր ճաշարան դառնալ :

Անկարելի է ամբողջովին ճշգրտել ճաշի միջոցին Ֆրանսին և Արնօլտի փոխանակած խօսակցութիւնները : Ճաշէն վերջը ամէնքը մէյմէկ կողմ ցրուեցան . ոմանք զացին քիչ մը հանգստանալ , ուրիշներ պարտէզ իջան , ծառերու շուքին տակ բազմելու . ճաշարանէն դուրս ելան նաև Ֆրանսին ու Արնօլտ և դահլիճը առանձնացան :

— Վերջապէս դպրոցէն դառնալէդ ի վեր առաջին անգամը ըլլալով մինակ կը մնանք , սիրելիս Ֆրանսին , ըսաւ Արնօլտ կաթողին զիտելով նորատի աղջիկը :

— Յուսամ սոէպ չի պիտի պահի մեզ համար այսպէս մինակ մնալու առիթը , բարեկամս , քանի որ այստեսետեւ մեր մանկական օրերուն շարունակութիւնը պիտի ըլլայ քեզի և ինծի համար , միշտ իրար տեսնել , պատասխանեց Ֆրանսին սիրալիր ժպիտով մը :

— Որչա՛փ երջանիկ եմ որ վերջապէս վ՛րայադիրդ առիբ եւ ելար դպրոցէն . կը խօստովանիմ , սիրելիս Ֆրանսին , թէ բիւրաւոր անգամներ անիծած եմ քեզմէ

հետեւ անցուցած ժամերս , ա՛հ , այո , քեզ որ միակ յոյսս , միակ երազս ես , եւ առանց քու սիրոյդ կեանք չի կայ ինծի համար :

Եւ պահ մը վարանելէ վերջը յարեց .

— Արդեօք միշտ կը սիրե՞ս ու պիտի սիրե՞ս զիս . . . ըսէ՛ , պաշտելիս :

— Այո՛ , սիրած եմ , կը սիրեմ ու պիտի սիրեմ քեզ . . . կը կասկածի՞ս այդ մասին : Կարելի՞ է մտնալ քեզ , այն սիրտը որ օրօրոցէն ի վեր կը բարախէ քու պաշտելի սրտիդ մօտ : Դուն սիրելիս Արնօլտ , որ կեանքիս ամէն պարագաներուն այնքա՛ն մօտ գտնուած ես , դո՛ւն որ երջանիկ եւ ուրախ օրերուս անրաժամն ընկերը , նաև վշտալի եւ տխուր ժամերուս մէջ սիրտիչ հերշտակ մը եղած ես , դուն որ ա՛յնքան լաւ ուսումնասիրած ես իմ ա՛րողջ զգացումներս ու մտածումներս , ինչպէ՛ս , չի նշմարեցիր որ սրախ մէջ բոցալատող սէրը նուիրական ու անկեղծ է . . . : Ահա՛ դարձեալ կը կրկնեմ , Արնօ՛լտ , միշտ կը սիրեմ քեզ այն սիրով որ կըրնայ ըլլելի անրիժ կոյսի մը սրտէն , վերջապէս քեզմով կը շնչե՛մ , քեզմ՛ով կ՛ապրիմ , սիրական Արնօլտս :

— Ես որ այսչա՛փ տարիներէ ի վեր այնքա՛ն կը սիրեմ պաշտելի էութիւնդ , կարելի՞ բան է որ թափանցած չըլլամ անարատ , համեստ եւ անկեղծ հոգիի մը : Դուն միշտ հաւատարիմ եւ անձնուէր ես , Ֆրանսի՛նս , սակայն , աւաղ , պարագաները ինձ կասկածիլ կուտան :

— Ի՛նչ պարագաներ . . .

— Հայրդ , Ֆրանսին , այո՛ հայրդ մեծ յոյսեր դրած է վրադ . լաւ ուսումնասիրած ենք զինքը յուսահատութեամբ . ա՛խ , հայրդ կ՛երազէ մեծահարուստի մը հետ կապել քու կեանքդ , քու փառքդ վայելելու , քեզ երջանիկ տեսնելու համար : Թէեւ իրա՛ւ , մինչեւ իսկ

կոմսուհի մը ըլլալու արժանի ես դուն, քու խնայողութեամբ բարձր կարողութեամբդ, գեղանի ձիրքերովդ, անդու-
գական, հրապուրելի գեղեցկութեամբդ, սակայն սէրը
միայն քեզ երջանկութիւն կրնայ բերել... բայց ոչ ճա-
խութիւնը... ո՛չ փառքը... որովհետեւ դուն զգացուն
ես եւ սիրելու ու սիրուելու պէտք ունիս:

— Հայր մը կը սիրէ իր զաւակը, որով ոսկեզոյն ե-
րազներ կը հիւստ միշտ, սակայն եթէ զաւակը համար-
ձակի յայտնել իր հօր թէ երջանիկ կ'ըլլայ միայն այն
ատեն երբ բազդը կապէ այն երիտասարդին հետ որ կը
սիրէ, կարծենք այն ատեն հայրը թեւաբայ կ'ընդունի
զայն որուն համակրած է իր զաւակը, հետեւաբար...
հայրս սիրոյս վրայ չի բռնանար:

— Բայց, կ'աղաչեմ նկատի առ, Պրանսին, թէ շատ
անգամ հայր մը իր զաւակին կամքը կը բռնաբարէ,
երբ... դուքս մըն է փեսացո՛ւն...:

Պրանսին ինքնաբերաբար կրկնեց դառն շեշտով մը,
«երբ դուքս մըն է փեսացո՛ւն...»: Սիրուն աչքերը ար-
ցունքով կը փայլէին, արեծուփ ծովակի մը նման կը
տարուբերէր հոգին: Հետզհետէ բարկութիւն կուգար
վրան, սիրտը աագնապած էր, կ'ուզէր համոզել Ար-
նօլարը թէ ինքը ճշմարիտը խօսած էր, թէ կը սիրէր
զինքը:

Պահ մը լռելէ վերջը մեղմ ձայնով մը յարեց:

— Բայց ի՞նչ կը նշանակին այս խօսքերը, բարեկամ,
հայրս կրնամջ ջնջել սէր մը որ արմատացած է սրբ-
տիս մէջ: Ո՛հ, ո՛չ, այն նուիրական զգացումը միայն
կեանքիս հետ պիտի վերջանայ: Վերջին խօսքս է առ,
բայց ըսէ ինձ, Արնօլար...:

— Ա՛խ, ի՞նչ ըսեմ:

— Տխուր իրականութիւն մը կայ՝ զոր կ'ուզես պա-

հել ինէ: Կ'աղաչեմ Արնօլար, յայտնէ ինձի ամէն բան:

— Դուքս Մաքսիմ Տրուրան ձեռքդ կը խնդրէ:

— Խարած չե՞ն քեզ, և որո՞ք լսեցիր այդ բանը:

— Եղբայրդ՝ Արմանը ըսաւ:

— Ի՞նչ պատասխաներ է հայրս:

— Ո՛հ, Պրանսին չի փորձեցի անգամ այդ կէտը
չօշափել: Այդ ստակալի գոյժը մեծ վէրք մը, արեան ա-
կօս մը բացաւ սրտիս մէջ. մէկ վայրկեանի մէջ խոր-
տակեց յոյսս, ջլատած զգացի ինքզինքս և հասկնալով
որ կամքս չի պիտի գորէ զսպել արձունքի հեղեղ մը որ
պիտի հոսէր աչքերէս. հեռայայ եղբորմէդ և տուն եր-
թալով սենեակս առանձնացայ: Ամբողջ գիշերը հեծե-
ծումներով անցուցի հոն ուզելով մեռնիլ գոնէ չզղալու
համար տառապած սրտիս դառնակակիժ ցաւերը:

— Մի՛ վհատիր, Արնօլար: Այո՛, կը կրկնեմ թէ
պէտք չես վհատիլ: Ապրիլ ու կուռիլ. չես գիտեր որ
աշխարհ տառապանքի դաշտ մըն է: Ինչպէս ա-
մառուան գեղածիժաղ օրերուն կը յաջորդեն ան-
դատարափի անձրեւներ, այնպէս կը յաջորդեն եր-
ջանկութեան՝ թախիժը, բերկրութեան՝ վիշտը, զը-
ւարթութեան՝ տխրութիւնը: Հետեւաբար մարդ էակը
չէ եկած այս աշխարհը միայն երջանկութեան համար,
այլ ընդհակառակը կըրբմն ալ տառապելու: Դո՛ւն գի-
տես թէ Աստուած հաճած է պարգեւել մարդուս խելք,
դատողութիւն որով կրնանք գիմագրաւել մեր նորատի
հասակին մէջ իսկ երբ աշխարհի փոքորկալի ծովին
թացերը եղլենի:

«Ազի արցունքներ թափելով պիտի ծնրազրեմ հօրս
ոտքերուն առջեւ եւ պիտի թախանձեմ որ զիս փրկէ
անբաղդութենէ, չի կապելով բազդս այն անգութ յա-
փշտակչին կեանքին հետ: Հայրս կը սիրէ զիս...:

— Ամէն պարագայի մէջ արի սիրտ ունիս, Գեղահի'ս Յրանսին... Թերեւս Աստուած զժխայ մեզ. մրմնջեց հէք երիտասարդը զլուխը իր երկու ձեռքերուն մէջ աննկելով ու պահ մը տխուր մտածումներու մէջ թաղուեցաւ, ընկղմեցաւ. յանկարծ սրտին խորէն դառն հաւաչ մը արձակելով հարցուց.

— Ո՞ւր տեսած է քեզ դուքս Տլուրան:

— Քրոջս ա՛նուանութեան հանդէսին, այո, կը յիշեմ տեսած ըլլալ զինքը այն օրը առաջին ու վերջին անգամ:

Յրանսին հազիւ աւարտած էր այս խօսք երբ սենեակին դուռը բացուելով սեմին վրայ երեւցաւ իր ամուսնացած քոյրը՝ Ասոլին:

Թէեւ Յրանսին եւ Արնօլտ յայտնի դժկամակութեամբ տեսան նորեկին գալը, բայց քաղաքավարութեան եւ անկեղծ սիրոյ համար սիրալիր ընդունելութիւն մը ըրին անոր:

— Արդեօք արգելք եղայ ձեր խօսակցութեան, ըսաւ դեռատի կինը քաղաքավարութեամբ մը:

— Ընդհակառակը, Տիկին, ձեր այցը ուրախութիւն կը պատճառէ մեզ, յայտնեց Արնօլտ, նկատելով որ Յրանսին լուս կը կենար: Միեւնոյն ժամանակ պատրաստուելով մեկնելու՝ յարեց.

— Հիմա որ պարտաւոր եմ մեկնիլ՝ շատ ուրախ եմ որ Օրիորդ Յրանսինը մինակ չեմ ձգեր:

— Ի՞նչ, կը մեկնի՞ս, եւ ինչո՞ւ այսքան շուտ, հարցուց Յրանսին տխուր շեշտով մը:

— Խնդրեմ ներէ՛ ինձ, Յրանսին: Այս ժամուս տունէն կըսպասեն զիս:

— Լաւ, գնա՛՛ բարեկամս, չեմ ուզեր որ Տիկին մայրը մտահոգ ըլլայ թո՛թովեց նորատի աղջիկը դառն ժպտով մը:

Արնօլտ երկու կիները բարեկով դուրս ելաւ: Յրանսին հետեւեցաւ անոր մինչեւ փողոցին դուռը:

— Մնաս բարով, Յրանսին, կրկնեց Արնօլտ վերջին անգամ:

— Երթաս բարով, բարեկամս, մրմնջեց Յրանսին հեղձուկ ձայնով, աւելի ստէպ եկուք այցելել ինձի աակէ ետքը, քանի որ հիմնաւոր կամ անհիմն վիշտ մը կը ճնշէ իմ ինչպէս նաեւ քու հոգիդ, աւելի պէտք ունինք իրարու, դուն ինձմով եւ ես քեզմով փոփոխմ գտնելու համար:

Արնօլտ հաւանութեան նշան մը ըրաւ զլստով եւ մեկնեցաւ:

Յրանսին դալիճը դառնալուն՝ Ասոլին հետազննին ակնարկ մը սեւեռելով դեռատի աղջկան վրայ՝ հարցուց.

— Տժգոյն ես եւ տխուր երեւոյթ մը ունիս այսօր, քոյրս, ի՞նչ ունիս. արդեօ՞ք տկար ես:

— Տկար չէ մարմինս, հոգիս տխուր է, թո՛թովեց Յրանսին հեծեծանքի մէջ մարտդ ձայնով:

Նոյն պահուն Ասոլինի հոգին բուռն յուզում մը խուովեց, սարսուռ մը զգաց, աչքերը արցունքով լեցուեցան եւ հարցուց.

— Ըսէ ինձի, քոյրս, կը տառապի՞ս, որչա՛փ դուարիթ էիր առաջ:

Ու տեսնելով որ չի պատասխաներ, յարեց.

— Խօսէ՛ քոյրս, մի՛ ծածկեր ինէ սրտիդ կսկիճը... Թերեւս կարենամ դարման մը գտնել վիշտիդ:

— Աւա՛ղ, Ասոլին սիրելիս, զիս սպառնացող վտանգը մեծ է:

— Այո՛, քոյրս, կարծիքդ ճիշդ է: Ուրեմն կը սիրեմ...:

Յրանսին ջանալով հեղդել իր սրտին տազնապը կիսամուտաղ ձայնով մը ըսաւ.

— Արնօլտը, այո՛, կը սիրեմ: Սէրս բոցալառ ու անշէջ է քոյրս: Ոչ միայն Դուքս Մաքսիմի, նոյն իսկ Իշխաններու համար գոց պիտի մնայ սիրաս: Ոչ գեղեցկութիւնը ոչ ալ դրամ կրնան շլացնել զիս: Այդ ամէնը ոչնչութիւն է ինձ համար կամ Արնօլտ, կամ մա՛հ: Հայրս, եթէ ինձ հակառակի, պիտի ողբայ իր անմտութիւնը:

— Բայց հայրիկը կը սիրէ քեզ, կը փափաքի քեզի երջանիկ տեսնել, անոր համար է սր...

— Խօսքդ լրացո՛ւր, Ատլին, գոչեց Ֆրանսին սուր շեշտով մը:

Դուքս Տիւրանի առաջարկը ընդունեց:

— Ինչպէ՞ս կրնայ ըլլալ ատիկա, առանց իմ կարծիքս հարցնելու:

— Եթէ չափահաս ըլլայիր, թերեւս կարծիքդ փրնտուէր:

— Թող սպասէր որ չափահաս ըլլայի... աւանդ կորսուած եմ, հեծեց թշուառ Ֆրանսին եւ չի կրնալով տոկալ սրտին բուռն յուզման, անդգայ գետին ինկաւ: Ատլին օգնութեան կանչեց: Իսկոյն ընտանիքին ամբողջ անդամները դահլիճ վազեցին ուր սարսափած մնացին այս ահաբեկիչ տեսարանին առջև: Հայրը անմըջապէս գրկեց իր զուակը եւ իր սենեակը տանելով, դրաւ անկողինին վրայ:

Ժամ մը վերջը երբ բժիշկը կը մեկնէր տունէն, եւ Ֆրանսին յոգնած կը հանգչեցնէր գլուխը բարձին վրայ, Ատլին ամէնուն յայտնած էր Գեղանի Ֆրանսինի գաղտնիքը:

— Աւանդ, մեր կամակորութիւնը պիտի սպաննէ զաւակս, գոչեց մայրը տեսակ մը ջղաձգութեամբ:

— Աւերիչ գործ արդարեւ, պատասխանեց Ատլին, դառն շեշտով մը: Իսկ կոմս Մաշնար մտածկոտ էր եւ իր փորձառական տեսութեամբը՝ բնաւ կարեւորութիւն չունէր այս դէպքը:

Գիշերը մայրը անքուն հակեց իր աղջկան մնարին մօտ. նուազումէն ետքը տննդէ մը կը վախցուէր:

Առտուն կանուխ, թռչուններուն հետ արթնցաւ Ֆրանսին. վախ ու տագոյն էր, չի կրցաւ անկողինէն ելլել: Սենեակին մէջ տխրութիւն մը կը տիրէր. լուռ էին ամէնքը: Ընդհակառակը դուրսը բնութիւնը կը ծիծաղէր: Սքանչելի էր օդը, անուշ արեւը եւ ծովը կը փորձէին ինդակցիլ կարծես երջանիկ սիրտերու եւ հեգնել վշտարեկ սիրտերու դառնութիւնները:

Բնակարանին մէջ հանդիսական տխրութիւն մը կար: Գեղարաստանին ամբողջ անդամները՝ խոհուն, մտածկոտ ու տխուր էին: Գոց փեղկերով պատուհաններուն ետին, կիսամութ ննջարանին լուսեան միջեւ, գեղանին Ֆրանսին կը մտածէր: Աստղիկ ինքն իսկ պիտի նախանձէր ընկողմանած, մտախոհ այդ կոյսը տեսնելով հոն, սենեակին առանձնութեան մէջ:

Գեղանի հիւանդը բացարձակապէս կը մերժէր լսել ու եւ է մխիթարիչ խօսք. արիւնահոս սրտին մէջ վէրքեր կը բանային այդ խօսքերը, յիշեցնելով իրեն իր հոգին վառող կրակը, իր նուիրական սէրը:

Անդուանէդ զգուշաւոր քայլերով սենեակէն ներս

մտաւ, եւ զանազան ծաղիկներէ կազմուած փնջիկ մը ներկայացնելով իր քրոջ, խնդազին ըսաւ .

— Նայէ՛, Ֆրանսիս, սրչո՛ւփ գեղեցիկ է... ա՛ն առ շա՛տ սիրուն է... :

Անտովոր՝ բուռն այլայլում մը տեղի ունեցաւ հիւանդին էութեանը վրայ, բարկութեան շարժում մը ըրաւ, վայրագաբար առաւ փունջը, փետտեց ծաղիկները, գոչելով . — «Հողուոյս ծաղիկը խլեցին... Ի՞նչ ընեմ՝ ընութեան ծաղիկը թարչամտ : Ի՛նձ վարդ եւ յամիկ նուիրել . . . Ինձ նուիրել յամիկ . . . վա՛րդ... Ի՛նչ անխոհեմութիւն... Ի՛նչ կարեւորութիւն ունի այսուհետեւ : Ոչինչ պիտի կարենայ ջնջել մտածումներուս մէջէն Արնօլտա՛ իմ սրտիս ծաղիկը, անոր գողարիկ նկարը միշտ պիտի ցոլանայ երեւակայութեանս մէջ, դառն հեծեծումներով պիտի կըրկնեմ անոր անունը... : Անոր յիշատակը... անոր սէրը պիտի վառի հոգիիս խորը մինչեւ որ մահը հասնի : Աչքիս առջևէն մէկզի՛ տար սա ծաղիկները... չեմ ուզեր...» :

Անդուանէդ սարսուռ մը զգաց իր քրոջ գրգռուած այս երեւոյթէն ու հազիւ կարենալով զսպել իր արցունքը սկսաւ շուտ շուտ ժողվել հոս հոն ցրուած փեւտուած ծաղիկները :

Գեղանին Ֆրանսիս պահ մը լռեց, ապա նստելով իր անկողինին մէջ կանչեց իր քոյրը, գրկեց՝ երկար նայուածք մը սեւեռեց անոր վրայ, և ըսաւ .

— Ներէ՛ ինձ, քոյրս, ներէ՛ ինձ Անդուանէդ, վշտացուցի քեզ յանդիմանական շեշտով խօսելով : Ա՛խ ի՛նչ տխմար եմ, ի՛նչ անմիտ եմ, դուն քու արիփիչ խօսքերովդ ջանացիր ամօքել վիշտս, աւա՛ղ ես ասկերախտ եմ... որչա՛ւփ անբաղդ եմ սակայն... տազնապս մեծ է

քոյրս, մի՛ մեղադրեր դիս : Սէրը հիւանդութիւն մըն է, անբուժելի հիւանդութիւն մը. ո՛չ ընտանեկան գուրգուրալի խնամքներ, ո՛չ ալ բժշկական արուեստ չեն կրնար դարմանել սիրոյ վէրքը... : Հիւանդ հոգիի մը դէմ ներողամիտ եղէք, դուն ալ, ծնողքս ալ, եղբայրս ալ... ամբողջ աշխարհ : Թող նորատի սիրտեր օրինակ աւնեն ինէ... Ե՛ս սիրոյ դո՛ւն եմ... երբեմն կը կարծէի թէ սէրը երջանկութիւն պիտի բերէ ինձ, սակայն հիմա կը հասկնամ որ սխալած եմ :

Բարեսիրտն Անդուանէդ անյիշաչարութեամբ պատասխանեց .

— Զայրոյթդ չի վիրաւորեց դիս, սիրելիս . որքա՛ն բարի ես դուն... միայն գիտես թէ արսամութիւնդ դիս տիրմեցնէ, տառապանքդ դիս ալ կը տառապեցնէ : Ա՛խ, քոյրս, եթէ չես գիտար քու այնքան խոստմնալից կեանքիդ, գիթա՛ գոնէ վշտաբեկ մայրիկը, մտածէ՛ մայրիկին վրան, եւ ջանա մարել սրտիդ տազնապս :

— Զանա՞մ մարել սրտիս տազնապս, կը հասկնամ, հայրս անդրդուելի, անյողդողդ պիտի մնայ իր որոշման մէջ . կը փափաքիս դիս միխիթարուած տեսնել՝ մոռնալով դայն... Ինձ համար չի կայ արիփում, չի կայ ամուքում, վէրքս խոր է : Մինչեւ վերջին շունչս հաւատարիմ պիտի մնամ անոր, սիրտս միայն անոր համար պիտի բարախէ, թէեւ ուրիշի մը անունը կրեմ... :

Այս ըսելով Ֆրանսիս անկողինէն ելաւ ու սկսաւ հազուիլ :

— Ի՛նչ կ'ընես, Ֆրանսիս, գոչեց Անդուանէդ զարմացալիք :

— Անկարելի է ինձ աւելի երկար պատկիլ, վրայ բերաւ Ֆրանսիս, իր տառապած սրտին խորէն դառն հառաչ մը արձակելով :

Անդուանէդ չպատասխանեց :

Պահ մը վերջը Յորանային մինակ էր սենեակին մէջ, կը ձանձրանար: Ակնարկ մը նետեց չորս դին, մօտեցաւ մատենադարանին, ուշի ուշով դիտեց քանի մը հատորներ, ընտրեց փառակազմ ոսկեզօծ տետրակ մը որուն ձակաօր կը կարդացուէր «Իմ Յիշատակներս», Յորանային Յուշատետրն էր ատ: Ժպիտ մը թրթռաց անոր տեգոնն այտերուն վրայ, իր յաղթեալի վիճակին մէջ յաղթողի մը ժպիտն էր ան... այսինքն Աստուծոյ ժպիտը:

Ու Յորանային հետեւեալ ասուերը գրեց հոն.

«Զգացումներս խառնաշփոթ են: Սեւ տիեզերքի «մը հորիզոնը կ'ընդունարեմ, կ'ուլայ անողջ բնութիւնը իմ առջեւ, տողով երեւակայութեան սղաւոր «թուեր: Աստուածս: Ի՞նչ էի, ի՞նչ դարձայ: Կեանքի ի՞նչ յանկարծական փոփոխում...: Դեռ երէկ «հովը, լեռը, սարը, ձորը կը ծպտէին ինձի, ամէն «բան կարճես ինձի երանութիւն կը խոստանար, «ամէն տեսիլ հմայք մը ունէր ինձի համար: Այսօր «ձակատագրային անիրաւ քմայնքին առջեւ կը մնամ «նկուն, գլխահակ: Աշխարհ գնտան մը կ'երեւայ «աչքիս, հոգիս խռոված է... ամէն բան մահ կը «գոչէ ինձի:

«Երազներս չի պիտի սրտակուն: Յոյսերս, ոսկեզ «դէն յոյսերս խաբաւ կը կորուսին անյատակ ան- «դունդի մը խորը: Ա՛խ ես աստ՞նկ պիտի ըլլայի... «եւ այս վիճակներուն պիտի ենթարկուէի: Կը կար- «ծէի թէ Արնօղտ իմն պիտի ըլլար, երբեք չէի յղա- «յած դադափարի մը ամենափոքր նշոյն խակ թէ «հայրս մեզ իրարմէ բաժնելու անգթութիւնը պիտի «ունենայ. ի՞նչ անողոքութիւն: — Հայրս կը սիրէր «դիս, հայրս կը դուրգուրար վրաս, արդեօք ի՞նչ-

«պէս չի մտածեր թէ մահուան կը դատապարտէ ազ- «ջիլը: Բայց ո՛չ, չեմ կրնար ըսել թէ հայրս կը լքէ «դիս, չեմ կրնար ըսել թէ փախաքող է դժբաղդու- «թեանս. եթէ այդպէս մտածեմ մարդոց առջեւ ա- «մօթապարտ, Աստուծոյ առջեւ մեղաւարտ պի- «տի մնամ: Կարելի՞ բան է որ հայր մը ատէ իր «դաւակը, ո՛չ. հայրս անդիտակցաբար կը ջախջախէ «սիրտս... սեւ բաղդ...: Ամենաբարին Աստուած «այնպէս անօրիններ է որ ես տառապիմ: Սակայն գթա՛ «լիմ, Աստուածս... մի՛ թողուր որ այսքա՛ն տարա- «ժամ ճնշուիմ վիշտին բեռին տակ...: Ո՛վ վիշտ, «մինչեւ հիմա քեզ չէի ձանչցեր... դու երկրային «ամէնէն սոսկալի շանթին եւ եղբր, դուն քու յանկար- «ծական հարուածովդ մէկ քանի անիծեալ ժամերու «մէջ կրցիր տկարացնել դիս: Ո՛վ դպրոցական բարե- «բաստիկ եւ երանաւէտ օրեր՝ ո՞ւր անցաք, գացիք: «Երէկուքնէ ի վեր քանի քանի անգամ դաւանակս «կիծ վիշտերու ովկէանին մէջ վնասուցի ա՛յդ սիրալի «օրերը: Այդ երանելի տարիներու ընթացքին մէջ «դոնէ՛ ութը օրը անգամ մը կը տեսնէի սիրական «Արնօղտս, սիրոյս պաշտելի աւարկան, իմ հոգիիս «հատորը: Այն ատեն բոլորովին անդէտ ինձի սպառ- «նացող ահուելի կործանումին, շատ անգամ ճգնա- «ժամեր ունեցայ...: Այն ատեն կ'ըսէի. «Ա՛հ, այն «օրը որ դպրոցական չըջանաւ աւարտելով տուն պի- «տի դառնամ, աշխարհ ուրախութեան կայան մը «պիտի ըլլայ ինձի». ո՛վ կրնար մտածել թէ՛ դեռ «առաջին քայլիս, աշխարհ պիտի բռնանայ սիրոյս «վրայ, պիտի ուղէ անգթաբար բաժնել դիս անկէ՛, «որուն հետ կապուած եմ անքակտելի սէրով: Զի «պիտի փորձեմ սակայն երբեք մտնալ Արնօղտս: Ուր

« որ դառնամ՝ պիտի գտնեմ անոր յիշատակը , ինչ որ
 « բռնեմ անոր շօշափած առարկանս պիտի ըլլայ . . .
 « ամէն անուշաբոյր ծաղիկի մէջ պիտի չնչեմ անոր
 « շունչը . . . : Ամէն գիշեր երազիս մէջ պիտի տեսնեմ
 « Արնօլտս , բայց ոչ ժպտուն . ան պիտի ըսէ ինձի .
 « Սիրադրուժ Ֆրանսին , երդմնադրուժ Ֆրանսին ,
 « ապերախա Ֆրանսին , խաբեցիր զիս » : Սակայն եր-
 « քեք չի պիտի սովայ սիրտս՝ անոր խորասկուած սիր-
 « տին մէջ անդարմանելի վերք մը բանալ յայտնելով
 « անոր՝ ո եւ է միջոցով մը մշտավառ սէրս : Ընդհակա-
 « ռակը , պիտի թողում որ հաւատայ թէ ես իբր փա-
 « ռամոլ էակ մը լքեցի զինքը , որպէս զի ատէ զիս ,
 « որպէս զի մոռնայ զիս եւ չի տառապի . . . կ'ուզեմ
 « որ ճակատագրիս հարուածին տակ միայն ես՝ ընկ-
 « ճիւն : Այս սողերս ազի արցունքով խառնուած մե-
 « լանով կը գրեմ . նախանձի բուռն զգացում մը
 « սկսած է արդէն արթննալ մէջս , քանի կը մտածեմ
 « թէ ան խաբէութեանս վրայ վստահ՝ ուրիշ մը պիտի
 « սիրէ . . . : Անճանդութելի դաղափար . . . : Ամբողջ
 « էութիւնս կը սարսուի քանի ըսեմ ինքնին , « ինչո՞ւ
 « անոր սեւաթոյր աչերը ուրիշի մը պիտի յառին ,
 « ինչո՞ւ անոր աննման անկեղծ սէրը ուրիշ մը պիտի
 « վայելէ » : Ահա այս վայրկեանիս որդիական զգացում-
 « ներս կ'ապստամբին , կ'ուզեմ ընդդիմանալ սիրելի
 « հօրս կամքին : Բայց նորէն յաղթուած եմ . . . չեմ
 « կրնար հօրս անհնազանդիլ . . . դառն իրողութիւն . . . :
 « Ո՛վ բնութեան շքեղ դաւակններ , դուք՝ ամպեր , ա-
 « րեւ , լուսին , հով ու ծով , դուք ալ՝ որ վկայ
 « եղած էք սրտիս բարախումներուն՝ սուղ առէք ինձի
 « հետ , վասն զի իմ սիրտս մատնուած է յաւիտենա-
 « կան սուղի : Ներքին ձայն մը ինձի կ'ըսէ թէ պէտք

« է յարգել հօր մը կամքը : Այո՛ , պիտի ստիպուիմ
 « ակամայ հաղանդիլ հօրս , պիտի ստիպուիմ կապել
 « իմ կեանքս ոսկի հորթի փայլուն երկրպագուներէն
 « մէկուն որ ինձի համար օտար մըն է բոլորովին :
 « Ի՛նչ դառն , ի՛նչ դժնդակ վիճակ . . . : Պիտի ծուծ
 « դլուխս տխուր բաղդին առջեւ : Պիտի գայ ժամա-
 « նակ եւ արդէն եկած է , որ սրտերը պիտի ջախ-
 « տի դաղրիմ իբր խորհող էակ ապրելէ . . . թո՛ղ աշ-
 « խարհ դառնայ . . . ես իմ տաղանապներովս պիտի
 « մնանիմ , ա՛լ այսուհետեւ մխիթարութիւնը թշնա-
 « մանք մը պիտի երեւայ ինձի . . . : Կը բաղձամ կեան-
 « քիս մնացած մէկ քանի՛ տարիները ինձի պէս ամա-
 « յի եւ տխուր տեղ մը անցընել եւ օրուան մէկ քանի
 « ժամերը իբր սնրան էակ Դուքս Տիւրանի կամքին
 « ծառայելէ վերջ առանձնանալ ինձ յատկացուած
 « մենարան մը ուր իմ յորդառատ սիրտս պիտի թա-
 « փէ ազի արցունքներ : Սիրական Արնօլտիս լուսա-
 « նկարներով ու ինձի նուիրած ամէն առարկաներով
 « պիտի զարդարեմ այդ ա՛յսուր սենեակը : Ան ինձի
 « համար նուիրական տեղ մը պիտի դառնայ , հոն
 « ամբողջ ժամեր պիտի անցընեմ անոր յիշատակովը :
 « Յաւ , կոծ , ողբ եւ արտասուք այն ատեն վերջ պի-
 « տի գտնեն , երբ մահու հիշչոսակը թեւատարած գայ
 « զիս երջանկացնելու : Եթէ ցաւ մը ունիմ՝ ան է թէ
 « բան մը չի պիտի կրանայ ջնջել իմ դառն յի-
 « շատիս մօրս հոգիէն , այնպէս որ յաւիտեան պիտի
 « ողբայ ճէ՛ք մայրիկս իմ վտղահաս մահս : Ուրիշներ
 « ժամանակի բերմամբ պիտի մոռնան զիս : Բնակա-
 « նաբար դուքս Մաքսիմ Տիւրան բնաւ պիտի չի
 « տխրի՛ ջլատ , վտիտ , մեղամաղձիկ , անսէր իր կնոջ

« մահը տեսնելով : Իսկ Արնօլտ . . . ստուերի մը պէս
 « պիտի հետեւի՞ արդեօք յիշատակիս , թէ ոչ . . . ու-
 « բիշ Ֆրանսին մը պիտի ունենայ որ մխիթարէ զին-
 « քը . . . Գիթա՛ մեզի , Աստուածս » :

Հաղիւ վերջին տողը աւարտած էր Ֆրանսին , երբ
 ջիզերու բուռն ցնցում մը դգաց և գրիչը թողուց ձեռ-
 քէն մրմնջելով . — Այ՛ ոյժ չունիմ գրելու . . . բաւական
 պատկերեցի վիշտս , եւ այսուր մտածումներու մէջ թաղ-
 ուեցաւ :

Նոյն պահուն դուռը զարնուեցաւ : Ֆրանսին անմի-
 ջապէս պահելով տետրակը .

— Մտէք , ձայնեց :

Սպասուհի մը ներս մտաւ եւ յարգանքով յայնեց թէ
 հայրը զրկած էր զինքը յայտնելու համար որ դուքս
 Տիւրանի առաջին այցելութիւնը պարտաւոր էր ըն-
 դունիլ :

Այս դէպքերէն քիչ ժամանակ վերջ , Ի . քաղաքի
 նաւահանգիստին մէջ , անգլիական Թաւիզ անուն շոգե-
 նաւը իր մօտալուտ մեկնումը կ'աղագարարէր , երկար խլա-
 ցուցիչ սուլումներովը , որոնք այրձապանդը կը կրկնէին
 քաղաքը շրջապատող բարձրաբերձ սարերը :

Այդ միջոցին՝ յանկարծ կապուտակ ծովածոցին երե-
 սը երեւցաւ քառաթի նաւակ մը , որ սրարչաւ կ'ըն-
 թանար զէպի Թաւիզ . նաւակին յետակողմը , ուր
 նստած էր երիտասարդ մը , առջն ու խոհուն , և որուն աչ-
 քերը կը շրջէին՝ քաղքէն հսկայ նաւը և նաւէն՝ քաղաքը :

Քանի մը վայրկեանէն նաւակը՝ շոգենաւին մօտենա-
 լով կանգ առաւ : Ուղեւոր երիտասարդը կա՛մըջակէն
 վեր ելլելով , ուղղակի նաւասարհը զնայց :

Սրահը պարասպ էր գրեթէ : Միայն խորը դրուած
 դաշնակին շուրջը կային բոլորուած քանի մը ծաղկա-
 հաս օրիորդներ որոցմէ մէկը սիրուն քմերդ մը կ'ածէր :
 Տո՛միկ ձեւ մը ունէին ասոնք եւ որովհետեւ անգլե-
 րէնով խառն Ֆրանսերէն կը խօսէին , բացայայտ էր թէ
 Ի . քաղաքացիներ էին :

Երբ նորատի երիտասարդը ներս մտաւ , օրիորդները
 բոլորովին զարմանահար եղան . դաշնակին անուշ հրն-
 չիւնը վայրկեանաբար դադրեցաւ : Ամէնքը միասին հե-
 տազննին ակնարկներ սեւեռեցին նորեկին վրայ եւ
 ընականաբար փսիսուք մը սկսաւ իրենց մէջ :

— Արնօ՛լտ Ֆլօպէրը , Արնօ՛լտ Ֆլօպէրը :

— Զարմանալի բան . Արնօլտը չէ՞ , եւ ինչու չի բա-
 րեւեց . . . որչափ տխուր է խեղճը :

— Այնօլտ կը մեկնի :

— Ո՛ւր կ'երթայ :

— Կ'երթայ , այո՛ , Արնօլտ կը փախչի . . . կ'իմանա՞ք :

— Իր թշուառութիւնը ինքը անձամբ փնտուեց եւ
 գտաւ , անփոտ պատանին : Ո՞վ ըսաւ իրեն որ հարուստ
 եւ գեղանի Ֆրանսինը սիրէ : Բնական չէ՞ր որ Ֆրանսին
 օր մը պիտի խաղար այս խաղը : Սա՛ այրերն ալ . . .
 Աստուած , ինչ մեծ երազներ կը տեսնեն շատ անգամ :

— Բնականաբար , այսպիսի երազատեաններ շատ . . .
 կը փնտուես . . . :

— Ֆրանսին մեծ յիմարութիւն մը ըրած պիտի ըլլար
 եթէ իր բաղդը կապէր Արնօլտի պէս վաճառատան մը
 պարզ գրադիրին հետ . չէ՞ մի որ ան իր հմայիչ գեղեց-
 կութեան հր մեծ փառքի մը տիրանալու արժանի էր :

— Իրաւ է որ ոչ մէկ բարեմասնութիւն կը պակսի Յրանսինին : Ուսում, կրթութիւն, վերջապէս եղական գեղեցկութիւն մը իր ամէն ընտիր ձիրքերուն ամբողջացումն է . տակաւն իմ մասիս իր այս ամէն յատկութիւնները ներկային մէջ բնաւ կարեւորութիւն չունին, քանի որ բացայայտ ցոյց տուաւ թէ խիղճ չունի եղեր : Արնօլտ երբեք անարժան չէր իրեն, ան ալ բարձր ծագում մը ունի ինչպէս ինքը, սակայն թէ որ իր գոհունակութիւնը հարատուութեան ու փառքի մէջ կը կայանար արդարացի գործ մը ըրած պիտի ըլլար եթէ իր խոյսը վնասուելով, սէր չխոստանար Արնօլտին :

— Շատ իրաւացի է խօսքդ, բարեկամուհիս, Յրանսին պարզապէս վատութիւն մը գործեց բարեմոյն երիտասարդի մը անկեղծ սիրտը իր քմահաճոյքին առարկան դարձնելով :

— Բայց Յրանսին Դուքսին ալ խաղ կը խաղայ... Արնօլտ նորէն մանկութեան ընկեր մըն է :

Իսկ Արնօլտ՝ բոլորովին մտադրազ, մինչևեւ իսկ չուզեց օրիորդներուն ներկայութիւնը նշմարել, հակառակ իր կենցաղագիտական ծանօթ համբաւին : Անընդհատ կը քայլեր սրահին մէջ . մեղամաղձոտ ժպիտ մը կը թրթուար իր արդէն անգոյն շրթունքներուն վրայ և ձեռքը հրատապ ձակտին կը տանէր, կարծես բարդուած սև ամպերը վանելու համար : Վերջապէս մտադրեց դարտափը ելլել ու վերջին բարեւը տալ Ի. քաղաքին՝ որ իր ծննդավայրն էր և ուր խորտակուած էր իր երազը, իր յոյսը : Սակայն չէք տղան հոգեկան յոյզերը կ'արդիւնէին գոնէ վերջին սփոփում մը գտնելու վերջին անգամ մըն ալ տեսնելով իր բնավայրը : Քանի մը անգամ դէպի սրահին դուռը ուղղեց իր քայլերը, բայց անբերուցիթ դուռութիւն մը կարծես չէր թողուր ղինքը որ առաջ եր-

թայ և կ'իտա քայլերով ետ դառնալով աթոռի մը վրայ ինկաւ :

Այսպէս պահ մը վարանոտ մնալէ ետքը, վերջին բուռն ճիգ մը ընելով ինքն իր վրայ, դարտափը ելաւ, և նաւուն յետսակողմը կանգ առաւ :

Իրիկուն էր, օդը հեղձուցիչ, երկինքը յստակ, ծովածոցը հանդարտ և արեւը հրաշալի տեսարան մը կը յօրինէր հոն, ծիրանի ճառագայթներ սրակելով թմրած բնութեան վրայ :

Այս անգամ Արնօլտ հեռուէն դիտեց այն քաղաքը ուրիշ որոշած էր խոյս տալ՝ իր ցաւը, իր անսահման վիշտը մոռնալու համար օտար ափերու վրայ : Հեռուէն դիտեց նաեւ քարափը ուր երբեմն սիրուն ժամանցներ ունեցած էր Յրանսինի հետ :

Պահ մը այս տեսարանին առջեւ ակնապիշ մնալէ յետոյ, չէք պատանին բոլորովին ախտը խորհրդածութիւններով համակուեցաւ . արցունքի կաթիլներ սկսան իր այտերէն գլորիլ . երբ թաշկինակը աչքերուն կը տանէր նշմարեց փառաւոր կառք մը զոր կը քաշէին երկու բարձր, աշխէտ, գեղեցիկ ձիեր : Անմիջապէս ճանչցաւ կառքին մէջ իր սիրական Յրանսինը Դուքս Մաքսիմ Տիւրանի հետ քովէ քով նստած :

Կառքը հեռոջհեռէ իր ընթացքը երագելով անբերուցիթ եղաւ : Նաւը Հերմեան ծովածոցին ալիքները ձեղքելով, սկսաւ հեռանալ . իսկ Արնօլտ այս վերջին տեսարանէն չանթահար եղած՝ կայծակի արագութեամբ վազելով իր խցիկը գնաց, երեք անգամ հոգեկոյզ հեծեծումներով «Յրանսին» գոչելով :

Նաւաստիները Արնօլտի այս տարօրէն երևուցիթին առջեւ սկսան կատկածիլ թէ արդեօք յիմա՞ր մըն է :

Նոյն միջոցին սենեկասպաս մը մօտեցաւ անոնց

և ևրենց զարմանահար վիճակը տեսնելով հարցուց .

— Ի՞նչ կայ, ի՞նչ պատահեցաւ որ այդպէս ապշեր էք :

— Ուղեւորներէն մէկը, վայելուչ երիտասարդ մը դարտավր կանգնած կը դիտէր քաղաքը, պատասխանեց նաւաստիներէն մէկը, յետոյ երբ նաւը ճամբայ ելլաւ՝ արցունքի կաթիլներ հոսեցան աչքերէն ու խելագարի մը պէս մենախօսելով սկսաւ վազել : Անշուշտ ուղեղի խանգարում մը ունենալու է :

— Հաղիւ քսանէն քսաներեք տարեկան, սեւակն, գեղեցիկ երիտասարդ մըն էր ան, հարցուց սենեկասպար :

— Այո՛ :

— Ուրեմն խելագար չէ ան : Երբ ես իր խցիկը կը գտնուէի իր պայուսակները տեղաւորելու համար, անշուշտ անգիտանալով իմ ներկայութիւնս, ուժգին դուռը բանալով ներս մտաւ և երեք անգամ դառնակսկիծ շեշտերով կնոջ մը անունը տուաւ : Երբ զիս տեսաւ բռնորովին այլայլեցաւ . բնական է որ չէր ուզեր որ կնոջ մը անունը արտասանելը ուրիշ մը լսէ : Իսկ ես խորին ցաւ մը զգալով իր վիճակին վրայ դուրս ելայ իր յուսահատութեան մէջ միայնակ ձգելով զինքը :

Ու պահ մը լուելէ վերջը յարեց .

— Խեղճ երիտասարդը կ'երեւայ թէ սէր մը ունեցած է Ի . քաղաքին մէջ, որուն դառնութեան մրուրը քամելով կ'ուզէ հեռանալ այդ քաղաքէն օտար երկրի մը մէջ քիչ մը ախօխում գտնելու համար :

— Ո՞վ գիտէ ո՞ր նողկալին խարեց զինքը : Շատ իրաւացի է այն իմաստասէրին խօսքը . « Հուր, ծով եւ կին, ահա՛ ամենամեծ չարիքներու պատճառներ երկրի վրայ » :

Արնօլտ երկրորդ անգամ մըն ալ դարտավր ելլելով տեսաւ թէ նաւը արդէն դուրս ելած է ծովախորշէն եւ Ի . քաղաքը բոլորովին աներեւութացած : Տրեխութեամբ սկսաւ դիտել զինքը շրջապատող անտանտն անհունութիւնը, ծովին եւ իր վշտագին խոկումներուն մէջ ալեծփռելով . ու դառնագին շեշտով մը իր շըրթունքները մըմնջեցին .

— «Մնաս բարով, սիրելի՛ Ֆրանսին» :

Յ,

Քանի մը օր վերջը, Արնօլտ Փարիզ էր :

Կիզիչ արեւը միջօրէի մօտ կը բոցավառէր հրաշագեղ քաղքին վերեւ . Արնօլտ փափաքեցաւ իր հօրեղբայրը տեսնել որուն հասցէն լաւ գիտէր, Շամզ Էլիզէ, թիւ 133 : Ալֆօնս Ծլօպէր : Հօրեղբայրը, իր սիրելի կնոջ տարածամ մահէն ետքը, Ի . քաղաքը իրեն մուտք երեւնալով, եւ արդէն վաճառականական տեսակէտով ալ մեծ դիւրութիւն ունենալով, եկեր Փարիզ հաստատուելու էր իր սիրուն աղջկան Օր . Ալֆօնսինի հետ որ ա՛լ չափահաս եղած էր :

Արնօլտ դնաց դտաւ հօրեղբորը բնակարանը՝ եւ դռան հնչակը քաշելովը՝ սենեկապանուհի մը բացաւ դուռը ու անսովոր ակնարկ մը նեակեց օտարականին վրայ :

— Հո՞ս կը գտնուի պարոն Ալֆօնս Ծլօպէր, հարցուց երիտասարդը :

— Պարոնը ձիշդ այս պահուս դուրս ելաւ, սակայն օրիորդը հոս է, պատասխանեց սենեկապանուհին :

— Փոյթ չէ թէ Պարոնը հոս չէ, Օրիորդը տեսնելու պատիւը կրնամ ունենալ :

Սենեկապանուհին անմիջապէս հրամցող զինքը շատ սիրուն հիւրասրահ մը եւ գնաց իմացնելու իր տիրուհիին՝ նորեկին գալուտը :

Արնօլա պատուհանէն սկսաւ դիտել դուրսի ժխորը . պահ մը ակնապիչ մնաց այդ տեսարանին առջեւ եւ վերստին իր տխուր խոհերովը համակուեցաւ հէք պատանին : Թէեւ անսահման միջոց մը կը բաժնէր զինքը Ֆրանսիսէն, սակայն իր վիշտն ու կոծը կը մնային միշտ թաղուած իր սիրտին խորը, անոր յիշատակը կը ծփար իր երեւակայութեանը մէջ, ամէն բողբ կը կարծէր որ դռնէ մը ներս պիտի մտնէ գեղանի ու կայտառ աղջիկը եւ ձեռքը իրեն տալով սովորականին պէս դարձեալ պիտի ըսէ իր մանկական անուշիկ ձայնովը . «Ֆրանսին ըսել Արնօլա ըսել է, թէ որ Արնօլա չըլլայ Ֆրանսին ալ չի կայ» : Այս խորհրդածութիւնները արեւան յորձանքներ կը մղէին թշուառ Արնօլտի տառապած հոգիին խորը եւ սղբագին հառաչներ արձակելով կը խորհէր . «Ինչո՞ւ օտար աշխարհ գաղթեցի ես, ինչո՞ւ հեռացայ մեր ընտանեկան յարկէն, ինչո՞ւ բաժնուեցայ իմիներէս քանի որ վիշտը իմ հետեւակս պիտի ըլլար : Թէ որ Ի . քաղաքը մնայի գոնէ երբեմն հեռուէն տեսնելով դայն՝ հոգիս պիտի հրճուէր . . . Ո՛հ, փառահեղ, դուարթուն Փարիզ, դուն կը ծիծաղիս իմ վիշտերուս վրայ . . . Հոս մէկը չպիտի կարեկցի ինծի, ամէնուն ալ օտար եմ, նոյնիսկ դեռ աղգականներուս գրեթէ անծանօթ : Ի՞նչ տխուր վիճակ, յուսահատ առանձնութեան մէջ . . . :

Պահ մը վերջը սրահ մտաւ տան Օրիորդը : Սիրուն էր Ալֆօնսին, գեղեցիկ եւ չնորհալի ըլլալէ առաջ : Եր-

կար հասակով, դեղին մազերով, կապոյտ գրաւիչ աչքերով :

Դեռատի Օրիորդը յառաջացաւ դէպի անծանօթ հիւրը :

— Կարծեմ չի ձանչցաք զիս, Օրիորդ, ըսաւ Արնօլա տխուր ժպիտով մը :

— Սրդէն ծանօթ դէմք մը կը կարծեմ տեսնել, պատասխանեց Ալֆօնսին աշխուժիւ սակայն չեմ յիշեր :

Եւ ուշի ուշով դիտելով Արնօլտի դէմքը աւելցուց .

— Կարծեմ հայրենակից եսք, եթէ չեմ սխալիր Ի . քաղաքցի էք, Պարոն :

— Թէ հայրենակից, թէ մերձակից եսք, Ալֆօնսին : Նորատի աղջիկը խնդութեան ձիւ մը արձակեց եւ եռանդազին գոչեց .

— Ո՛հ, Պարոն, խնդրեմ անմիջապէս յայտնեցէք ինծի ձեր ո՞վ ըլլալը :

— Ձեր հօրեղբորորդին՝ Արնօլա Ֆլօպէրն եմ, թոթո . վեց Արնօլա :

Գանձ մը գտնողի պէս ուրախացաւ Ալֆօնսին եւ գրկախառնումի տեսարան մը պարզուեցաւ հոն, շքեղ սրահին առանձնութեան մէջ : Այս պահուս երկուքն ալ յուզուած էին, երկուքին ալ աչքերը արցունքով լեցուած : Սակայն երկուքն ալ տարբեր զգացումներով կուլային : Մէկը ուրախ, գուարթ, փայլուն յոյսերով սողորուած կոյս մը որուն կեանքը դեռ մուսյլ մը չէր վրդոված, իր հոգին խնդութեամբ արբշխու, այս վայրկեանին ուրախութենէն կուլար : Միւսը՝ ընդհակառակը շատ ծաղկահաս, անագորոյն բաղդէն հալածուելով իր հոգին անմիջապէս վիշտի լուծին տակ խորտակուած, ինչպէս թարմ ոստ մը վայրկենաբար կը խորտակուի բուռն քամիէն, վիշտի ու կակիծի արցունք կը թափէր :

Երկուքն ալ սկսան իրարու անվերջ հարցումներ ընել, միշտ իրար հասկնալու գերազոյն ճիգով մը: Ան- միշտապէս համակրած էին իրարու. արդէն մէկ արիւն կը կրէին:

Արնօլտ Ի. քաղաքէն շահեկան տեղեկութիւններ կուտար, միշտ խորհրդաւոր հառաչանքով մը զգուշա- նալով յիշել իր դէպքը: Բայց կին էակը կը դուշակէ վերջապէս, չէ՞ մի սր գաղտնիք բառը կնոջ խտրական թշնամին է... հրապուրիչ պտուղը գիտութեան ծառին:

Եւ Ալֆոնսին Արնօլտի աչքերուն մէջ կարդացեր էր սոսկալի գաղտնիքի մը առաջին բառը... Սէ՛ր...: Փոխադարձաբար, Ալֆոնսին մանրամասն տեղեկութիւն- ներ կուտար Փարիզեան կեանքին վրայով. իր բուն խո- սակցութեան հրապոյրը կը կեդրոնանար նշանածներու փոխադարձ վստահութեան վրայ ու անուններով կը համ- բեր անոնց իւրաքանչիւրին արարքները: Արնօլտ բաւա- կան քրտինք թափեց ինքզինքը զսպելու համար: Բարե- բազդարար Ալֆոնս Ֆլօպէր բնակարան մտած էր: Ալ- ֆոնսին եւ Արնօլտ սրահին դուռը գացին դիմաւորելու համար նորեկը: Հօրեղբայրը մէկէն ճանչցաւ Արնօլտը, արդէն քանի քանի անգամներ Ի. քաղաքի մէջ տե- սած էր զինքը:

Շատ եղական երեւոյթ մըն էր պարզուած տեսա- րանը:

Գիշերուան ընթրիքէն ետքը, Արնօլտ, հակառակ հօրեղբորը ստիպումներուն եւ յանդիմանութիւններուն, իջեւանեցաւ պանդոկ մը որ մօտ էր անոր բնակա- րանին:

—Վաղը առտու պիտի գա՞ն քոյրդ պտոյտի տանե- րու համար, հարցուց հօրեղբայրը Արնօլտին:

—Կը խոտանամ, պատասխանեց տղան հրճուաղին: —Կրկին տեսութիւն ուրեմն, գոչեց Ալֆոնսին աչ- քերը թրջած:

—Ի. քաղաքը յիշեցի՛ր, այնպէս չէ՞, հարցուց հօր- եղբայրը իր աջկան:

Օրիորդը չպատասխանեց:

Հեռեւեալ օրը Արնօլտ դիտեց որ երկինքի երեսը թխորակ ամպեր պատեր են. մտածեց որ պտոյտի չը պիտի կրնային երթալ, բայց ճիշտ եօթն էր ժամը՝ երբ, բաւական շքեղ արդուզարդով, գնաց գտաւ Ալֆոն- սինը որ անհամբեր կըսպասէր զինքը:

—Պիտի ելլե՞նք, Ալֆոնսին, հարցուց Արնօլտ:

—Անշո՛ւշա, ինչո՛ւ չէ՛:

—Որովհետեւ երկինքը ամպոտ է եւ շատ հաւանա- կան է որ պիտի անձրեւէ:

—Ուրեմն չյուսացի՛ր որ ելլեմ:

—Բնա՛ւ, միայն խոտուում կատարած ըլլալու հա- մար եկայ:

—Էհ, ինչ փոյթ թէ անձրեւէ, մեր հովանոցները կ'առնենք:

Կէս ժամ ետքը Ալֆոնսին եւ Արնօլտ Պուա տը Պու- լօնէի թիւուտ հովանիներուն մէջ իրարմով զբաղած կը քալէին: Զրօսասէր բազմութիւնը արդէն դիմած էր հոն: Այդ հիանալի ծառաստաններուն տեսարանին առ- ջեւ, Ի. քաղաքի երկու երիտասարդ սիրտերը կը արտ-

փէին: Արնօլտ բողոքովին լուռ էր: Ալֆօնսին նախապէս ուղեց ինքզինքը համոզել թէ Արնօլտի չափազանց լրջութիւնը նոր քաղաքի մը այցելութեան տպաւորութեանն անաջ եկած է. բայց հետզհետէ գաղտնի ցաւի մը հոտը առնել կարծելով, տարբեր նիւթերու վրայ խօսելէ զգուշացաւ:

— Չենք խօսիր, եւ ինչո՞ւ, հարցուց վերջապէս երիտասարդը մտախոհ կերպով:

— Բո՛ւ չափէն աւելի լրջութիւնդ իմ բերանս ալ կապեց, պատասխանեց Ալֆօնսին անկեղծութեամբ խնդալով:

— Մտածելու բան չի կայ, քոյրս, խօսէ՛ դուն:

— Նախ դուն խօսէ Ի. քաղաքի վրայով... շատ կ'ախորժիմ ես...

— Ըսել է... լաւ... սակայն Ի. քաղաքը... վերջապէս հին այն վաճառականական քաղաքն է... Ըսել է կը սիրե՞ս երբեմնի Ի. քաղաքը... դպրոցը կը յիշե՞ս:

— Այո, գիտես որ շատ չկեցայ դպրոցը եւ լաւ դպրոց միայն Փարիզի մէջ տեսայ, բայց ընկերուհիներս լաւ կը յիշե՛մ, դո՛ւն Արնօլտ, հաճաւատոր չար դպրոցական տղեկներէն էիր, ու հիմա ի՛նչ լուրջ երիտասարդ մըն ես:

— Արդեօք քանի՞ քանի՞ անդամ բամբասած էք զիս:

— Ո՛հ, եղբայրս, ինչդրեմ մի՛ ամբաստաներ մեզ թէ բամբասած ըլլանք քեզ. գիտես թէ ո՛րքան կը սիրէինք քեզ: Կը յիշե՛մ որ անգամ մը Մեռեւոցի օր մըն էր, մեր Տեսչուհին մեզ գերեզմանոց տարաւ, հոն քանի մը աղջիկներ, (դուն ալ մեզի հետ էիր) որոշեցինք մեր խումբէն բաժնուիլ եւ մօտակայ բլրակի մը վրայ ելլելով չուանի խաղը խաղալ: Վերջապէս ամէնքս միասին վեր սկսանք ելլել: Յանկարծ մեզմէ

մէկը՝ փոքրիկ Ֆրանսին Մայնար ժայռի մը վրայ նստելով լալ սխաւ:

Այս պահուս Ալֆօնսին այնքան խորասուզուած էր անցեալի յիշատակներուն մէջ որ չկրցաւ նշմարել սարսուռը որ ակնյայտ դողացուց Արնօլտը՝ Ֆրանսինի անունը լսելովը:

— Ու երբ հարցուցինք թէ ինչո՞ւ կուլար, պատասխանեց թէ շատ կը վախնար զառիվերէն ելլելու: Այն ատեն դուն մօտենալով խրախուսեցիր զինքը որ քաջասրտի, եւ օգնեցիր իրեն թեւէն բռնելով, բայց կին մըն էր վերջապէս Ֆրանսին, եւ հետեւաբար խաղ խաղաց քեզի...:

— Այո, խաղ խողաց, խաղ խաղաց, ընդմիջեց Արնօլտ բողոքովին այլայլած. յայտնի է թէ կ'ուզէր ակնարկել վերջին դէպքերը:

Ալֆօնսին շարունակեց. — Այսպէս քանի մը անգամներ գետինը նսաւ փոքրիկ Ֆրանսին ու շրջապագեսար քանի մը տեղէն պատուեցաւ: Բայց երբ բլրակէն վար իջնելով պատուածին մտտին բացատրութիւն կուտայինք Տեսչուհին, լաւ կը յիշեմ որ դուն առաջ անցար, մանկական անփութութեամբ եւ «ես արժանի եմ Ֆրանսինի կրելիք պատիժին, ես պատուեցի... ես... այո՛... ես...» գոչեցիր. մինչդեռ Ֆրանսին կը պոռար թէ սուտ կը խօսիս: Վերջապէս դուն կը պահանջէիր որ դուն պատժուիս Ֆրանսինի փոխան, Ֆրանսին կը պահանջէր որ ինքը՝ արդարապէս: Որքա՛ն խնդացինք, ու մայրագորով Տեսչուհին ներեց ձեր երկուքին ալ: Այն ատեն Ֆրանսին ըսաւ մեզի. «Չէք գիտեր որքա՛ն բարի է Արնօլտ եւ որքան կը սիրեմ զինքը... ո՛հ շատ կը սիրեմ զինքը»:

— Ես ալ շատ կը սիրէի արդարեւ... պատասխանեց երիտասարդը խորհրդաւոր ժպիտով մը:

— Հիմա ինչպէ՞ս է Յրանսին . միշտ առաջուան պէս գեղեցիկ է : Կը յիշեմ որ « Գեղանին Յրանսին » կը կոչէին զինքը դպրոցին մէջ , այնքան գեղեցիկ էր , ըսաւ Ալֆօնսին՝ տղուն աչքերուն մէջ շեշտակի նայելով :

— Կարծեմ Ատողիկ մըն է . . . կարծեմ . . . շատ գեղեցիկ . . . պատասխանեց Արնօլտ վրդոված :

— Ինչո՞ւ կը յուզուիս . . . նշանուեցա՞ւ . . . :

Արնօլտ չպատասխանեց . շատ մտախոհ երևոյթ մը ունէր : Ալֆօնսին աւելի հետաքրքրուեցաւ եւ հարցումները ուղղակի երիտասարդին ուղղեց :

— Միլիծնատիրոջ մը . . . գոչեց երիտասարդը արհաւարհանքի ժպիտ մը փորձելով :

— Ո՞վ է այդ միլիծնատէրը :

— Գուքս Տիւրան :

— Գուքս Մաքսիմ Տիւրանի հետ նշանուեցաւ Գեղանին Յրանսին . . . լաւ , բայց դուն կը յուզուիս , Արնօլտ , մի՞ մտնար թէ քայրդ եմ . . . :

Արնօլտ այս անգամ սոսկալի կերպով տեղունեցաւ , արցունքի երկու կաթիլ գլորեցան աչքերէն եւ ըսաւ .

— Ծնողքս , ծննդավայրս , ընկերներս յիշեցի . . .

Ասիկա ըսելու ատեն ձայնը հծծու՛մի մը կը նմանէր :

— Մի՛ ջանար սքողել ինչ զգացում մը որուն արդէն թափանցեցի :

— Ինչ ըսել կ'ուզէս , Ալֆօնսին :

— Ըսել կ'ուզեմ որ դուն կը սիրես Յրանսինը , շեշտեց աղջիկը :

Արնօլտ չպատասխանեց : Հողիին մէջ անազին փութորիկ մը կար : Ինքը որ ուխտած էր բնաւ մէկուն չըսել իր զաղտնիքը , ինքը որ ուզած էր խորտակել Յրանսինի զաղտնիքովը բոցավառած եւ անհուն վիշտերով ծանրացած իր սիրտը , հիմա կը մտածէր թէ արդեօք ժամանակն էր իր ազգանունը կրող օրիորդէ

մը բացարձակապէս յայտնել սիրային սոսկալի ճշմարտութիւն մը : Պարագան շատ ծանր էր . Ալֆօնսինի մաղնիստացնող նայուածքը վերջապէս յաղթեց Արնօլտի հոգիին , այնպէս որ երբ խօսակիցը կը խնդրէր որ բանայ իր սիրտը , հէք երիտասարդը խորին հառաչանք մը արձակեց եւ ձայնը արցունքի մէջ մարեցաւ :

Ալֆօնսին՝ որ կ'ուզէր թէ՛ իր հետաքրքրութիւնը յագեցնել եւ թէ՛ միեւնոյն ժամանակ իր սիրելիներէն մէկը մխիթարել , կրկնեց իր հարցումները . վերջապէս Արնօլտ ըսաւ .

— Ինչ օգուտ քեզի , Ալֆօնսին , երբ իմանաս վշտահար հոգիի մը անհուն տառապանքները :

Կ'ուզեմ որ չտառապիս , եղբայրս :

Լռութիւն մը ատրեց երկուքին մէջ : Պահ մը վերջը Ալֆօնսին ըսաւ .

— Վիշաք յայտնուելով կը թեթևանայ , կարծեմ :

Ու Արնօլտ դուրս տուաւ այն հրատուար զգացումները որոնք զինքը չարչարող սիրուն յուզումներ դարձած էին :

— Այս ամէնէն կը մակարերեմ թէ Յրանսին եւ մայրը վատեր չեն . . . ո՞վ զիտէ սակայն . . . հայրն ալ սխմար մը չէ . . . վրայ բերաւ Ալֆօնսին :

— Ոչ միայն իմ , նաեւ իր աղջկան դժբաղդութեան պատճառ եզաւ Կոմս Մայնար :

— Ուրեմն ինչ կը մտածես , աշխարհ լայն է եւ գեղեցիկները շատ են :

— Անկեղծ հողին անգամ մը միայն կը սիրէ , գոչեց երիտասարդը բոցավառ աչքերով :

Ո՞ւրեմն . . . կրկնեց Ալֆօնսին :

— Տառապիլ , տառապիլ , մի՛շտ տառապիլ , պատասխանեց Արնօլտ դառն շեշտով մը :

Պուա տը Պուլճոնի պտոյտէն վերջը, գրէթէ երկու ամիս անցեր էր: Ալֆօնսին ու Արնօլտ յարատեւարար կը շարունակէին տեսակցիլ. բայց այն օրուքնէ ի վեր Ալֆօնսին ա'լ յանդգնած չէր Արնօլտի առջեւ խօսքը ընել Գեղանին Յրանսինի, եւ Արնօլտ՝ հէք երիտասարդը՝ այդ երկու ամիսներու միջոցին, մէկը ունեցած չէր՝ իր սրտին սէրն ու կոծը յայտնելու համար:

Իրիկուն էր. Արնօլտ նստած էր պանդոկին սենեակը, պատուհանին առջեւ առանց որոշ բանի մը վրայ մտածելու. միայն իր տխուր անցեալին մէջ պատահած ամէն դէպքերը յաջորդաբար կուգային կ'անցնէին իր երեւակայութեանը մէջէն: Հիմա հոգիին խորը տառապանքի անյուսութեան մըրիկը կը դուար:

«Մէրը իր քայքայումները հապտապ պիտի կարարէ իմ վրայ, արդէն տկար եմ հոգիով ու մարմնով... քանի կը մտածեմ այն վերջին մրտիկն վրայ դոր անշուշտ քիչ ժամանակէն պիտի վայելեմ, ա'հ, իմ հոգիս կը հրճուի... այն առեն տառապանքներս վերջ պիտի գանեն... ա'լ չեմ ուզեր տառապիլ...»:

Այսպէս կը խորհէր Արնօլտ, մութը բոլորովին կոխած ըլլալով, իր տխրութիւնն ա'լ աւելի ծանրացաւ: Ու սկսաւ մեծ քայլերով դառնալ սենեակին մէջ:

Յանկարծ որոշում մը ըրաւ պտոյտի ելլելու. եւ դուրս ելաւ խոհուն եւ մտամոլար: Արնօլտ՝ Փարիզ դաշին ի վեր, առաջին անգամն էր որ առանց Օրիորդ Ալֆօնսինը իր թեւը առնելու դուրս կ'ելլէր... այսպէս ուզած էր... այս անգամ մինակ ըլլալ կ'ուզէր...:

Երբ հէք երիտասարդը Օրէրա թատրոնին մտակցաւ,

երաժշտութիւնը աւելի գրգռեց իր հոգին. իրօք սաստիկ կը տառապէր այդ պահուն. :

Յանկարծ ձեռք մը իր ուսին դրաւ:

Յուսակուուր երիտասարդը քունէ սթափողի մը պէս դարձաւ.

— Ժան.

— Արնօլտ.

Երկու երիտասարդները իրար ողջագութեցին ջերմազին սիրով, ու երկուքն ալ Օրէրայ թատրոնին դուստին առջեւէն հեռացան, մտակայ սրճարան մը մտնելու համար:

Ժան բարեմոյն երիտասարդ մըն էր, Ի. քաղաքցի, Արնօլտի վաղեմի բարեկամներէն մէկը, առեւտրական գործերու համար Փարիզ եկած՝ ուղղակի Ի. քաղաքէն, եւ որ տեղեկութիւն ունէր անցած դարձածին մասին:

Առաջին յուզումը անցնելէն ետքը, Արնօլտ անհամբերութեամբ հարցուց.

— Ի՞նչ լուրեր բերիր ինձի ընտանիքէս, բարեկամս:

— Թէ որ ընտանիքիդ անդամներուն առողջութեան մասին տեղեկութիւն կ'ուզես, ա'մէնքն ալ լաւ են: Սա'մէնքն ալ քու կարօտը կը քաշեն: Մանաւանդ խեղճ մօրդ վրայ շատ տխուր տպաւորութիւն մը թողած է քու մեկնումդ: Հէք կիներ կրկին ու կրկին անգամ աղաչեց ինձի, համոզելու համար քեզ Ի. քաղաքը դառնալու:

Այս խօսքին վրայ Արնօլտ ոտքի ելաւ ըսելով.

— Ժան, ելիր, սենեակս երթանք, հոն պիտի խօսիմ քեզի իմ վեճակիս վրայ:

Երբ երկու երիտասարդները հասան Արնօլտի սենեակը, Ժան հարցուց.

— Ուրեմն, պատմէ՛ տեանեմ, Արնօլա, ի՞նչպէս անցուցիր ժամանակդ երկու երկար ամիսներէ ի վեր, այս օտար աշխարհին մէջ միայնակ :

— Վիշափա հետ առանձնացած կ'ապրիմ, բարեկամս, արդէն գիտես թէ որչափ անցուցայ եր :

— Բայց, սիրելի՛ս Արնօլա, յիշէ՛ թէ մայր մըն է որ կուլայ . . . :

— Ա՛խ յոյզս վերջին ատրիճան սատրիկ է . . . կը սիրեմ մայրս . . . :

— Ուրեմն դարձիր Ի. քաղաքը . . . միասին դառնանք . . . :

— Միմիայն մօրս վիշտը մեղմելու համար, մօրս արտասուքը դադարեցնելու համար կը փափաքիմ դառնալ քանի որ որոշ զբաղում մը չունիմ հոս : Բայց . . . անկարելի է ատիկա . . . գիտես՞ս . . . :

— Ի՞նչ ըսել կ'ուզես :

— Չե՞ս գիտեր թէ անկարելի է որ ես մտնում զա՛յն . . . :

— Գիտեմ . . . եւ մեծ ցաւ կըզգամ քու վրայդ, շեշտեց ժան տոճուռներելով . եւ պահ մը լռելէ վերջը յարեց .

— Սիրելի՛ս Արնօլա, ազայա հոռութիւնը մէկդի՛ թող . կամքդ թող իշխէ՛ ամէն բա՛յ : վրայ . . . : Դո՛ւն եղիր քու անձիդ տէրը . . . :

— Ի՛նչ կ'ըսես, ժան : Ես, մտնալով ջանամ զա՛յն :

— Ուրեմն մտադիր ես գոհուիլ Պրանսին Մայնարի սիրոյն :

— Գեղանին Պրանսինի համար մեռնիլ քաղցր է ինձի համար : Թէեւ նշանածն է Պրանսին այդ վայրենի Մադսիմին, սակայն մշտավառ սէր մը ինձի համար կը վառի անոր հողիին յետին խորշին մէջ, ան ալ կը տառապի ինձի պէս :

Ասիկա ըսելով Արնօլա, սարսուաց եւ մռայլ մը ծածկեց աչքերը :

— Պրանսին չի՛ տառապիր, Պրանսին երջանիկ է, ըսաւ ժան, հուժկու ձայնով մը եւ յօնքերը պատուով :

— Միթէ՛ ան կը սիրե՞ Դուքսը, արդարապէս վարուէ ինձի հետ, դոչեց Արնօլա իր ձայնին մէջ զայրոյթի շեշտ մը զնկելով :

— Այնքան մոլեգին սէր մը ունի Պրանսին իր նշանածին վրայ որ գրէթէ ամբողջ Ի. քաղաքը կը զարմանայ թէ ինչպէ՞ս վայրկենաբար մոռցաւ քեզ :

— Մեզք ինձի, ան գիս խաբեց : Կե՞ղծ էին իր արցունքները, ա՛խ, ուզեղս պիտի պայթի, ի՛նչ ստկալի յայտնութիւն . . . : Ան երբ իմացաւ թէ Դուքսը գինքը կհսկեան կը խնդրէ, լացաւ, պուսաց, մարեցաւ . . . կե՞ղծ էին այդ ամէնը : Ա՛խ, բարեկամս, խենդենալս բան մը չէ . . . :

Խորին լուռութիւն մը տիրեց :

— Սիրելի՛ս Արնօլա, չեմ յուսար որ այն ատեն իր արտայայտած զգացումները կեղծ էին, վրայ բերաւ ժան. սատկապէս յուզուելով Արնօլաի ողբագին վիճակին վրայ, շատ հաւանական է որ հետզհետէ մոռցաւ քեզ, անուշտ Դուքս Տիւրանի հարստութենէն շլանալով :

Արնօլա այն ատեն լացաւ դառնապէս, անդօր մանուկի մը պէս լացաւ, եւ չէր ուզեր մխիթարուիլ :

— Սիրելի բարեկամս, Պրանսինով աշխարհ ամբողջ լրացա՛ւ, կարելի չէ՞ քեզի՛ սիրել դարձեալ, ինչո՞ւ այդպէս կուլաս : Հէ՛ք սղայ, կը գթամ վրայդ :

— Բնութիւնները ինչպէս կը փոխուին, դարմանա՛լի բան... երբեք չէի յուսար Ֆրանսիսէն... :

— Է՛հ, տանը ութը տարեկան աղջիկէ մը կատարելութիւն սպասել... ընտկան էր որ օր մը փոխէր իր կարծիքը, զգացումն ալ: Հիմա կը յիշեմ թէ Ֆրանսիս խոստովանած է թէ Դուքսին հարստութեանն շլայած է ինքը:

— Որո՞ւ ըսած է այդ խօսքերը, կը յուսա՞մ: Արդէն Ի. քաղաքի կիները վէպեր կը պատմեն այդ մասին: Բայց վերջապէս խօսէ՛ ինծի Ֆրանսիսի մասին:

— Ֆրանսիսն պարզապէս ըսած է. «Անհուն տարիան» «քով կը սիրէի Արնօլտը, գիտէի թէ աշխարհ, առանց «անոր անսահման պարապութիւն մըն է, կը կարծէի «թէ եթէ ան իմա չըլլայ, ես չպիտի ապրիմ»: Սակայն «օր մը հայրս ըսաւ թէ Դուքս Տիւրան զիս կիսութեան «կը խնդրէ ու ինք որոշած է զիս անոր տալու, այն «տառն շատ լացի եւ ծնրադիր հօրս աղաչեցի որ զիս «չբաժնէ Արնօլտէն, սակայն հայրս անյողզող մնաց «իր որոշման մէջ, եւ սէրս բռնարարելով նշանեց զիս «Մաքսիմին: Հիմա շատ գոհ ու երջանիկ եմ, կը սի- «բեմ, կը պաշտեմ նշանածս: Ահա ադամանդեայ դար- «ղեր զիս կը պճնեն, փառաւոր է ապագաս: Մինչդեռ «եթէ բաղդս կապէի Արնօլտին հետ, գժբաղդ պիտի «ըլլայի: Բա՛յց... ինչ մեծ յանդգնութիւն սա Ար- «նօլտին անխոհեմ յանգնութիւնը երբ կը ժպտնի ինծի «պէս բարձրատիճան օրիորդ մը հրապուրել»:

— Չեմ անիծեր Ֆրանսիսը, կ'անիծեմ ճակատագիրս, անողո՛ք ճակատագիրս: Սակայն հրեշտակ մըն էր ան, ինչպէ՞ս կ'ըլլայ որ չի գթար վրաս, գոչեց Արնօլտ, եւ դառն հառաչ մը արձակելով յարեց:

— Անիծեա՛լ մըն եմ: Լուսթեան մէջ իր հեծեծումները լսուեցան:

— Մի՛ վհատիր, Արնօլտ, համոզուէ՛ թէ այս սին աշ- խարհին մէջ ամէն բան պատրանք մըն է, համոզուէ՛ թէ չարժեր ոչնչացնել այնքան խոստմնալից կեանք մը, աղջիկի մը համար: Մոռցի՛ր զինքը, բարեկամ, ինչպէս ան մոռցաւ քեզ, հետեւէ՛ անոր օրինակին եւ ամուս- նացի՛ր, յայտնեց ժան արուեստական քմծիծաղով մը:

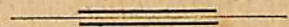
— Թո՛ղ ան ամուսնանայ, թո՛ղ ան երջանիկ ըլլայ, ես ընելիքս գիտեմ, ժան:

Լուեց բայց աչքերը շատրաններ խօսեցան, — Անխելքութիւն մը պիտի ընես, ըսաւ ժան խո- հուն կերպով:

— Ամէն բան որոշուած է... պատասխանեց Արնօլտ ձայնով մը որ աւելի հեծող միմունջի մը կը նմանէր: Ժան առանց պատասխանելու ոտքի ելաւ:

— Կը մեկնի՞ս, ժան, հարցուց Արնօլտ: — Մնկնելու ատեն է, պատասխանեց ժան զլիարկը աւանդով:

Երբ ժան մեկնեցաւ, Արնօլտ գոչեց. — Մա՛հ, մա՛հ, մա՛հ, ինչո՞ւ կը փախչիս ինէ:

Նոյն հրատապ օրուան վերջալոյսին վերջին նշոյլ- ները Փաշիզի վրայ ընդերկար տատանելէ յետոյ, հեռզհեռէ դուռափոխուելով ամպի կտորներու գորշ կո- ղերուն տակ անհետացած էին:

Մոյրաքաղաքին վրայ տարածուած էր գիշերային մե- լամազձիկ սառերը. այն գիշերներէն մէկն էր երբ շատ

անգամ յուսանառները երկնքի լուսաւորներուն նայե-
լով կ'ողբան սրտի դառնութիւնը, եւ կենցաղասէրները
անտառներու երկայնութեամբը խօլական արշաւներով
կ'ուզեն մտնալ կեանքի միօրինակութիւնը :

Նոյն գիշերը Սէն դեալին վրայ ձգուած սեւաթոյր
կամուրջի մը մօտը քարափին վրայ, մութին մէջ ձըլ-
նորաներու խմբակ մը կը քնանար :

Գիշերուան այդ հաճատարած լուսթեան մէջ յան-
կարծ հեռաւոր դղրդիւն մը լսելի եղաւ, եւ վրդովեց
տիրող լուսթիւնը :

— Սթափեցէ՛ք բարեկամներ, ձայն մը կը լսեմ, դո-
չեց ձկնորսներէն մէկը արթննալով :

— Ինչ անմիտ ես, Մօրիս, դորտ մը անցաւ դալա-
րիքներէն : Մօրիս կ'երազէ :

Պահ մը վերջը արագ ոտնաձայններ, քանի մը հա-
ռաչանք եւ ջուրին սոսկալի մէկ ձողփիւնը լուսեցաւ :

Աննկարագրելի էր ձկնորսներու իրարանցումը մութ-
թին մէջ. հարցում հարցումի կը յաջորդէր եւ խուլ
աղաղակներ օդը կը թնդացնէին :

— Կ'երզնում թէ քարափէն բան մը ինկաւ ջուրին մէջ :

— Թերեւս յուսանատ մը :

— Ուրեմն օգնութեան փութանք :

Նոյն պահուն արտակարգ ծփանք մը գոյացաւ ջու-
րին մէջ, ձկնորսները դէպ աչն կողմը վազեցին եւ տե-
սան տարածուն մարդկային մարմին մը որ դեալին ըն-
թացքին հետ արդէն սկսեւ էր յամբօղէն ընթանալ :

— Օ՛ն, ընկերներ, առա՛ջ, գոչեց խումբին պետը, ու
դետը նետուեցան դետի այդ դառակները :

Վեր վար խուզարկութիւն. ձայներ իրար կը խրա-
խուսէին :

— Բօլ եւ Բիէր ո՞ր սաստանին ծայրը գացին :

— Սհա, աջէն, յաղթութեան աղաղակն է, լսէ՛ :

Քանի մը վայրկեան վերջը ճարպիկ մարդիկը դուրս
հանեցին ծովամայր եւ մօտակայ պահակատունը փո-
խադրեցին անմիջապէս :

Բժիշկը անմիջական հրամաններ կուտար եւ ծո-
վամայր կեանքի նշան սկսաւ տալ. պահականոցին տաս-
նապետը իր տեղեկագիրը կը պատրաստէր :

— Ինչ գեղեցիկ երիտասարդ, ձայնեց պառսաւ մը որ
կ'անցնէր անկէ :

— Չէինք կրնար թողուլ որ մարդ մը խեղդամահ
ըլլայ մեր աչքին առջեւ, քանի որ կարող էինք ազա-
տել դայն :

— Ինքնատպանութիւնը ո՞՞նչ մըն է մեզի համար :

— Ինչ ալ բարեմոյն դէմք մը ունի :

— Արդեօք ի՞նչ պատճառաւ ուղեց խեղդամահ ըլլալ :

— Չե՛ս գիտեր, բարեկամ, տեսակ մը անխոհեմ
երիտասարդներ կան՝ որ անխելքի պէս բաներ կ'ընեն.
երբ ամենաթեթեւ վիշտ մը ունին, անմիջապէս կը յու-
սանատին եւ կ'որոշեն վերջ տալ իրենց կեանքին :

Այս միջոցին բժիշկը տասնապետին հեզնալի ժպիտով
մը ըսաւ .

— Մեր ամենօրուան լսած պատմութիւններէն մէկը
պիտի լսենք դարձեալ : Օրինակի համար թեթեւ սիրա-
հարութիւն մը, պղտիկ մերժում մը, եւ մեր գլուխը
կը ցաւի :

— Իրաւ, սա ազու՛ն կերպարանքը ինձի համակրանք
ազդեց, կեանքը արհամարհող քաջ մարդու մը կը նը-
մանի, վրայ բերաւ բժիշկը :

— Ի՞նչ է ձեր անունը, հարցուց տասնապետը արժ-
գոյն երիտասարդին՝ որ սթափեր էր :

— Արնօլտ Յլօպէր, Ի. քաղաքէն եմ :

— Կրնա՞ք ըսել մեզ ձեր ինքնասպանութեան շար-
ժառիթը :

— Ընտանեկան պատճառ մը : Ուրիշ ըսելիք չունիմ :

— Հո՞ս կը գտնուին ձեր ծնողքը :

— Ծնողքս Ի. քաղաք կը գտնուին, հոս միայն հօր-
եղբայր մը ունիմ որ կը կոչուի Ալֆօնս Ֆլուպէր եւ կը
բնակի Շան դ'Էլիզէ թիւ 133. բայց ես կը բնակիմ
հօրեղբորս բնակարանին կից պանդոկը :

Հարցաքննութիւնը վերջանալէն անմիջապէս ետքը
կառք մը բերուեցաւ որ տարաւ Արնօլտը իր բնակած
պանդոկը :

Քանի մը ժամ ետքը համբաւաւոր օրագրող մը պա-
հակատունէն անցած պահուն, խնդիրը իր ամբողջու-
թեամբը նշանակեց իր գառնէին մէկ անկիւնը :

ԹԱՊ

Արնօլտ իր սենեակը հասնելուն՝ ջերմով մը անկողին
ինկաւ, եւ այսպէս բաւական ժամանակ հիւանդու-
թեամբ տառապեցաւ :

Տասն եւ վեց օրեր անցիր էին դէպքէն երբ օգոս-
տոսի պայծառ առաւօտ մը Արնօլտ՝ քիչ մը ոյժ առած,
արմուկը բարձին կրթնցուցած եւ գլուխը ձեռքին, ա-
նորոշ ակնարկով մը կը դիտէր չորս դին եւ երբեմն
ժպտտ մը կ'անցնէր սովորոյն դէմքէն, ո՛վ դիտէ ինչե՛ր
կը խորհէր :

Մինչ Ալֆօնսին՝ որ պատանիին հոգածու հիւանդա-
պահն էր՝ գոց պատուհանի մը առջեւ Արնօլտի մահճա-

կալին մնարին կողմը նստած գիրք մը կը թղթատէր .
տարտամ անյուսութեան մը գիծերը անյայտացած էին
անոր ճակտէն :

Նոյն միջոցին բժիշկը ներս մտաւ, ուրախ եւ ժպտուն :

— Յուսամ որ մեր չարածճի հիւանդը բաւական կաղ-
դուրուած պիտի գտնէք, ըսաւ նորատի աղջիկը գիրքը
գոցելով :

— Ձեր չարածճի հիւանդը ա՛լ ամէն վտանգ անցու-
ցած է : Որովհետեւ առողջ կազմ ունի, մաքաւեցաւ,
լաւ դիմազբաւեց զինքը տառապեցնող հիւանդութեան,
բայց լաւ եւս էր իր բարոյական ցաւը մեղմել :

Ալֆօնսին չպատասխանեց, միայն դառնագին
ժպտեցաւ :

Արնօլտի աչքերը արտասուքով լեցուեցան եւ մտա-
ծեց թէ՛ եթէ Ֆրանսինը ճանչցած ըլլային, իր վէրքին
խորութիւնը պիտի չափէին եւ չարածճի չի պիտի կո-
չէին զինքը :

Վերջապէս բժիշկը յայտարարեց թէ Արնօլտի ախա-
րութիւնը անցած է, բայց անհրաժեշտ գտաւ երիտա-
սարդին վերադարձը Ի. քաղաք : Այս մասին բժշկա-
կան երկար ու բարակ ծանօթութիւններ տուաւ բարո-
յական հիւանդութեանց տեսակին ու դարմանին վրայ :
Ու, երբ Եսիուլապի աշակերտը մեկնեցաւ, Ալֆօնսին,
իր աթոռը հիւանդին մահճակալին մօտ քշելով մտածեց
համոզելու ջանալ Ի. քաղաք դառնալու : Եւ այս պա-
հուս նորատի աղջկան սիրտը դառնութեամբ լեցուեցաւ
նկատի առնելով թէ ինք երկրորդ անգամ մըն ալ ա-
ռիթ պիտի տայ հէք Արնօլտին վշտերուն վերագրու-
մանը :

Արնօլտ, խոհուն, աղջկան վրայ իմաստալից ակ-
նարկ մը նետեց եւ անմիջապէս թափանցելով անոր

ներքին յոյգերուն, մեզմիւ նստաւ իր անկողինին մէջ
և և տկար շեշտով մը ըսաւ .

— Կը տեսնեմ որ մտածկոտ ես եւ դէմքդ տխուր :
Անխելքութիւն է տխրիլ, քոյրս, քանի որ կեանքը կը
ժպտի քեզ ու երջանկութիւնդ մուսլ մը չէ՛ վրդոված :
Ու պահ մը լռելէ վերջ յարեց .

— Սիրելիս Ալֆօնսին, որչափ յոգնեցար, գիշերներ
ախոյճ անքուն հակեցիր ինձի համար, որքան՝ երախ-
տապարտ եմ քեզի : Արդեօք ի՞նչ կերպով պիտի կարե-
նամ փոխարինել քու այնքան՝ զոհողութիւնդ :

— Քրօջ մը պարտականութիւնը կատարեցի, միայն
սա կը յայտնեմ քեզի որ քու տառապած վիճակիդ մէջ
վշտակցութեանս փոխարէն պիտի վարձատրուեմ երբ
քեզ քաջառողջ եւ երջանիկ տեսնեմ :

— Գուցէ քաջառողջ տեսնես զիս, բայց երջանիկ,
երբե՛ք . . .

Ու երիտասարդը դառն հառաչանք մը արձակելով
գլուխը բարձին վրայ ինկաւ :

— Սիրելի՛ս Արնօլա, միտ դիր խօսքերուս, ճիշտ հի-
մակ բժիշկը կ'ըսէր ինձի թէ բնավայրիդ օդը քիչ ժա-
մանակի մէջ կրնայ ֆիզիքական ոյժերդ զօրացնել : Հե-
տեւարար, եղբայրս, կը յորդորեմ քեզի որ հաւանիս
Ի . քաղաքը դառնալ :

— Ատիկա լաւ գիտեմ . . . բայց . . . կը նախընտ-
րեմ մեռնիլ օտար աշխարհի մէջ քան թէ Ի . քաղաքի
մէջ ապրիլ . . . թերեւս համոզուէի ամիս մը առաջ . . .
սակայն այսօր ս'չ . . . :

— Ի՞նչ տարբերութիւն կայ ամիս մը առաջուան եւ
այսօրուան մէջտեղ : Ամիս մը առաջ ալ՝ իր սիրելի
Յրանսինէն բաժնուած յուսահատը չէր, ինչպէս որ ես
այսօր :

— Մտիկ ըրէ ինձի, Ալֆօնսին, գոչեց Արնօլա յուզիչ
շեշտով մը, եւ սկսաւ պատմել այն գիշերուան թառ-
րոնէ վերադարձին եւ իր ժան բարեկամին մէջ դար-
ձած ամբողջ խօսակցութիւնը :

— Ուրեմն գետը նետուեցար, որովհետեւ Յրանսին
մոռցած էր քեզ, հարցոց Ալֆօնսին ծայր աստիճան
սրտմտած :

— Այո՛, այո՛, ճիշդ այդ պատճառաւ . . . ուրեմն Ի .
քաղաք դառնալ ա՛լ անկարելի է ինձի : Մե՛զք ինձի որ
սղալական պարզմտութեամբ հաւատացի ուխտադրու-
ժին կեղծ ու պատիր խոստումներուն : Իրաւ է որ երբեմն
կը փորձեմ ինքզինքս մխիթարել ըսելով թէ Յրանսին իր
անչափահաս տարիքին մէջ երբ սէր խոստացաւ ինձի,
գուցէ չէր մտածեր թէ իր հայրը մեծահարուստ
մըն էր և իր գեղեցկութիւնը միանալով ոսկիի անհաշ-
ուելի քանակութեան, օր մը մեծ փառքի մը կրնար
տիրանալ : Սակայն վայրկեանաբար յիշելով պարագայ
մը, կարծես կրակ կը կտրիմ, կը տեսնեմ թէ անփոր-
ձութեամբ չէ որ խարուեցայ անոր : Ան լաւ ուսումնա-
սիրած էր խարէութեան արուեստը :

— Ի՞նչ պարագայ է ատ, պատմէ՛ ինձի առանց վա-
րանելու :

Անցած ամառ, արձակուրդի ժամանակ, սենեակիս
մէջ, դրասեղանիս առջև նստած գիր կը գրէի, յան-
կարծ ներս մտաւ Յրանսին ժպտագին և ինձի մօտենա-
լով թեւերը վիզիս շուրջը նետեց, աչերը դրածիս վրայ
սեւեռելով : Անոր այն օրուան երեւոյթը դեռ վայրկեան
մը չէ հեռացած երեւակայութենէս . հազած էր վարդա-
գոյն շրջազգեստ մը, փղոսկրեայ աղամանդաշար մանեակ
մը մերկ վիզը կը շրջանակէր, և լայն վարդագոյն ժա-
պաւէն մը կապուած էր ոսկի հիւսակին ծայրը որ կը

տատանէր իրանէն վար: Միայն երկու թուեր կը պակ-
սէին իրեն: «Բարի եկար, Յրանսին», ըսի խնդազին
գրիչը ձեռքէս ձգելով: «Եկուք, Արնօլտ, սիրելի՛ս,
ըսաւ ինձի, նստինք քովէ քով սա բազմոցին վրայ եւ
խօսինք...: Արձակուրդի օրեր, ինչ երջանիկ ժամա-
նակ: Քիչ ատենէն Քօլէժ պիտի քաշուինք դարձեալ,
սեւեր պիտի հագնիմ նորէն, սեւ պիտի հագնի սիրտս
ալ, նորէն պիտի բաժնուիմ քենէ...»: Եւ դիտեցի որ
զայրոյթի ժպիտ մը երեւցաւ դէմքին վրայ: Նոյն
պահուն երկուքս ալ յուզուած էինք: Ան դիտելով վի-
ճակս, դուարթ դէմք մը ցոյց տալ փորձեց եւ խօսքին
նիւթը փոխեց ըսելով. «Հայրս, բարեկամս, յայտնեց թէ
50,000 Ֆրանք դրամօժիտ պատրաստած է ինձի համար».
պատասխանեցի թէ հարուստ էր հայրը եւ կրնար տալ
իրեն այդ գումարը: «Քու հայրդ ալ հարուստ է, վրայ
բերաւ ան ժպտազին»: Հայրս ալ հարուստ է, սակայն
հիմակուց բան մը չի նուիրեր ինձի, ըսի ակնարկ մը նե-
տելով դէմքին վրայ որ կը փայլէր գերբնային գեղով:

Նոյն միջոցին երեւակայութեանս մէջ փոթորիկ մը
ճագեցաւ, կը մտածէի թէ արդեօք Յրանսին հարստա-
նալով պիտի դրժէ՞ իր երգումը: Սակայն Յրանսին ան-
միջապէս ցրուեց տխուր խորհրդածութիւններս ըսելով.
«Ինչո՞ւ կ'երազես, սիրելի՛ս, ինչ որ ալ ըլլան կեանքիս
պարագաները, ըլլամ հարուստ կամ աղքատ, ինչ որ
ալ ըլլան դատարկախօսներու, ամբաստանողներու թու-
նաւորիչ խօսքերը, ես հաստատ պիտի մնամ սիրոյ եր-
դումիս վրայ»: Եւ մօտենալով գրասեղանիս, թուղթ
մը առաւ եւ յուզուած վիճակի մէջ գրեց երկար՝ իր
գրածը կարդալով եւ ժպտելով:

Վերջապէս գրիչը ձեռքէն ձգելով, եկաւ քովս նըս-
տաւ առաջուան պէս: Երեսը կը նայէի առանց կարե-

նալու բան մը հասկնալ: Ասիկա իմ երգմնագիրս է,
գոչեց Յրանսին եւ ինձի յանձնեց սա՛ գրութիւնը:

Եւ Արնօլտ բարձին տակէն քաշեց հանեց պահարան
մը որուն մէջ թուղթ մը կար, զոր Ալֆօնսինի տալով՝
ըսաւ. Կարդա եւ տե՛ս:

Ալֆօնսին բարձրաձայն կարդաց հետեւեալը.

«Ի Մ Ե Ր Դ Մ Ն Ա Գ Ի Ր Ս

ՍԻՐԵԼԻՍ ԱՐՆՕԼՏ ՖԼՕՊԷՐԻ

Արնօ՛լտ, կեանքի մէջ կան բոպէներ սուրբ:
Ուր կեանք մը կ'ապրի եւ կամ կը մեռնի,
Ուր ներկան սեւնա՛յ, սեւնա՛յ ապառնին,
Ուր կը քայքայուի հաստատ սիրտ մը նուրբ:

Ինչ որ ալ ըլլայ, սիրտ մը պատուաւոր
Միայն մէկ անգամ կը սիրէ հըզօր,
Չունի՛ ճոխութիւնը ուժ մը հիմնաւոր,
Տապալել այն սէրը՝ սէ՛ր մշտահզօր:

Մարդիկ կը խորհին, Աստուած կատարէ.
Սիրտեր կը շինուին կամ կը քայքայուին,
Թուեր հոգեկան գոցուին ու բացուին,
Կ'անցնի իմ սէրըս անեղ պատերէ:

Ո՛չ պերճ ապարան, ո՛չ պարտեղ, ո՛չ կեանք
Չունին հրրայրը երբ Արնօլտ հոն չէ,
Առանց սիրելոյս, կեանք տխուր հնչէ,
Առանց սիրելոյս, ծանրանայ գրկանք:

Պահէ՛ այս թղթիկ իրբու յիշատակ,
Հաւատարիմ եմ քու սիրոյդ վրսեմ.
Առանց քու սիրոյդ հոգիս է նրսեմ.
Նրսեմ, անարեւ վի՛ն մը անյատակ:

Մահ միայն բաժնել զիս պիտի կրնայ
 Բաժնել այս սէրէն, սէրէն հըրավառ,
 Խուճակ մըն է հոգիս, սրտիկըս բուրվա՛ռ .
 Թող սէրըս սիրովդ արդ պայծառանայ :

Միշտ Բոյոյ
 ՖՐԱՆՍԻՆ ՄԱՅՆԱՐ՝

— Իրացոյցայս վիճակին մէջ, Ֆրանսին որքան գեղանի
 դէմքով, այնքան ազեղ է բնաւորութեամբ: Վերջապէս
 յաջողեր է քեզ խաբել, դուն ազնուասիրտ ու անկեղծ
 երիտասարդ մը ըլլալով չես կրցեր հասկնալ ա-
 պաշնորհ աղջկան կեղծիքը: Բայց, քանի որ հիմա ան
 բացարձակապէս յայտնած է թէ այլեւ չի՛ սիրէք քեզ,
 ալ այսուհետեւ դուն ծաղրելի պիտի դառնաս, երբ
 անոր անունը անդամ յիշես:

— Ֆրանսի՛նը չի յիշել, Ֆրանսի՛նը մոռնալու ջանալ,
 ս՛հ, բոլորովին անհեթեթ ջանք մը պիտի ըլլայ ատ . . .
 չա՛տ ուշ է, բոցավառող կրակ մըն է հոգի՛ս, ահաւասիկ
 վիճակս: Թէ որ կամքս իշխէր զգացումներուս վրայ,
 դիւրաւ կը վանէի զայն երեւակայութեանս մէջէն . . . սա՛
 ալ կայ որ . . . երբ . . . , յարեց Արնօլտ բոլորովին յուզ-
 տած, ու ձայնը հառաչանքի մը մէջ մարեցաւ:

Նոյն միջոցին մատի քանի մը հարուածներ լսուե-
 ցան. ու դուռը բացուելով ներս մտաւ ժամ:

Պահ մը վերջը, Արնօլտ՝ դողողովուն՝ հետեւեալ հա-
 մակը կը կարդար զոր Ֆրանսին, չժանի նամակին մէջ
 ներփակ կը զրկէր Արնօլտի:

« Բարեկա՛մ,

« Անհարին է որ գրիչս կարենայ բացատրել սրախ
 անհուն թախծութիւնը, երբ Բարիկի թերթերէն տեղե-
 կացայ Սէնի արկածը . . . : Հաւատա՛ որ չեմ կրնար

հաշտուիլ սա գաղափարին թէ դուն՝ այն արիասիրտ,
 անվեհեր և իմաստասիրելու կարողութեան տէր կորովի
 երիտասարդը՝ յղացար այդ եպերելի արարքին գաղա-
 փարը: Անշուշտ բազբը սոսկալի խաղ մը խաղացած էր
 քեզ, անշուշտ դառն վիշտ մը կը ծանրանար քու այն-
 քա՛ն փափուկ էութեանդ վրայ. սակայն ի՞նչ հարկ
 ոչնչացնել այնքա՛ն գեղեցիկ կեանք մը, երբ ամէն տա-
 ռապանք ժամանակին բերմամբ կ'անհետանայ: Պըզ-
 տիկ տարիքէս կը լսէի որ հայրս կ'ըսէր. « Անհաւատը
 միայն կը յուսահատի այս ժամանակաւոր աշխարհին մէջ »:
 Ըսել կ'ուզէր որ երբ մարդ թշուառութեան ամենախոր
 անդունդին մէջ գլորի և միեւնոյն ժամանակ հաւտաք
 ունենայ ամենազօր Աստուծոյ վրայ, երբեք կեանքին մէջ
 չպիտի յուսահատի. անշուշտ լաւ ըմբռնած ըլլալով սա՛
 ճշմարտութիւնը թէ Աստուած օր մը այդ տառապանքէն
 պիտի փրկէ զինքը, լաւագոյն օրեր վերապահելով: Կը
 զարմանամ արդարեւ թէ դուն որ այնքա՛ն հաւատաց-
 եալ, բարեպաշտ էիր, ինչպէ՞ս և ի՞նչ պատահեցաւ որ
 յուսահատեցար: Վերջապէս ըսեմ թէ անգիտակցաբար
 գործուած սխալմունք մըն է՝ քու կողմէդ՝ այդ անխոհեմ
 ընթացքը եւ անշուշտ կը զղջաս հիմա քու ըրածիդ վրայ:

« Սակայն կը տեսնես թէ երկինք զթաց և փրկեց
 քեզ միտիթարելու համար թերեւ՝ զանոնք որոնք կը հա-
 մակըին քեզի: Երբեք մի՛ կասկածիր սա՛ ճշմարտութեան
 վրայ թէ մարդկային սրտէն ժամանակը չպիտի կարե-
 նար երբեք ջնջել քու անմոռաց ողբալի յիշատակդ և
 այն որ առիթ տուած էր ինքնասպանութեանդ, ան-
 շուշտ պիտի հետեւէր քու օրինակիդ . . . : Եւ այսպէս
 երկու հոգի ժամանակաւոր աշխարհին տառապանքնե-
 րէն խուսափելու համար պիտի կորոնցնէին յաւիտե-
 նական աշխարհի երանութիւնը:

«Արնօ՛ւտ, ապրէ՛ . երբ ինքզինքդ սպաննես, յիշէ՛ որ ուրիշ մըն ալ պիտի սպաննես քեզի հետ : Աստուած իմ , մարդս ո՛րչափ սխալանքի ենթակայ է . . . :

«Մեր տղայական օրերուն, ըսեմ՝ բարեբաստիկ, երջանիկ օրերուն մէջ, մեր միջեւ գոյացած սերտ բարեկամութենէն համարձակութիւն առնելով, կը յորդորեմ քեզ որ չվարանիս ի . քաղաքը շառնալու . . . ուր, ապահով եմ թէ՛ ցաւիդ դարման, վիշտիդ սիրտիում պիտի գտնես քու սիրելիներուդ քով, խեղճ մօրդ թեւերուն մէջ : Երեք երկար ափսոսանքու բացակայութիւնդ կարծեմ բաւ է պատժելու համար զայն որ կ'ուզէիր պատժել և որուն վրայ պարագաներու բերմամբ անշուշտ չափէն աւելի յանցաւորի մը դադափարը ունեցար : Յանցաւորը կարծուածին չափ յանցաւոր չէ, Արնօ՛ւտ : Աներկափս եմ թէ՛ օր մը երեւան պիտի գայ ճշմարտութիւնը : Յուսա՛ , Արնօ՛ւտ :

Բարեկամուհիդ
ՅՐԱՆՍԻՆ ՄԱՅՆԱՐ՝

Ի . ՔԱՂԱՔ

Յաջորդ Սեպտեմբեր ամսուն առաջին եօթնեակին մէջ գիշերուան ստուերները սկսած էին լուրթ եթերէն մինչև ի . քաղաքի արուարձաններու սարերուն ստորոտը տարածուիլ :

Այն լուրթիւնը որ սրտերու խո՛ն կ'առթէ, լոյսստուերներու միջև կորսուած խորհրդաւոր լեռնակները

կը սառեցնէր : Հերման հմայիչ ծովածոցին երեսը կը տատանէին նաւ-լապտերներու գոյնզգոյն լոյսերը :

Վերը, երկինքի լուսաւորներ կը պլպլային, վարը երկրի վրայ, հետզհետէ մարմող, հետզհետէ ցայտող լոյսեր կը պատռէին մութ խաւարը :

Արուարձանին երկայնքը, հաճոյասէր երկսեռ բազմութիւնը իր սովորական անխոնջ պոռոյտը կը վերսկսի կեանք ու կենդանութիւն առթելով, շքեղ, ծառաւէտ պողոտային վերի մենաւոր անցքերուն, սարուտ փողոցներուն :

Գիշերուան այս խորհրդաւոր պահուն Գամիյլ Մայնար ծովախնայ ամառատան պատուհանին առջեւ նըստած մինակ, թեւերը ծալած, տարտամ նայուածքներ կը ձգէր հանդարտիկ ծովախորշին վրայ, որուն ալիքներուն փոփոքափայլ գոգին մէջ ամառանոցներու ճրագները իրենց վճիռ շողերը կ'անդրադարձնէին, մինչ նուագարաններուն հեռաւոր ու մերձաւոր թրթուռները կ'ոգեւորէին գեղին հաճելի մթնոլորտը :

Նորատի երիտասարդը՝ բաւական ժամանակ ծովային զմայլելի գեղեցկութեան ակնապիշ մնաց . յանկարծ ուշը գրաւեց դարձդարձիկ բեկբեկուն լոյսը փարոսի աշտարակին որ հրուանդանին ծայրը կը հողանար :

Ու տխուր խոհեր եկան պաշարել իր միտքը :

«Փարո՛ս, փարո՛ս, դուն նշանակն ես մարդկային կեանքին, որ քեզի պէս երբեմն լուսատու շողեր կ'արձակէ և երբեմն կը սուղի մթութեան մէջ : Անհնարին է որ ճակատագիրը դառն հարուած մը չի տայ ամէն կեանքի, սակայն ամէնուն ալ տարբեր կերպով և տարբեր ժամանակներով խաղ կը խաղայ : Կան շատ կեանքեր որոնք իրենց կիսաշաւղին մէջ սահմանուած են երջանակաւէտ և մեծամեծ փառքերու, վա-

յիւքներու . և ապա խնդութեան ու բերկրութեան կը յաջորդէ յաւիտենական ցաւ և տրտմութիւն : Կան կեանքեր որոնք դեռ նորածիլ , բոլորովին անգէտ աշխարհի վայելքներուն , կը հանդիպին խոչընդոսներու , սակայն լաւագոյն օրերու վերապահման յոյսը միշտ կը ցոլանայ իրենց առջեւ : Կան նաև կեանքեր որոնք շատ շուտ կը մթազնին և արծարծուի մակալութիւնն ալ խապաւ կը խորտակուի . ահա ասոնք աշխարհի մէջ արգահատուելի են միայն : Դժբաղդարար՝ հէ՛ք քոյրս , Փըւրանսին , վերջին կեանքին մասնակից է : Գեղանին Փրանսին՝ երջանիկ Փրանսին չի պիտի ըլլայ , քանի որ երեք երկար ամիսներէ ի վեր կը տառապի Արնօլտի անշնչելի յիշատակովը : Հայրս չի չափեց անոր սիրոյն մեծութիւնը և հիմա չի գիտեր անոր անհաղորդ ու ողբազին վիճակը : Վստահ եմ թէ զայն կրնար երջանիկ տեսնել սիրելի հայրս : Փրանսինի չափէն աւելի խոհեմութիւնը և ամօթխածութիւնը զինքը այս վիճակներուն հասցուցին :

Մինչ այսպէս կը խորհէր Գամիլլ , շշուկ մը սթափեցող զինքը , և երազուն պատանին , բակը , մութին մէջ ստուեր մը նշմարեց որ դէպ ի սենեակին դուռը կը յառաջանար , ճանչցաւ իր քոյրը , Փրանսինը , և հարցուց .

— Ինչպէ՞ս ես , Փրանսին :

— Է՛հ , գիտցածիդ պէս : Դուքսը մեկնեցաւ , պատասխանեց Փրանսին իր սովորական մեղմ շեշտովը , ու իր եղբօրը քով գնաց : Հիմա ուրախ ժպիտ մը կը շողար իր գեղախայլ դէմքին վրայ :

— Զուարթ կը տեսնեմ քեզ , օ՛հ , որքա՛ն ուրախ եմ , ըսաւ Գամիլլ խնդազին :

— Զուարթ եմ որովհետեւ կը զգամ որ տխրութիւնս պահ մը կը ցրուի :

— Ի՞նչ , վերջապէս սիրեցի՞ր դուքսը :

— Երբե՛ք . . . միայն թէ ամուսնութիւնս ամիս մը յետաձգելու խոստումը ըրաւ ինձի Մագսիմ : Կը տեսնե՞ս , ի՛նչ մեծ առիթ մը հրճուելու :

— Ամիս մը վերջը . . . այո՛ , պիտի հաւանի՞ս սաւկայն . . . :

— Ատիկա չի գիտցուիր :

— Է՛հ , նշանածի կեանքէն ախորժողներ մէյ մէկ պատճառ կը գտնեն յետաձգելու սո՛ւրբ միութիւնը :

— Նայինք , ամուսնան մը մէջ ինչե՛ր կը պատահին :

— Ի՛նչ , քոյրս , ուրեմն դեռ կը յուսաս . . . :

— Կը յուսամ որ ես օր մը յաղթանակը պիտի կանգնեմ ամէն տառապանքիս վրայ , քանի որ Աստուած զթաց ինձի և յոյսս չի խորտակեց բոլորովին . . . : Այո՛ , գիտած է Աստուած , կը յուսամ . . . մահը միայն կարող է կտրել ամէն յոյս :

Ներքին ազդեցութեամբ կը խօսէր Փրանսին : Երբ սիրուն է որ կը խօսի , սուտը կը հեռանայ :

Գամիլլ հիմա զարմացած կը դիտէր դեռատի աղջկան դէմքը ու անոր խօսքերը անսովոր կուզային իր ականջին . « Ի՛նչ տարօրինակ բան , կը մտածէր , իրօք յուսահատ Փրանսինը կը յուսայ հիմա » : Եւ կը յիշէր ամուսնան այն գիշերները երբ Փրանսին իր սպիտակ գիշերանոցով , ոտքերը բոսիկ , մազերը ցիր ու ցան , յիմարի մը պէս դուրս կը խոժէր սենեակէն ու պարտեզ կ'իջնէր հոն մոռնալու համար իր անբաղդ սէրը , և ամբողջ գիշերներ նկարներ կը յօրինէր :

— Ի՛նչո՞ւ խոհուն ես , ընմիջեց Փրանսին Գամիլլի խորհրդածութիւնը :

— Կը մտածեմ որ անչո՛ւշտ պատճառ մ'ունիս յուսալու ,

պատասխանեց Գամիլը հետազնին ակնարկ մը նետելով իր քրոջ վրայ :

— Կը սխալիս , եղբայրս : Յուսալով կը ջանամ մխիթարութիւն գտնել , ըսաւ Ֆրանսին և կողմնակի դուռէ մը դուրս ելաւ :

Գամիլը պարտէզ իջնելով վանդակապատ դռնէն պողոտան ելաւ պտոյտ մը ընելու , մինչ Ֆրանսին իր նընջարանի գրասեղանին առջեւ նստած Յուշատետրին թերթերը կը դարձնէր , երբեմն մենախօսելով :

Ու վերջապէս գրիչ մը առնելով հետեւեալ տողերը գրեց :

«Աստուած , իմ որքա՛ն անճարակ եմ զգացումներս գաղտնի պահելու մասին : Թէ որ ըսէի սխալմամբ եղբորս՝ Գամիլի թէ իմ պաշտելի Առնօլտիս գրած թուղթս է որ ինձի յուսալ կուտայ , ի՛նչպէս պիտի ազատէի հօրս ձեռքէն . . . :

«Կա՞յ երբեք նշանած աղջկան մը համար աւելի ապաշնորհ բան մը՝ քան իր նախկին սիրեցեալին նամակ գրել :

«Սակայն ուրիշ ի՛նչ կրնայի ընել , ինձի համար մեռնէ՞ր Արնօլա . . . :

«Ներքե՛ք :

«Սի՛րտ , սի՛րտ , դուն որ կը թեղադրես ինձի , կա՛մ սատէ՛ , կա՛մ առաջնորդէ՛ ինձի . . . » :

Հազիւ Գամիլը դուրս ելած էր տունէն մտադրազ , և աննպատակ կը քալէր , յանկարծ մտադրեց անցնիլ Արնօլտի մօտ տունին առջեւէն : Մութը բաւական թանձր էր , ինչպէս իր սրտին մռայլը երբ իր սիրական քրոջ տառապանքին խորութիւնը չափած էր : Արնօլտ ձլօպէրի տան առջեւ , մութին մէջ յանկարծ զարնացման ազդակ մը լսեց , և ակնթարթի մը մէջ ինքզինքը երկու բարեկամ թեւերու մէջ գտաւ :

Արնօլտ ձլօպէր կը համբուրէր Ֆրանսինի եղբօր սիրուն ճակատը :

Նրկու երիտասարդներուն սրտերը բուռն յոյզերով կը բարախէին , ձայները հառաչանքի մէջ կը մարէին , կուլային , բայց ուրախութեան արցունքներ էին առնո՞ք : Հիմա Գամիլը որչափ ուրախ էր որ վերջապէս իր քրոջ անակնկալ , սիրուն լուրը պիտի տար :

Ֆրանսինի եղբայրը չկրցաւ իր գարմանքը բռնել երբ իմացաւ թէ Արնօլտ չորս օր առաջ հասած էր Ի . քաղաքը , և ասիկա բացարձակապէս յայտնեց իր խօսակցին : Ու յարեց .

— Մենք ամէնքս ալ սա՛ համոզումը ունէինք թէ դուն , չափազանց սիրելով մայրդ՝ որ այրիանալէն ի վեր քեզ և Ժէրմէնը միայն ունի այս աշխարհին մէջ , անկարելի էր որ Բարիդ հաստատուէիր , այնպէս չէ՞ : Վերջապէ՛ս մեր սիրուն ու Ժպտուն գեղին օդը չնչեցիր :

— Նրբեմն կեանքի մէջ բարեզէպ անակնկալներ կը պատահին . . . զարմանալի չէ . . . բայց այս անակնկալը մէկը չի պիտի կրնար իմանալ , քանի որ չօգնուաւ և ելլելուս , անմիջապէս գոց կառքով մը եկայ տուն և

ճիշտ այս պահուս որ քեզի հանդիպեցայ, առաջին անգամը ըլլալով մեր դուռէն դուրս ելած էի, դով ոչ չնչելու համար, ըսաւ Արնօլտ յուզուած շեշտով:

— Յուսամ թէ գոհ ես հիմա, Արնօլտ, հաւատամ որ քեզի սիրող ամէն բարեկամներդ պիտի վշտանային քեզի դէմ երբ բացակայութիւնդ երկարէր:

Արնօլտ խորհուրդներով լեցուն գլուխը վեր առաւ և հետազնին ակնարկ մը սեւեռելով իր խօսակցին վրայ, ծանր ծանր պատասխանեց.

— Գոհ և միանգամայն երջանիկ եմ ծննդավայրս դառնալով, որովհետեւ մայրս մխիթարեցի:

— Հէ՛ք մայրդ. արդեօ՞ք գիտես թէ որքան տառապեցաւ ան քեզի համար:

— Գիտեմ, մայրս ամէն բան պատմեց ինծի: Ուրախ եմ որ ինչպէս դուն, նոյնպէս պզտիկ քոյրդ Անդուանէդ կ'այցելէիք իրեն, և միշտ ձեր տիտիիչ խօսքերով կը մխիթարէիք զինքը... երախտագէտ եմ ամէնուրէն:

— Այո՛, շատ անգամ կ'այցելէինք ևս և Անդուանէդ սիրելի մօրդ, որովհետեւ շատ գոհ կը մնար ան մեր տեսութենէն: Սովորաբար քու գրասենեակդ կը նըստէինք, հոն թէյ կ'առնէինք և բնականաբար քու վրադ կը խօսէինք: Բայց երբ կը դառնայինք մեր տունը, շատ անգամ քոյրս կուլար լուիկ մօրդ խղճալի վիճակին համար:

— Բարի Անդուանէդ, մրմնջեց Արնօլտ հեղձուկ ձայնով և յիշեց թէ երբեմն իր սիրական ձրանսինը կը կոչէր զինքը. «Գեղանի ձրանսին, բարի ձրանսին»:

— Բայց, բարեկամս, ըսէ՛ ինծի, արդեօք կը յիշէի՞ր մեզ Փարիզի մէջ, հարցուց Գամիլյ:

Այս հարցումը Արնօլտի հոգիին խորը մտրիկ մը գոյացուց, և բաւական վրդովեցաւ սիրող սիրտը. ուշադիր

դիտող մը անոր դէմքին վրայ տեղուտութիւն մը պիտի գտնէր: Վայրկենաբար աչքին առջեւ արձանացաւ ձրանսինի յիշատակը և մտածեց թէ արդեօք ձրանսինի նամակին մէջ տիրող ոգին սէ՞ր էր թէ արգահատանք: Թերեւս անձնասպանութեան գաղափարը ջնջելու ընտանեկան սիրուն մէջ սփոփում գտնել... ասոնք եղած էին... թերեւս... ձրանսինի մտածումները:

Եւ վերջապէս պատասխանեց.

— Չէ՛ք կրնար երեւակայել, թէ որքան յիշեցի...:

Քիչ վերջը Գամիլյ տուն դարձած ձրանսինի սենեակին մէջ կը գտնուէր անոր հետ առանձին ևս ուրախ: Արնօլտի դարձին լուրը մեծ հրճուանք առթած էր ձրանսինի:

— Կարծեմ կեանքը կը սխի ժպտիլ ինծի, գոչեց ձրանսին յուզուած բայց ուրախ երեւոյթով մը:

— Բաւական խօսեցայ Արնօլտին հետ, ուրախ կ'երեւար, անուշտ մխիթարուած է, վրայ բերաւ Գամիլյ:

— Գուցէ...:

— Բու մասիդ չի խօսեցաւ բնաւ, ձրանսին, կարծեմ կրնաս գուշակել թէ...:

— Թէ զիս չի սիրեր այլեւս, այնպէս չէ՞:

— Այո՛:

— Արնօլտ զիս կը սիրէ, անոր հոգիին խորը պահուած ցաւերը մէկը չզխտեր ինծի չափ թերեւս, անոր հրեղէն սէրը նոյն իսկ Նիակարայի ջրվէժը չի՛ կրնար մարել, ըսաւ ձրանսին սուր շեշտով մը:

Բաւական ժամանակ այսպէս երազուն և երեւակայութեամբ լեցուն տաք խօսակցութեան մէջ թաղուած էին ձրանսին և Գամիլյ, երբ սպասուհի մը ներս մտնելով ըսաւ.

— Ծրագրէր գերդաստանի սպասաւորը Օրիորդը տեսնել կ'ուզէ :

Եղբայր և քոյր իրարու երես նայեցան : Բնականաբար անակնկալ մըն էր ասիկա , ուստի .

— Հոս մտցուր զինքը նայինք , հրահայեց Գամիլլ մտախոհ կերպով :

Սպասաւորը յանձնեց Ֆրանսիսի նամակ մը :

Այն նամակն էր այդ զոր վէպիս առաջին գլուխին մէջ Ժէրմէն գտած էր Ֆրանսիսի ծուռնկերուն վրայ երբ Ֆրանսիս կը քնանար :

Գառնանք Գեղանի Ֆրանսիսի սենեակը : Ժէրմէն նախակը կարդալով անմիջապէս գուշակեց նոյն գիշերուան անցած դարձածը :

Հէ՛ք կինը բոլորովին շուարած մնաց ծնողական յարգանքին և Ֆրանսիսի տածած գորովալի սիրոյն միջեւ :

Կը մտածէր թէ խոհեմութիւն էր անշուղ հեռանալ սենեակէն և այդ նամակը Ֆրանսիսի յանձնելով , պատմել իր տեսածը :

Կը վարանէր սակայն խորհելով թէ ի՞նչ հետեւութիւն կրնար ունենալ այս մատնութիւնը :

Գլխուն մէջ իրական փոթորիկ մը կար :

«Արնօլտ և Ֆրանսիս» , երկու անուններ համահաւասար , սիրելի և պաշտելի :

Ժէրմէն՝ իր կին , զլիաց Ֆրանսիսի և փախըլուց որ դոյր սիրտերու նորածիլ այդ սէրը բողբոջի :

Վերջապէս որոշեց լուել :

Ճիշդ ժամանակն էր :

Ժէրմէնի մենախօսութեան և անհանգիստ շարժումներէն , վերջապէս արթնցաւ Ֆրանսիսն :

Երկու կիները իրար հասկցան , իրարու սիրտ կարգացին :

— Արդեօք մատնուեցա՞յ , գոչեց Ֆրանսիսն ակուսներուն տակէն :

— Հանդարտէ , Ֆրանսիս , քոյրս :

Ես կարելի եղածին չափ գուշակեցի ամէն բան , բայց , հանդարտէ՛ կ'ըսեմ քեզի , գաղտնիք մըն է ասիկա ինծի համար , պատասխանեց Ժէրմէն ցած ձայնով :

— Հա՛յրս չի լսէ . . . Աստուած իմ . . . Հա՛յրս . . . :

— Հայրիկը երբեք պիտի չի լսէ՛ , կ'իմանա՞ս :

Եւ երկու կիները գորովանքով իրար համբուրեցին : Ֆրանսիս սիրտը բացաւ Ժէրմէնին :

Պահ մը տխուր լուծիւն տիրեց .

— Է՛հ վերջապէս , հարցուց Արնօլտի քոյրը՝ Գամիլլի քրոջ :

— Կամ Դուքսէն բաժնուիլ և Արնօլտի հետ ամուսնանա՛լ , և կամ . . . մեռնի՛լ . . . պատասխանեց Գեղանին Ֆրանսիսն պաղարեամբ և վճռական շեշտով :

— Բայց Դուքսը կը խնդրենայ վրայ :

— Բայց ես չեմ խնդրենար իր վրայ , ինչպէս անցեալ օր Դուքսը խոստովանած էր այս պարագան մօրս , որ ջանաց համոզել զիս : Որքա՛ն լաւ պիտի ըլլար , եթէ մայրս Դուքսին ըսէր . «Աղջիկս չի սիրեր քեզ» : Բայց չըսաւ , ըսելիք ալ չունի . . . ևս պիտի տառապիմ . . . միշտև որ հատնիմ . . . : Ու Ֆրանսիսն հառաչեց :

— Խօսքերէդ կը հասկնամ թէ կ'ուզես բաժնուիլ Դուքսէն. լա՛ւ, անոր նախանձը գրգռէ՛ :

Յանկարծ յուշիկ քայլերու թեթեւ դոփիւններ մէկուն դալը կը յայտնէին :

Երկու կիները իրարու երես նայեցան. գիշերուան այդ պահուն ո՞վ կրնար ըլլալ, մտածեցին :

— Նամակ, լուսանկար եւայլն պահէ՛, եւ մի՛ վախնար, ըսաւ Ժէրմէն, եւ իր կնոջական ամէն խորամանկութեամբ սպասեց :

Ծաղկատի Օրիորդ Անդուանէդ ներս մտաւ սենեակէն բոլորովին դուարթ :

— Մաքսիմ Դո՛ւքսը կարծեցիր եկողը, հարցուց նորեկը հնչուն ձայնով մը :

— Ի՛նչ կ'ըսես, Անդուանէդ, ան սովորութիւն չունի այս ժամուս դալու, պատասխանեց Ֆրանսին :

— Տեսնենք նորէն ի՛նչ լուր ձայնեց Ժէրմէն սենեակին խորէն :

— Պարոն Արնօլտ Ֆլօպէրը տեսայ, գոչեց աղջիկը խնդազին :

— Ե՛րբ, և ո՛ւր, հարցուց Ֆրանսին հետաքրքրութեամբ :

— Երբ կը դառնայինք թատրոնէն, քեռաղջիկս որ մեզի ընկերացած էր, չհաւանելով մնալ մեր տունը այս գիշեր, հայրիկը, մայրիկը և ես Այտայի ընկերացանք մինչեւ քեռիկս տունը : Ահա այն ատեն տեսանք Պարոն Արնօլտը որ իրենց տան դրան զանգակը կը քաշէր :

— Աչքի երեւոյթ մը ունեցեր էք, ըսաւ Ֆրանսին, մինչ սառսուս մը անցած էր իր մարմնէն :

Գեղանի աղջիկը յիշեց թէ մինչ Արնօլտ իրմէ բաժնուելով տուն կը դառնար, անպատճառ տեսեր են զինքը :

— Ո՛չ, սակայն տեսանք, կ'ըսեմ քեզ, ըսաւ Անդուանէդ :

— Խօսեցա՞ք հետը :

— Եւ երկար խօսեցանք : Նաեւ հայրիկը եւ մայրիկը կրկին ու կրկին անգամ խնդրեցին որ այցելէ մեզ : « Ես արդէն պարտաւոր եմ ձեզ վնասելու », յայտնեց Պարոն Արնօլտ : Տեսէք, ի՛նչ քաղաքավար է :

Աշնան առաջին հովերը սկսած էին վրդովել Յոնիական ծովափունքը. երկինքը յանկարծակի փոփոխութեամբ առիթ կուտար մարդոց անիրանալի գաղափարներու իրազորման եւ երբեմն ալ, ընդհակառակը, անոնց ամէնէն քաղցր հաճոյքներուն վրայ սեւ ամպ մը կը քաշէր :

Այսպէս, բաւական աղուոր առաւօտ մըն էր երբ Դուքս Մաքսիմ Տիւրան, ծովեզերքը, փայտաշէն նըստարանի մը վրայ նստած՝ իր նշանածին հետ, կ'ըսէր .

— Ի՛նչ հաճելի օդ, սիրելիս Ֆրանսին, իրաւ կատարեալ անխելքութիւն մը ըրած պիտի ըլլանք եթէ այս հազուադէպ առիթէն օգտուելով նաւակով չըջագայութիւն մը չընենք :

— Է՛հ, թու խելքդ ալ նաւերը եւ նաւակները առեր են : Վստահ եմ որ եթէ Դուքս չըլլայիր, շատոնց յանդգնած պիտի ըլլայիր նաւատի ըլլալու :

— Որքա՛ն լաւ ճանչցած ես զիս, սիրելիս, իրաւ է որ ամէնէն մեծ հաճոյքս է ծովուն երեսը պարտիլ . ու-

ընմն խոստացիր որ գեղեցիկ օդի մը պիտի հաւանիս նաւակով պոռոյտ մը ընելու :

— Քանի որ այնչափ կը փափաքիս , լա՛ւ , կը խոստանամ այդ պոռոյտը ընել քեզի հետ , երբ մեր ծովածոցը բոլորովին հանդարտ ըլլայ

Յորեկէն վերջը , ժամը երկուքին , բացերը կը տեսնուէր նաւակ մը որ կարծես շուրին քմահաճոյքին թողուած՝ հանդարտ կը յառաջանար :

Այդ նաւակին մէջ Դուքս Մագսիմ կը թիափարէր , իսկ Պրանսին ղեկավար էր :

Երկուքն ալ ատեն ատեն բնութեան վայելչութիւնները եւ շուրջանակի ծովածոցը շրջապատող պատմական սարերը կը դիտէին , բնականաբար իրենց սիրող սիրտերուն յուզումներն ալ բացատրելով :

Դուքսին խօսակցութեան մէջ միշտ սիրողի մը քաղցր շեշտը կար , ընդհակառակը , Պրանսինի բերնէն շարունակ բռնազրօսիկ բառեր կը սլանային :

Եւ մինչ այսպէս նաւակը անդգալաբար կը յառաջանար դէպի ծովածոցը պաշտպանող բերդը , Պրանսին՝ որ անընդհատ թարթափուն ակնարկներ կը յառէր շուրջը , յանկարծ անհանդատութեան շարժում մը ընելով , գոչեց .

— Խոհեմութիւն չէ աւելի յառաջանալ , արդէն քաղաքը չեմ տեսներ , հոյն ալ սկսաւ փչել եւ սաստկանալ :

— Կիները միշտ վախկոտ են այսպէս , յայտնեց ժըպտելով աղջկան նշանածը :

— Ինչ որ ալ ըլլայ , ետ դառնանք անմիջապէս : Անա՛ ծովածոցին դուրսերէն արհաւիրքի պէս սեւ ամպեր կը բարձրանան : Նայէ՛ , դէմն ալ Ախիլլի վրան երկինքը մթնցաւ :

— Պարագ տեղը կը վրդովիս , սիրելիս Պրանսին , բնական է որ իրիկուան դէմ կ'ալեկոծի ծովակը , բայց նաւակները ընկղմելու հափ բուռն փոթորիկ մը չ'երեւար կարծեմ :

— Պահ մը վերջը ալեկոծութիւնը պիտի սատուանայ , այն ատեն պիտի շուարիս եւ չպիտի դռնես միջոց մը ազատելու անձդ եւ դիս :

— Գրաւ կը դնեմ որ կը սխալիս Պրանսին , եւ պիտի սխալիս , քիչ մը ալեկոծութիւնը աւելի հաճելի կ'ընէ ծովային ճամբորդութիւնը :

Այս պահուս Պրանսինի դէմքին վրայ բարկութիւն երեւցաւ . սեւեռուն նայուածք մը ձգեց Դուքսին վրայ եւ խիստ շեշտով մը ըսաւ .

— Ղեկը իմ ձեռքս է սակայն . . . կը տեսնեմ թէ ժամանակ է քեզի քիչ մը անհնազանդ գտնուելու : Ան անմիջապէս պիտի դարձնեմ նաւակը :

— Անհանգիստ մի՛ ըլլար , գեղանիս Պրանսին , գիտեմ թէ դեկը քու ձեռքդ է եւ կրնաս նաւակը հաճոյքիդ պէս վարել :

Աս ըսելով՝ Դուքսը դառն կերպով ժպտեցաւ՝ փոխաբերական էին իր խօսքերը : Եւ այն ատեն սկսաւ այն վիճարանութիւնը որ սովորաբար այսպիսի պարագաներու մէջ կ'սկսի եւ որ միշտ կը վերջանայ հափորոյով մը : Եւ ընդհանրապէս այրերը իրաւունք կ'ունենան , բայց միշտ կիները կը յողթեն , թէեւ այս անգամ դուքսը իրաւունք չունէր :

Ու պահ մը յետոյ նաւակը ետ կը դառնար :

Շա՛տ ուշ էր արդէն . հովը սկսած էր ալեկոծել ձովակը :

Դուքսը սկսած էր ինքն ալ անհանգիստ ըլլալ , բայց գիտցաւ ծածկել իր վախը :

—Մի՛ վախնար, ինչո՞ւ կը վախնաս, Փրանսին, վախնալու բան չի կայ, արդէն բաւական մօտեցանք ծովածոցին :

Փրանսին չպատասխանեց, բայց առաջինէն աւելի ստակալի նայուածք մը ձգեց նշանածին վրան :

Երիտասարդը սարսուաց. նեմեղիս մըն էր դէմընը : Հետզհետէ փոթորկալից ծովակին վրայ ահուելի տեսարան մը պարզուեցաւ :

Երկու հակընդդէմ ալիքներ խուժեցին դէպ ի նաւակը :

Նաւակը ջուր առած էր :

Փրանսին բոլորովին աժգունեցաւ :

— Ահա՛ անխոհեմութեանդ արդիւնքը, պարոն, տեսնենք ի՞նչ պիտի ընես. ծայրայեղ կամակորութեանդ պատճառաւ երկուքս ալ պիտի խեղդուինք :

Եւ ձեռքերը միացնելով պաշտօնագին նայուածք մը յառեց դէպ ի երկինք, առանց սակայն բառ մը արտասանելու. և զեկը ձգելով կիսովին՝ անդգայ վիճակի մէջ նաւուն եզերքին կրթնեցաւ :

Նոյն պահուն փրփրած ալիք մը եկաւ թրջեց բոլորովին՝ հէք աղջիկը :

Դուքսը շուարեցաւ :

Փոթորկայոյզ ծովը յուզուած կիրքերու պէս փրփուր և ալիք կը ժայթքէր երկինքի սև ամպերուն հետ միացած, որոնք իրենց սպառնալից դիրքին մէջ մտացուած վրէժներ լուծելու երեւոյթը ունէին :

Թրջուած նշանածները սասելու ստախճանին հաստած էին :

Տարարազը Դուքսին յառահատութեան ձայները, օգնութեան ամէն աղաղակները կը կորսուէին մրրկալից ծովուն մէջ :

Անթիակ ևւ անդէկ նաւակը մօտ էր ընկղմելու երբ սաստկագին փչող հովերուն խառնուեցան մարդկային ձայներ՝ որոնք քաջալերիչ ըլլալու երեւոյթը ունէին :

Դուքս Մագսիմ որ արդէն ամէն բան մոռցած՝ իր սիրական նշանածը գրկած, վայրկեանէ վայրկեան ծովին յատակը սուղելու ստակալի պահուն կ'սպասէր, նոր ոյժ, նոր ոգի ստացաւ երբ հետզհետէ ձայները աւելի մօտեցան և իր ականջին հնչեցին սա բառերը՝ «պիտի ազատենք ձեզ» :

Եւ նաւակ մը երեւցաւ երիտասարդական խուժումը մը որ կը յառաջանար դէպ ի վտանգուած նաւակը :

Այս զարհուրելի դէպքէն կէս ժամ վերջը կանա Մայնարի ծովափնայ բնակարանին մէջ արտապոյ կարգի ոգեւորութիւն կը տիրէր : Տան անդամները շարժման մէջ էին :

Վերը, սենեակներէն մէկուն մէջ, մահճակալին վրայ պառկած էր Գեղանին Փրանսին բոլորովին աժգոյն :

Երեք բժիշկներ իրենց արուեստին բոլոր ճիգը թափելով, հէք աղջիկը կը փրկէին վաղահաս վտանգէ : Դուքսը ճիշտ մահճակալին քովը աթուին վրայ նստած ինքն իր ձեռքովը կուտար իր նշանածին ամօրիչ դեղերը :

Իսկ սենեակին մէկ անկիւնը կը տեսնուէր երիտասարդ մը տմոյն, որ սեւեւուն, մեղամաղձիկ նայուածքը խեղճ աղջիկէն չէր դատեր :

Արնօլոն էր ան :

Երիտասարդը մտահոգ էր ևւ շարունակ բժիշկներուն կը հարցնէր .

— Պիտի աղէկնա՞յ :

Ու բժիշկները յառաջընչ պատասխաններ կուտային անոր :

Նոյն միջոցին Գեղամինն Պրանսինն հառաչ մը արձա-
կեց եւ աչքերը խոշոր խոշոր բանալով չուրջը դիտեց :
Թեթեւ ժպիտ մը անցաւ անոր ածղոյն դէմքէն եւ .
— Թող Արնօլա քովս մօտենայ , ձայնեց տիրական
չեչտով մը :

Ու Դուքսին դառնալով , ըսաւ .

— Արնօլաը իբր եղբայրս կը յարգեմ ու կը սիրեմ ,
չատոնց բարեկամներ ենք :

— Միանգամայն ազատարարդ եղաւ , պատասխա-
նեց Մադամիմ :

Ու ոտքի ելլելով , գնաց սեղմեց Արնօլաի ձեռքը ,
երախտագիտական զգացմամբ , եւ երբ Արնօլա համես-
տութեամբ պիտի պատասխանէր .

— Բարեկամ , ընդունեցէք մեր շնորհակալութիւնը
ձեր աննաման դիւցազնագործութեանը համար : Եթէ
դուք չըլլայիք , այս պահուս մենք խեղդուած պիտի
ըլլայինք , դոչեց Դուքսը յուզուած ձայնով մը :

— Եւ միշտ շնորհակալ ենք , ըսաւ Պրանսին թըր-
թաուն ձայնով մը : Ու բուռն սիրոյ , երախտագիտու-
թեան եւ դժայլանքի որոշ արտայայտութիւնները նկար-
ուեցան սիրող ազլիկան վրայ :

— Կեանքիս մէջ չպիտի մոռնամ թէ դուք փրկե-
ցիք Պրանսինը եւ զիս , կրկնեց Մադամ Տիւրան :

— Ես անգամ մը միայն պարտքս կատարեցի . դուք
քանի անգամ շնորհակալ կ'ըլլաք : Չարթե'ր , պատաս-
խանեց Արնօլա կարմրելով :

— Դուք մեր ընտանիքին անդամն էք , ուրախ պի-
տի ըլլանք ձեր բարեկամութիւնը վայելելով , յայտնեց
դուքս Տիւրան :

— Իմ սիրտս կը հպարտանայ դժբաղդ պարագայի
մը մէջ ձեզի ծառայած ըլլալուս համար , ըսաւ Արնօլա

եւ Պրանսինի վրայ հրաւրաւ նայուածք մը ձգեց որ
բարեբաղդաբար Մադամիմ Տիւրանի աչերէն վրիպեցաւ :

Պրանսինի դէմքը կարմիր քող մը պատեց : Բայց
խոհեմ եղան երկուքն ալ :

Պահ մը վերջը բժիշկները մեկնեցան : Տան մէջ նախ-
կին խայտանքը զգալի էր :

Մէկ սենեակի մէջ կը դանուէին գերդաստանին բու-
լոր անդամները :

Արնօլա , ամէնուն կրկին խնդրանքին վրայ , սկսաւ
պատմել .

— Քանի մը ընկերներ սրճարանը նստած էինք , ծո-
վածոցը յուզուած էր , չորս կողմը փրփրած : «Նայեցէք ,
նայեցէք» դոչեց յանկարծ ծովի զաւակ մը իր ցուցա-
մատովը ցոյց տալով նաւակ մը որ հովին ու ծովին
սաստկութեան մասնուած՝ կը տառամէր : Սարսափով
դիտեցինք : Անմիջապէս տեղէս ցատքեցի , վազեցի ,
նաւակի մը մէջ նետուեցայ օգնութեան փութալու դե-
րագոյն նպատակով : Նոյն պահուն քաջեր միացան ինձ :
Բայց նոյն միջոցին երբ ձեզ տեսայ նաւակին մէջ սար-
սափս եւ ջանքերս կրկնապատկուեցան : Վերջապէս
Ստաուած օգնեց մեզ եւ գերմարդկային ճիգերով կա-
րող եղանք փրկել ձեզ :

— Եւ դուք ապրիք , որ նախախնամութեան ձեռքը
դործիք մը եղաք այս պարագային , յայտնեց Մադամիմ՝
Արնօլաի ձեռքը կրկին սեղմելով :

Մինչ Պրանսին անլսելի ըլլալու չափ մեղմ ձայնով
մը կ'ըսէր .

— Ի՜նչ բարեսրտութիւն :

Փոթորկի դէպքէն քանի մը օր վերջը, երբ արդէն Յրանսիւնի առողջական վիճակը կատարելապէս լաւ էր, Մազսիմ Դուքսին բնակարանը լոյսերով փողփողուն, դիւթական պալատի մը երեւոյթը կ'առնէր:

Մազսիմ ի պատիւ Արնօլտ Ֆլօպէրի պարահանդէս մը կուտար, հրապարակաւ ցոյց տալու համար իր և իր նշանածին երախտագիտութիւնը՝ իրենց ազատարարին:

Ժամը իննին չքեղօրէն զարդարուած սրահներն ու դահլիճները հեղհեղէր բարձրաստիճան երկսեռ բազմութեամբ սկսաւ խոնուիլ:

Արդէն նուագարանները սկսած էին գուռալ քայլերգը, երբ ճառագայթի մը պէս դահլիճի դռնէն երեւցաւ Գեղանին Յրանսիւն իր հօրը թեւը մտած:

Դուքսը անմիջապէս վաղեց դիմաւորելու իր նշանածը:

Պահ մը վերջը, Յրանսիւն՝ առաջնորդութեամբ Դուքս Մազսիմի, մտաւ սրահ ուր ամէնուն աչքերը շրայցուց իր մշտապերճ հմայքով: Անոր քերովբէի գլուխը և մարմարանման ձիւնապիտա՛ղ պարանոցը ակնանակուս քարերէ զարդեր կը ծածկէին: Հագած էր սպիտա՛ղ շքեղ ջազգեստ և վայելուչ ու վէս դիրքով մը ամէնուն կը ժպտէր:

Նոյն պահուն բազմութեան շուրթէն փախուսք մը անցաւ ու լսելի եղան սա՛ բառերը. «Ի՞նչ գեղեցիկ է»:

Եւ նորատի գեղունին բազմեցաւ բազմոցի մը վրայ, բայց սրահին ոգեւորութեան վրայ պարապութիւն մը նշմարելի էր:

Դեռ Արնօլտ եկած չէր:

Դուքս Մազսիմ անմիջապէս նշմարելով անձկութիւն մը Յրանսիւնի ճակատին վրայ, հարցուց.

— Ի՞նչ ունիս, Յրանսիւն, անհանգիստ ես:

— Կը մտածեմ թէ արդեօք ինչո՞ւ կ'ուշանայ Արնօլտ, պատասխանեց Յրանսիւն տխուր ժպիտով մը:

— Անհոգ եղիր այդ մասին, անշուշտ պիտի դայ, որովհետեւ ի պատիւ իրեն տրուած պարահանդէսին պէտք է ներկայ գտնուի, վրայ բերաւ Մազսիմ:

Յրանսիւն երազուն ակնարկ մը սեւեռեց իր խօսակցին վրայ և պո՛հ մը լուռ մնալէ վերջը, հարցուց.

— Որո՞նց հետ կ'ուզես որ պարեմ:

— Պարոն Արնօլտի հետ բնականաբար, նաեւ մեր ձաւոր ազգակիցներուդ հետ, իսկ օտար հրաւիրեալներուն առաջարկը մերժէ, պատասխանեց Դուքս Մազսիմ:

Արնօլտ Ֆլօպէս հասաւ:

Ճիշտ ժամանակն էր, առաջին շրջապարը պիտի սկսէր:

Վայելուչ հագուած էր Արնօլտ, բնաւ աւելորդ բան մը չուներ իրը շարք: Օրիորդները զինքը կ'ընտրէին պարելու համար, բայց դուքսը անոնց յոյսերը ի դերեւ հանեց:

— Առաջին վալսը Պարոն Արնօլտի հետ կը դառնանք, այնպէս չէ՞, սիրելիս Յրանսիւն, հարցուց Դուքսը ոգեւորութեամբ:

— Ուրախ եմ... պատասխանեց Յրանսիւն անսարքերութիւն ցուցնել ուղեւով:

Ու շրջապարի միջոցին Յրանսիւն ինքզինքը կը մոռնար Արնօլտի թեւերուն մէջ:

Քանի մը վայրկեան վերջը, Յրանսիւն ու Արնօլտ առանձին էին մօտակայ դահլիճին մէջ:

— Կը տառապիս, դուն ալ, թո՛ղ թովեց Յրանսին մեայլ մը նշմարելով Արնօլտի ճակտին վրայ :

— Երկուքս ալ կը տառապինք, ըսաւ Արնօլտ դառն շեշտով մը եւ մեռելի տեղունութիւն մը պատեց իր դէմքը, ու պահ մը վարանելէ վերջը, յարեց .

— Մենք այսպէ՛ս պիտի ըլլայինք, Յրանսին : Մենք որ միշտ իրարմով կ'ապրէինք, դադարի մը ամենափոքր նշոյլը ունեցած էինք թէ պիտի հասնէր օր մը որ ուրիշ մը պիտի տիրանար քու պաշտելի անձիդ եւ մինչեւ իսկ մեր փոխադարձ տեսակցութիւնը կախում պիտի ունենար անոր կամքէն :

Այս պահուն Յրանսինի մարմնէն սարսուռ մը անցաւ ու արցունքի խոշոր կաթիլներ գլորեցան իր երեսներէն :

— Կուլածս, Յրանսին, հեծեց Արնօլտ դառնազին, եւ ես որչա՛փ անդամ իմ եմ որ քեզի նման հրեշտակի մը սիրտը վիրաւորեցի :

Ու իր ձայնը հեծեծանքի մը մէջ մարեցաւ :

— Յանուն Աստուծոյ, յանուն մեր նախնական սիրոյն, ըսէ՛ ինձի թէ վտանձ ես որ միշտ սիրած եմ քեզ, ես որ անմեղ էի ամէն պարագայի մէջ :

Ու Յրանսին սրտէն դուրս կուտար հեղեղներ ըսողքի, վիշտի, եւ . . . :

— Ասիկա՛ թող վկայ ըլլայ թէ կը հաւատամ սիրոյդ անմեղութեան, ըսաւ Արնօլտ ջերմ համարտով մը :

— Մի՛շտ անմեղ չէ՞ի, միշտ չէ՞ի սիրեր քեզ :

— Մի՛շտ անմեղ էիր, միշտ կը սիրէիր զիս :

— Փարիզի մէջ ըարեկամդ ժան սխալ տեղեկութիւն տուաւ քեզի :

— Այո՛ եւ ժան զիս խնդեցուց . . . :

— Ժանի ես ըսած էի. «ըսէ՛ Արնօլտին որ զիս ստէ,

որովհետեւ ես մտցած եմ զինքը» լայց ըացարձակապէս սուտ խօսելս իրեն յայտնեցի : Կը փախաքէի որ չը տառապիս, սիրելիս Արնօլտ :

Մնդին շրջապար, և ուրիշ պարեր կը շարունակուէին : Ոգեւորութիւնը աննկարագրելի էր, կարելի չէր ըսցարել նուազին սխրանքը :

Բայց Դուքսը կատղած առիւծի մը Կրեւոյթը առած էր, չէր գիտէր թէ ո՛ր էր իր նշանածը :

Նախ նայուածքով, ետքը կամաց կամաց վեր վար ամէն կողմ վնասած էր Յրանսինը՝ որուն բացակայութիւնը զգալի էր սակայն Արնօլտի հետ :

Օձի մը վրայ կոխողին սպաւորութիւնը ունեցաւ ասկերջանիկ Մազսիմը՝ երբ Յրանսինը դտաւ Արնօլտի մօտ առանձին :

— Հիմակ վաղս պիտի դարնեն, Յրանսին, մի՛ մոռնար թէ խտտացած էիր հետս պարելու, ըսաւ Դուքսը ըսուերը հատիկ հատիկ կրկնելով :

Իր բարկութեան սովորական ձեւն էր այս :

Յրանսին իմացաւ : Ուրքի ելաւ, ու միասին դուրս ելան :

— Տուած համարձակութիւնս չարաչար կը գործածեա, յայտնեց Մազսիմ դժգոհութեամբ :

— Ընտանեկան խնդիրներու վրայ կը խօսէինք, պատասխանեց աղջիկը դողալով :

— Կը ներեմ միայն մէկ անդամուան համար, ըսաւ Դուքսը և խառնուեցան երկուսն պարողներու թռչտուն խմբակներուն :

Թ Է

Պարահանդէսէն երկու օր վերջը գեղեցիկ օդ մը կ'ընէր :

Քաղքին արեւմտեան կողմն, հոն ուր շէնքերը կը լմնան, եւ առանձնութիւն մը կը տիրէ չորս դէն, Մօն-Միմասի սրճարանին ծովասիւնայ պարտէզին ծայրը նըստած էին Ֆրանսին եւ Դուքս Մագսիմ :

Մօն-միմաս ըստած այս գողցինսն Ի. քաղաքի բարձր դասու ընտանիքներուն ժամադրաւայրը ըլլալով, աւանտ ձմեռ բաց է :

Ֆրանսին յախշտակութեամբ կը գիտէր գեղատեսիլ պուրակները եւ սիրուն հովիտները Միմաս սարին, որ թէեւ աշնան այդ կիսատիտար եղանակին մէջ իր դարձեալէն մերկացած էր, բայց չհարձուի կնոջ մը պէս վեհատեսիլ երեւոյթ մը ունէր : Աշտագալար ծառերու շարքին մէջ ծածկուած օդաւէտ քանի մը ամառանոցներու տանիքները՝ սահող ժպիտներու պէս կ'անցնէին գեռամի Ֆրանսինի աչքերուն առջեւէն, մինչ քաղքէն գէտ Ուրլա տանող խճուղին կ'երկարէր, կը կորսուէր հորիզոնին վրայ :

Դուքսը անյագ՝ աչքերով կը դիտէր անդին նուրբ գոլորշիին մէջ ծածկուած քաղաքը, եւ առջին ծովածոցի սիրուն տարածութիւնը, բերդը, հրումադանները եւ հեռուն սարերու կիսաառաւելները :

Բաւական ժամանակ այս պէս գիտելու դրազուած երկու նշանածները կարծես կ'զգուշանային խօսակցելու, եւ քաղաքավար, ցուրտ յարաբերութիւն մը կ'ընդհնամարուէր անոնց մէջ :

Արդէն յայտնի է թէ պարահանդէսը հակայ խրաճատ

մը բացած էր երկու սիրտերուն միջեւ եւ Ֆրանսինի ու Մագսիմի այս պտոյտը սահմանուած էր զանոնք իրարմէ բոլորովին բաժնելու :

— Ի՞նչ գեղեցիկ բնութիւն, բացագանչեց վերջապէս Ֆրանսին լեռներուն նայելով :

— Ա՛հ, այո՛, շատ սիրուն է, պատասխանեց երիտասարդը առանց աչքերը ծովէն հեռացնելու :

— Մեր սարերը միշտ գեղեցիկ են :

— Բնութիւնը գեղեցիկ, բայց անհրապոյր որբեւայրի մը պէս կը ժպտի :

— Ճիշտ այնպէս ինչպէս որ վշտահար սիրտ մը կ'ուզէ ժպտիլ, ըստ չքնաց ազջիկը իր անուշ աչքերը ուղղակի յառելով Դուքս Մագսիմի աչքերուն :

Երկու նայուածքները իրարմէ խոյս տուին եւ խորհրդաւոր լռութիւն մը տիրեց անոնց մէջ :

— Սիրելիս, կ'ազաչեմ, որքան կարելի է ուրախ եղիր, չես կրնար երբեք գուշակել սրտիս կսկիծը երբ պայծառ ճակտիդ վրայ տխրութեան մռայլը կը տեսնեմ :

— Ի՞նչպէս ժպտիմ :

— Եւ ի՞նչ բան կ'արդելի քեզ ժպտելու :

— Դուն ուրախութիւնս կը խորտակես :

— Բու եւ Արնուլտի միջեւ անցած դարձածը գիտեմ, Ֆրանսին, այո՛ գիտեմ. . . լաւ. . . գիտեմ :

— Քիչ մը աւելի ցած ձայնով խօսէ, մարդիկ պիտի կարծեն թէ կառապանի մը հետ կը խօսիս :

— Բայց, Ֆրանսին, այս կեանքը չի կրնար շարունակուիլ . . . անտանելի է այս կեանքը . . . այո՛, Ֆրանսին, ամէն բան գուշակեցի, ճիշտ է իմ գուշակութիւնս . . . Արնուլտ մտիգին սէր մը ունի քու վրադ, եւ դուն կը խենթեանաս այդ տղուն վրայ . . . Ի՞նչ անհանդուրժելի դադոտիս . . .

— Արնօլտ բարեկամս է, Արնօլտ եղբայրս է. ես կը սիրեմ զինքը, ան ալ զիս կը սիրէ, մ. ս. ք. անբաժանելի էինք եւ անբաժանելի պիտի ըլլանք, դուն ազատ ես հանդուրժելու կամ ո՛չ: Ես պարտաւոր չեմ այս մասին քեզի խօսք հասկցնել:

— Զգուշացի՛ր, Ֆրանսին, սարսափելի կերպով զիս կը նախատես դուն:

— Է՛հ, դուն նա՛խ զիս նախատեսիր պարահանդէսին մէջ... մոռցա՛ր արդեօք... այս կեանքը արդարեւ ալ կարելի չէ շարունակել:

— Վերջապէ՛ս:

— Դու բռնաւոր մը եղար, ինչ որ պատիւ չի բերեր քեզի:

— Սիրելիս Ֆրանսին, դու կարծեմ կը պարտիս յարգանքի մէջ չի թերանալ:

— Դուն ես անոր միակ պատճառը, գիտե՛ս, որքան նախանձոտ ես, ընականօրէն չես հասկնար... Արնօլտի սէրը պիտի կ'ըմբռնես:

— Ինչու սխալ չեմ մեկներ, սոսկալի ճշմարտութիւն մըն է ասիլո՛ւ. կ'իմանաս, սիրելիս:

Աղջիկը իր ձեռքը դրաւ իր յուզուած կուրծքին վրայ որ կը տրտնէր:

— Կ'արգելեմ որ տեսակցիս Արնօլտի հետ, յարեց Դուքս Մագսիմ:

— Արգելէ՛ նաեւ եղբայրներուս հետ տեսակցիլ:

— Արնօլտի հետ չպիտի խօսիս, հասկցա՛ր: Արնօլտ բոլորովին օտար մըն է քեզի:

— Արնօլտի եւ իմ միջեւ հաստատուած բարեկամութիւնը մէկը չի կրնար խզել:

Ֆրանսին նոյն գիշերը սրտի մեծ տագնապներով և յոյզերով անցուց:

Մինչեւ գիշերուան ընթրիքին վերջը հազիւ կարելի ըլլալով իր արտասովոր վրդովը զսպել՝ իրեններուն առջեւ, իր սենեակը քաշուեցաւ ու դուռը կղպելով սկսաւ տխրիլ եւ մտածել:

— Աստուած իմ. . . ինչ պիտի ընեմ. . . ի՞նչպէս պիտի ելլեմ այս խորխորատին մէջէն . . . : Սոսկալի՛, ցաւալի՛ վիճակ:

Այսպէս խօսելով, խենթի մը պէս վայրկենաբար հագամ հագուստները նետեց անկիւն մը, հագաւ երկնագոյն մետաքսեայ ժանեկազարդ գիշերանոց մը ու ինքզինքը նետեց մահճակալին վրայ:

Նոյն պահուն սեւ խորհուրդներ կը դառնային գըլխուն մէջ. անմիջապէս վար ցատկելով մահճակալէն, ծունկի վրայ եկաւ ու սկսաւ աղօթել:

— Ներէ՛ թշուառիս, ո՛վ ամենակարող եւ բարի Աստուած, ներէ՛ այն սոսկալի մեղքին համար որ պահ մը ետքը պիտի գործեմ. . . ա՛լ լաւ համոզուեցայ թէ ապրիլս աւելորդ է . . . : Դուքսը հօրս պիտի լսէ ամէն բան. հայրս պիտի լքէ զիս, պիտի ատէ զիս ու պիտի մերժէ զիս . . . պէտք է մեռնիլ Արնօլտի սիրոյն համար: Ե՛ս որ երբեմն գրեցի սիրական Արնօլտիս թէ ոճիր մըն է ինքնասպանութիւնը, թէ անձնասպանը կը կորսնցնէ յաւիտենական աշխարհը, աւա՛ղ, այսօր պարագան կը սահմանէ որ ես գործեմ այդ ոճիրը. . . : Այո՛, այս աշխարհի տառապանքներէն խուսափելու միակ միջոցն է մահը . . . : Դունէ՛ Արնօլտ այն ատեն պիտի

ըսէ . «Յրանսին ինծի համար մեռաւ» : Անիծեալ գեղեցկութիւն . . . մահուանս պատճառը պիտի ըլլաս . . . :

Հոս Յրանսինի ձայնը հեծեծանքի մէջ մարեցաւ :

Գնաց մահակալին քով , անկողնոյն սնարին տակէն քաշեց հանեց Արնուլտի լուսանկարը եւ թռնալից սըրուակը՝ զոր իրիկունը հոն դրած էր վերջնական որոշումը տալէ ետքը :

Եւ պարտեղը նայող պատուհանը մեղմիւ բանալով , անուշ այլ շատ տխուր նայուածք մը նետեց շուրջը . կարծես իր վերջին մնաք բարովի բարեւանները տալ կ'ուզէր այն սիրելի տեղերուն ուր իր ամբողջ մանկութիւնը անցուցած էր իր սիրական Արնուլտին հետ :

Վերջապէս մէկ ձեռքով լուսանկարը բռնած , միւս ձեռքով սրուակը շրթներուն տանելու պատրաստուեցաւ :

Բայց յանկարծ ձգեց լուսանկարը , խենթի պէս պատուհանը վաղեց եւ մտածեց թէ արդօք վա՞ր նետուէր :

Անշրպետը անաւոր երեւցաւ սակայն իրեն ու յամբանս մահուան սպասողի մը պէս տժգունեցաւ նորէն :

Մեռնիլ պէտք էր սակայն . . .

Թատերական տեսարաններու յաջորդութեան պէս , իր սեւ կեանքին տխուր պատկերները կուգային կ'անցնէին աչքերուն առջեւէն :

Վերջապէս պէտք էր հաւատարիմ մնալ սիրոյն : Եւ սրուակին նայեցաւ խոհուն հանդարտութեամբ մը :

Այս միջոցին լսեց ձայն մը դուրսէն որ կը կանչէր .

— Օրիորդ , Յրանսին , Օրիորդ , Յրանսին :

Հիմա մահուան եւ կեանքի սահմանագլուխին վրայ իր անունը կուտային :

Յրանսին սխառ մտածել թէ ո՞վ կը կանչէր զինքը եւ ի՞նչ պէտք ունէին իրեն . չէ՞ մի որ ինքը մտցած էր աշխարհքը :

Ու դարձեալ լսեց ձայնը որ կ'ըսէր .

— Օրիորդ , նամակ մը ունիք :

— Նամակ , ի՞նչ կ'ըսես , մամա՞կ բերիր ինծի . ուրեմն ներս մտիր , գոչեց Յրանսին տեսակ մը ապշութեամբ :

Ու դուռը բացուեցաւ :

Հէք Յրանսին զարմացման աղաղակ մը արձակեց . Արնուլտն էր որ իրեն կը գրէր :

Կիրակի գիշեր

«Սիրեցեալ Յրանսինս ,

« Պարահանդէսին օրէն չեմ տեսած քեզ եւ չեմ գիտեր թէ ի՞նչ վիճակի մէջ կը գտնուիս , ո՞ւրախ թէ « տխուր :

« Որովհետեւ Դուք Տիւրան այն գիշեր հասկցաւ « ամէն բան , թափանցեց մեր ամէն զգացումներուն , « շատ հաւանական է որ ատ վայրենի մարդը քեզ հիմա « կը նեղէ :

« Բայց դուն անպաշտպան չես : Մի՛ վհատիր , արիտ « սիրտ Յրանսինս , պարագան կրնայ երջանկաբեր ըլլալ « մեզ համար : Խնդիրը հրապարակուելով , թերեւս հօրդ « գութը շարժի :

« Տեղատարափ անձրեւէն վերջ գեղեցիկ օդ կ'ընէ : « Փոթորիկը պայթեցաւ . . . մի՛ վհատիր , սիրելիս :

« Բանի որ կ'ապրինք , միշտ կը յուսանք , այնպէս « չէ՞ , Յրանսին :

« Իւրաւոր տաք համբոյրներ կը զրկեմ այս թղթիս « հետ գեղեցիկ ձակախոյ :

«Գերիդ եւ պաշտպանդ

«ԱՐՆՕԼՏ ՅԼՕՊԵՐ»

— «Քանի որ կ'ապրինք, միշտ կը յուսանք», կրկնեց ան, մեծ համոզուածով մը :

— Պիտի ապրիմ . . . երջանիկ ըլլալու համար . . .

Խեղճ յուսահատը մխիթարուած էր

Հետեւեալ առաւօտ, Յրանսին տունէն դուրս կ'ելլէր աղօթագիրք մը ձեռքը, դլուխը ծածկուած սպիտակ քողով մը :

— Ո՞ւր կ'երթաս, Յրանսին, քեզի համար կանուխ չէ՞ արդեօք, հարցուց մայրը խանդաղատանքով մը :

— Եկեղեցի կ'երթամ մայր . . . պատասխանեց Յրանսին մտահոգութեամբ :

Եկեղեցիին բակը հասնելով տեսաւ ծերուկ երէցը որ իրեն կուգար :

— Բարի լոյս աղջիկս, ըսաւ քահանան նորատի աղջկան :

— Բարի լոյս, հայրս, կ'ուզէի խոստովանիլ, վրայ բերաւ Յրանսին սարսափելի տժգունութեամբ :

Աստուծոյ պաշտօնեան իբր պատասխան լուրջ կերպարանք մը առաւ եւ մտախոհ կերպով առաջնորդեց Յրանսինը խոստովանարանը ուր հէք աղջիկը իրապէս սարսուաց, եւ . . . :

Բայց պատկառելի եկեղեցականը դիւրին կերպով կրնար հարթել սրտի տաղնասպները : Հետեւաբար քաջաւերիչ խօսքեր ըրաւ և Սրբազան պատմութեան մէջէն յարմար կտորներ արոտասանեց, այնպէս որ վերջապէս Յրանսինի լեզուն բացաւ :

Երբ Յրանսին աւարտեց իր խօսքը, խոստովանահայրը ըսաւ .

— Այսպէս ուրեմն, Օրիորդ, ապահով եղէք, ես պիտի համոզեմ ձեր Պարոն հայրը այս մասին :

— Փեռաներ չի պիտի պահսին սիրելի հօրս, յարգելի հայր, բայց ան ալ Յրանսին չունի եթէ դուքսին նշանը

եա չզրկէ : Առանց Արնուլտի Յրանսին չի կայ : Թէ որ յաջողիք, տէր հայր, Դուքսէն զիս բաժնել տալ և Արնուլտի հետ պսակել, յաւիտեան երախտապարտ պիտի ըլլամ ձեզ :

— Դուն անհոգ եղիր, աղջիկս :

Հետեւեալ օրը, կէս օրէն առաջ, ծովափնեայ մեծ սրահին մէջ, Անդուանէդ դաշնակի վրայ կ'ածէր քմերդ մը : Յրանսին իր մօտը նստած էր, և կը խնդրէր որ շարունակէ նուագել :

— Երկու ժամ է որ կը նուագեմ, ա՛լ յոգնեցայ. հաւատա որ մասներս սկսան ցաւիլ, յայտնեց Յրանսինի քոյրը :

— Այդքա՞ն շուտ կը յոգնիս, դեռ ամենօրեայ մաղթերդ չլսեցի, թոթովեց Յրանսին՝ մինչ գլուխը ձեռքին յենած, սեւեռուն ակնարկով մը կը դիտէր իր քրոջ մատները որոնք այնքան արագութեամբ կը թըրթռային ստեղներուն վրայ :

Ուրեմն տեղս սիրով քեզի կուտամ, ըսաւ Անդուանէդ եւ տեղէն ելաւ :

Յրանսինի փախուկ մատները հիմա կը թռչուէին դաշնասմուրին վրայ. գողտրիկ սիրերդ մը ընտրած էր. այն միջոցին Գամբլլ մեղմ քայլերով մօտեցաւ Անդուանէդին և ըսաւ .

Հայրիկը Յրանսինը ուղեց տեսնել : Յրանսին ան իրջապէս դարձաւ .

— Ի՞նչ կը փախաս հող, Գամիլյ :

Գամիլյ կիսկատար շեշտով մը ըսաւ .

— Հայրիկը կ'ուզէ քեզ տեսնել :

— Ո՛ւր կը գտնուի այս պահուս , հարցուց Փրանսին անտարբերութիւն ձեւացնելով , մինչդեռ սիրտը արդէն սկսած էր արտփել :

— Իր ներքնասենեակը , վրայ բերաւ Գամիլյ :

— Լա՛ւ , հիմա կ'երթամ , ըսաւ աղջիկը տեղէն ելլելով :

Ու Փրանսին դեռ հօրը սենեակը չի մտած անոր զուարթ ձայնը առնելով , փոխեց իր կատարածոս խոհեքը , ինքն ալ զուարթ երեւոյթ մը առաւ եւ ուրախութեամբ ներս մտաւ :

Հայրը սոյնորականէն ուրախ էր այն օրը : Գնաց համբուրեց իր հայրը , որ փոխադարձաբար անոր անծալ ճակատը համբուրեց :

— Կը նուա՞գէիր կոր , աղջիկս հարցուց Կոմս Մայնար , գգուելով Փրանսինը :

— Այո , հայրս , սփռեցին որ նուագեմ , պատասխանեց Փրանսին ժպտով մը :

— Ուրեմն հաճոյքիդ արդե՞քը եղայ :

— Արդէն գիտես , հայրիկ՝ թէ հրամանդ կատարելու համար սիրայօժար կը հրաժարիմ ա՛մէն բանէ :

— Ի՛մ ազնուասիրտ աղջիկս , գիտեմ թէ ա՛մէն բան կը զո՞նեա հօրդ սիրոյն համար , ըսաւ Կոմս Մայնար յուզուած շեշտով մը , և յարեց :

— Մօտեցիր , նստէ հոս մօտս , քեզի հետ քիչ մը տեսակցինք :

Փրանսին հնազանդեցաւ , հրեշտակի մը անմեղութեամբ թեւերը ծալլած և միշտ ժպտուն :

— Երէկ իրիկուան դէմ մեր զիւղին ժողովրդապետ ծերունի հար Զեղարիօն տեսայ որ քու մասիդ շատ յուզիչ պարագայ մը իմացուց ինձի :

Այս պահուն Փրանսինի դէմքը մահափայ գեղնութիւն մը պատեց .

— Հայր Զեղարիօ բարի մարդ մըն է , հայրս , ըսաւ Փրանսին դողդղալով :

— Աղջիկս , ինչ որ ըսեմ , լաւ պատասխան տուր , վերջապէս Դուքս Մագսիմը դեռ չե՞ս սիրեր , հարցուց Փրանսինի հայրը խոհուն հանդարտութեամբ :

— Հայրս , հայրս , դուչեց Փրանսին իր հօրը փարելով :

— Բայց , պատասխան տուր ինձի , աղջիկս , ըսաւ Կոմսը ինքզինքը Փրանսինի բաղուկներէն շրջապատուած տեսնելով :

— Չեմ սիրեր Մագսիմը և երբեք չի պիտի սիրեմ զայն , հօծեց աղջիկը հատուտ ձայնով մը :

— Կը փափաքիմ նաեւ իմանալ թէ երբ ես կը հակառակէի Արնուալի և քու միութեանդ , ճշմարիտը խօսէ , ի՞նչ էր քու կարծիքդ իմ մասին կամ այս մասին . անկեղծաբար խօսէ՛ ինձի , նպատակս ի՞նչպէս մեկնեցիր :

— Ա՛ն , սիրական հայրս , քու միակ նպատակդ զիւ երջանիկ ընել չէ՞ր . . . բայց . . .

— Բայց . . . սիրելի աղջիկս :

— Բայց ես սա խոնարհ համոզումը ունիմ թէ . . .

— Խօսէ՛ ինձի բայց սրտով :

— Երջանկութիւնը զոր կը փափաքիս ինձի պարզեւէլ , հարստութեան մէջ չէ :

— Իմացայ , այդ բառական է . . . այո՛ , բայց չե՞ս կարծեր որ Արնուալի հետ միանալով ապերջանիկ պիտի ըլլաս :

— Այդպէս մտածելը անգամ ոճիր մըն է, պատասխանեց Յրանսին իր հայրը համբուրելով :

— Իրաւ է որ Արնօլտ աղնիւ երիտասարդ մըն է, գիտեմ թէ կը սիրէք զիրար, եւ բռնաւոր չեմ, իմ գերագոյն նպատակս է քեզ երջանիկ տեսնել : Սակայն, սիրելի աղջիկս, դեռ շատ անփորձ եւ դուռն եւ լաւ դաստիարակ մը չունիս : Յիշէ՛ անգամ մը թէ դուռն ձոխու՛թեա ի՞նչ մեծցած եւ եւ Արնօլտ հարուստ չէ, հետեւաբար կրնաս դժբաղդ ըլլալ :

— Սակայն, սիրելի հայր, եւ համոզուած եմ թէ միայն անկեղծ դժացում մը տեսական է, մինչդեռ երէկուան հարուստը այսօր կրնայ մութացիկ ըլլալ :

— Մտածէ՛, աղջիկս, որ ապագային դժբաղդ չըլլաս : գիտես որ ծնողքները չեն ապրիր դաւակնեցողուն հետ :

— Ամէն սիրող հայր այդպէս կ'ըսէ

Այս գէպքէն քիչ վերջը, Յրանսին կը գրէր իր օրագրին մէջ :

« Ի . Բաղաք ,

« Սիրելի հայրիկս հայրիկներուն պատուականն է . « երկիրքին լուսաւորներուն , հովին ու ծովին կ'ըսեմ այս « խօսքը :

« Երբ իրեն ըսի թէ պատրաստ եմ իր կամքին հետ « գանդելու , կրնայ զիս Դուքսին հետ միացնել , բայց « զիս եւ Արնօլտը սպաննած պիտի ըլլայ , յուզուեցաւ « ըսելով — Արնօլտ օրէնքով դաւակն է — :

« ՅՐԱՆՍԻՆ՝ ԵՐՋԱՆԻԿ »

Յրանսին իր օրագրին թելթերը պրօպոզիւու զրազած միջոցին , Դուքս Մագսիմ մտաւ :

Ծաղկատի աղջիկը վերջին ճիգ մը ըրաւ ինքն իր վրայ եւ շինծու ժպիտով մը դիմաւորեց իր նշանածը :

— Նորէն կը տառապի՞ս , հարցուց Դուքսը իր նշանածին ճակատին վրայ անհանգստութեան մուսյլ մը նըշմարելով :

— Ինչո՞ւ այդ հարցումը , մրմնջեց նորատի աղջիկը հեղձուկ ձայնով :

— Որովհետեւ տառապողի մը երեւոյթը ունիս եւ շատ տխուր կ'երեւաս , արդեօք վիշտ մը ունիս , կամ տկար ես :

Յրանսինի մարմինէն սարսուռ մը անցաւ . չէր գիտէր ի՞նչ պատասխանել :

Այսպէս պահ մը վարանելէ վերջը ըսաւ .

— Քիչ մը տկար կ'ըզամ ինքզինքս :

— Այս հեղձուցիչ միջնուորտը կը վեասէ քեզի , Յրանսին , կարծեմ լաւ է որ պարտէզ երթանք :

— Այո՛ , երթանք , թոթովեց Յրանսին ոտքի ելլելով :

Ու երկու նշանածները թեւ թեւի պարտէզ իջան :

Անդուանէզ որ ծովափունքէն կուգար , հանդիպելով անոնց , ըսաւ .

— Շիտակը ինչո՞ւ փակուիլ սենեակին մէջ երբ մահաւանդ այսքան գեղեցիկ է օդը :

— Մենք ալ ա՛նա եկանք , ձայնեց Դուքսը , բան մը ըսած ըլլալու համար :

— Առանձին էիր պարտէզին մէջ , հարցուց Յրանսին հետաքրքրութեամբ :

— Ոչ, եղբայրս Գամիլը եւ Արնօլտ Գլօպէր մէկտեղ էինք :

— Արնօլտ Գլօպէր... Գոչեց Մագսիմ մեքենարար ցնցուելով :

— Ուրեմն երթանք անոնց մօտ, ըստ Յրանսին անտարրերութեամբ :

Դուքսը աղջկան երեսը նայեցաւ այնպիսի նայուածքով մը, որուն մէջ նախանձը յայտնի էր :

Բայց քալեցին դէպի ծովակ :

Հոն, ծովափին մօտ, անգամ մըն ալ Դուքսին բարկութիւնը պայթելու մօտ եղաւ, երբ կարծեց նշմարել Յրանսինի եւ Արնօլտի մէջ փոխանակուած ճշմարիտ ժպիտը :

Մանաւանդ որ Յրանսին թեւը յանկարծ իր նշանածին թեւէն քաշած եւ դէպի Արնօլտը յառաջանալով, խնդալիք սեղմած էր անոր ձեռքը :

— Ե՛րբ եկար որ չի տեսայ քեզ, հարցուց չքնաղ աղջիկը Արնօլտի :

— Ճիշտ այն պահուն որ դուն Պարոն հօրդ սենեակը կը գտնուէիր, եկայ, և հոս իջայ. անխափած ձեզ ամէնքդ պահ մը վերջը հոս գտնուելու յոյսով :

— Աւելի երկար չի խօսինք, սիրելիս, որպէս զի Մագսիմ դարձեալ կասկածներու չինթարկուի, մրմնջեց Յրանսին այնքան մեղմ ձայնով որ միայն Արնօլտին լսելի եղաւ : «Ատուած ի՛մ, վերստին մրրիկ մը կ'սպառնայ պայթիլ» խորհեցաւ Գամիլը Յրանսինի ընթացքը եւ Մագսիմի խոփու դէմքը դիտելով :

Երկու ժամ շարունակ սքողուած քաղաքավարութեան ճնշիչ բռնին տակ շարշարուելէ վերջը Դուքս Մագսիմ, վերջապէս երկու նշանածները մինակ մնացին : Գամիլը և Արնօլտ միասին մեկնած էին :

— Ինչո՞ւ դարձեալ հոս էր Արնօլտ, հարցուց Դուքսը մտահոգութեամբ :

— Եւ ինչո՞ւ հոս չըլլայ, պատասխանեց Յրանսին հանդիսական ձայնով մը :

— Կը տեսնեմ թէ արմատացած է քու քով անհնազանդութիւնը, և անհնազանդութիւնը վատ բնութիւն մըն է կարծեմ :

— Կերպով մը ինծի վատ ըսել կ'ուզես... կեցցէ՛, Դուքս մը՝ որ կը նախատէ կոմսի մը անմեղ աղջիկը, վատ կոչելով դայն :

— Անշուշտ, քանի որ արգիլեցի Արնօլտի մուտքը քու քովդ և դարձեալ հոս կը տեսնեմ դայն :

— Ես սակայն չի խոտացայ քեզի հրամանդ կատարել, Պարոն... :

— Ուրեմն... գոչեց Մագսիմ ծայր աստիճան բարկութեամբ :

— Ուրեմն մենք պիտի շարունակենք տեսնուիլ, պատասխանեց Յրանսին պաղարեամբ :

Խոշոր քայլերով կը քալէր Դուքսը պարտէզին մէջ, թեւերը ծալած կուրծքին վրայ, մինչդեռ Յրանսին, մազերուն հետ խաղալով ինքզինքը կը դիտէր :

Դուքս Մագսիմ յանկարծ նշանածին մօտենալով, հարցուց .

— Երբ Արնօլտի հետ ցած ձայնով կը խօսէիր, ի՞նչ ըսիր :

— Ինչ որ խօսեցայ, կարծեմ քեզի չի վերաբերիր, պատասխանեց աղջիկը բարկանալով :

— Բայց ես տարբեր յարաբերութիւն մը կը նշմարեմ ձեր երկուքին մէջ. ի՞նչ գայթակղութիւն, ո՞չ, ասկէ ետքը չի պիտի խօսիս Արնօլտի հետ... ես կ'արգիլեմ... ես չեմ ուզեր :

—Մի՛ վրդովիր, բարեկամ, նստէ՛ քոյս և անկեղծ
խոստովանութիւն մը լսէ:

Մագսիմ հնազանդեցաւ ու Ֆրանսին շարունակեց.

—Արնօլա և ես իրար կը սիրենք:

—Սոսկալի յայտնութիւն. . . գուշակած էի ար-
դէն. . . գոչեց դժբաղդ երիտասարդը, մինչ անյաղթ
սիրոյ ու բուռն զայրոյթի զգացումները կ'սկսէին խռո-
վել հոգին:

—Այս մեր միութիւնը ոչ քեզի, ոչ ալ ինծի համար
երջանկաբեր պիտի ըլլայ, ըսաւ Ֆրանսին ոգեւորու-
թեամբ:

—Բայց իմ սէ՛րս. . . հարցուց Գուքսը դողացող ձայ-
նով մը:

—Քեանէ շատ առաջ սիրեցի Արնօլտը, տամներեք կամ
տասնըվեց տարեկան էինք, երբ սէր ուխտեցինք իրա-
րու: Ե՛ս միայն Ֆլօպէր անունը կրնամ կրել, երբե՛ք
ուրիշ անուն մը:

—Մեր բաժանումը հօրդ հրամանէն կախում ունի
սակայն:

—Ի հարկ է:

Այս խոստովանութենէն անմիջապէս ետքը Գուքս
Մագսիմ Տիւրան կ'այցելէր Կոմս Մայնարի, որ իր
զուարթութիւնը չէր կորսնցուցած:

Վ Ե Ր Չ Ա Բ Ա Ն

Այդ գիշերուան ժամը տամին, Արնօլտ իր սենեակը
քաշուած, կը պատրաստուէր անկողին մտնել, երբ յան-
կարծ տան սանդուխին վրայ մարդու ոտքի դոփխնները
իր ուշը գրաւեցին:

Երիտասարդը առանց բան մը մտածելու, բացաւ
սենեակին դուռը, և դուրսը մութին մէջ ստուեր մը
տեսնելով, հարցուց.

—Ո՞վ է ան:

—Ես եմ, Արնօլտ, պատասխանեց ստուերը:

—Գո՞ն, դո՞ն, Գամիլլ, և ի՞նչ պատահեցաւ որ
այս ժամուս հոս կը գտնուիս:

—Առ աս, ըսաւ Գամիլլ նամակ մը յանձնելով իր
բարեկամին:

Արնօլտ արագ ակնարկ մը ձգեց նամակին վրայ,
գիրը ճանչցաւ, Ֆրանսինի կողմէն էր:

—Որչա՞փ ուրախ եմ, եղբայրս, գոչեց սիրաբորոք
երիտասարդը սեղմելով նամակաբերին ձեռքը:

—Ես կը մեկնիմ, մնաս բարով, ըսաւ Գամիլլ եւ
մեկնեցաւ:

Երբ Արնօլտ մինակ մնաց, հետեւեալը կարդաց.

« Գիշերուան ժամը տասը,

« Արնօլտս,

« Մինչեւ կէս ժամ կ'սպասեմ քեզ մեր տան պար-
« : էզին վանդակապատ դուռին առջև:

« Խնդրեմ մի՛ վարանիր իմ խնդիրքս կատարելու,

« անձկանօք կը փափաքիմ՝ քանի մը փամեր առանձին
« տեսութիւն մը ունենալ քեզի հետ :

« Գալը մէկը իմանալու չէ, որովհետեւ ծնողքս ար-
« գիլած է մեր առանձին տեսակցութիւնը, արդէն գի-
« տե՛ս :

«Կ'սպասեմ. քոյդ միշտ

«ՅՐԱՆՍԻՆ»

Երջանիկ էր Արնօլտ, բայց պահ մը վարանեցաւ,
յետոյ արագ քայլերով գաւիթը տանող աստիճաններէն
իջնելով պէտք եղած հրահանքը սուաւ դռնապանին,
և գլխարկը առնելով դուրս ելաւ :

Երբ մօտեցաւ Կոմս Մալնարի այն շքեղ գիւղատան
ընդարձակ պարտէզին, գտաւ Յրանսինը նստած դուռին
մարմարինէ սեմին վրայ :

Յրանսին Արնօլտը տեսնելուն՝ անմիջապէս ոտքի
ելլելով շնորհալի կերպով մօտեցաւ սիրատուչոր երի-
տասարդին :

Ու պատկառելի լուծեան մը մէջ երկու սիրահար-
ները ձեռք ձեռքի պարտէզ մտնելով, գացին դալա-
բագեղ հովանիի մը տակ, ուր նստան քովէ քով ու-
տաչէն բոլորակ բազմոցի մը վրայ :

Զմեռնաժուտի այս գով գիշերին՝ վճիտ երկնքին
անտահման անհունութիւնը յոյսերով կը ծածանէր. օդին
մէջ կը ծառայէր սխրալի անձահութիւն մը. ամէն կողմ՝
լուս էր, ամէն կողմ՝ առանձնութիւն ու ամացութիւն
կը տիրէր, գիշերի ցուրտը զգալի կը դառնար հետըզ-
հետէ. Արնօլտ իր թեւերուն մէջ կը ջանար պատասխա-
րել ազջիկը :

— Կը վախնաս որ կը մտիմ, հարցուց Յրանսին սի-
րալիր մեզմ ձայնով մը :

Արնօլտ երկար ու անուշ սկնարկ մը նետեց անոր
վրայ, որով կ'ուզէր ըսել .

— Այո՛ :

— Ձեմ մտր ես, հոգիս, գիշերուան գովութիւնը
բոցակէզ սիրտս կը զովացնէ, թոթովեց Յրանսին, մինչ
Արնօլտ տենդազին կը սեղմէր զինքը իր կուրծքին վրայ :

— Ըսէ՛ Արնօլտս, թէ հիմա կը սիրես զիս, եւ թող
ընութիւնը, լուսին, հով ու ծով միեւնոյն ժամանակ
վկայ ըլլան այս անուշ խօսքիդ :

Այնպիսի ներդաշնակութեամբ մը արտասանեց այս
խօսքը որ երիտասարդին հոգիին ամենանուրբ թեւերը
անգամ շարժեցան :

— Ես, գիտես արդէն, կը սիրեմ քեզ, Յրանսին,
թող Աստուած վկայ ըլլայ թէ կը սիրեմ քեզ, ըսաւ
Արնօլտ յուզուած շեշտով մը :

— Որքան անամիրտ կը գտնես զիս արդեօք, երբ
հազար անգամ կրկնած խօսքդ դարձեալ կրկնել կու-
տամ քեզ :

— Յրանսինի ամէն խօսքերը իմաստալից են :

— Որքան կը սիրես զիս . . .

— Ա՛խ Յրանսին շուտ յայտնէ ինծի ամէն բան . . .
Կարծեմ կը գուշակեմ. . . գոչեց Արնօլտ այնպիսի
խանդալիւր շեշտով մը որ Յրանսինի սրտին թեւերը
թրթուացուց :

— Ուրեմն պահ մը հանդարտ մտիկ ըրէ :

— Խօսէ՛, Գեղանիս :

Աւելորդ է ըսել թէ իրիկուան քու մեկնելէդ անմի-
ջապէս վերջը, սոսկալի վիճարանութիւն մը ունեցանք
ես և Մագսիմ : Երբ ես բացարձակապէս յայտնեցի ա-
նոր իմ նուիրական զգացումս և կեանքիս նպատակը,
այն ատեն անմիտը հօրս դիմեց : Ժամ մը վերջը սենե-
կապանուհիի մը միջոցաւ հայրս իր սենեակը կը կանչէր
զիս. երբ մտայ իր մեկուսարանը, գտայ զինքը առան-

ձին՝ որ զիս տեսնելուն գոհունակ զէմք մը ցոյց տուաւ
և գլուխովը նշան ըրաւ որ մօտենամ իրեն, ու ըսաւ .
«Ազատ ես այսուհետեւ, Դուքսը բաժնուած է քենէ,
նշանը ես տուի» . ո՛հ, բնաւ պիտի չմոռնամ իր վեր-
ջին այս խօսքը, ի՞նչ աղնիւ մարդ է հայրիկս . . . :

— Ի՞նչ, իրա՞ւ է լսածս, անգամ մըն ալ խօսէ . . .
յանուն Աստուծոյ, Ֆրանսին, բաժնուեցար . . . թո՛թովեց
երիտասարդը և իր ձայնը ուրախ հառաչանքի մը մէջ
մարեցաւ :

— Այսուհետեւ ես ու դուն իրարու համար պիտի
ապրինք :

— Ինչպէս որ էինք արդէն :

Ու երկուքն ալ լացին հոն, խորհրդաւոր այդ լու-
թեան և գիշերուան մթութեան մէջ, լացին շանոնք,
բայց այդ արցունքները ուրախութեան արցունքներ էին :
Կուսին և լուսաւորներ ժպտեցան. հովիկը մեղմիւ շոյեց
զանոնք . և Աստուած օրհնեց երկու սիրտերը՝ սիրով միա-
ցած և տառապած :

— Ապրի՛ս, Ֆրանսին, որ ճակատագրին անձանօթ
քմահաճոյքին հանդէպ, հետեւեցար սրտիդ թեւադրու-
թիւններուն :

.

Այս գիշերէն տանըհինգ օր վերջը, Ի. Քաղաքի
լատինական Մայր եկեղեցիին մէջ՝ գեղանին Ֆրանսին և
սիրավառն Արնօլտ ամուսնական երջանիկ կապով կը
միանային իրարու հետ :

236 75

ՀՀ Ազգային գրադարան

NL0755233

1

691